

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

ਬਹੁਮੁ ਦੀਜੋ ਬਹੁਮੁ ਸੁਖੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਹਾਈਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਹਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਈਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਅਗਸਤ (August) 2012

ਸ੍ਰੀ ਮਲ ੧੦੦੮ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਠਾ ਸਾਹਿਬ
ਮਾਤ ਲੋਕ ਯਾਤਰਾ (5 ਅਗਸਤ 1905 ਤੋਂ 26 ਅਗਸਤ 1975)

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਅਗਸਤ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas,
Distt. Ajit Ghar (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
UK.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts from foreign to

**VISHAV GURMAT ROOHANI MIS-
SION CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. Ajit Ghar (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancouver
Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135,
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,
Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.net, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	2
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	3
3. ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ	4
4. ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ	9
5. ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ	29
6. ਭਾਈ ਰੂਪਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ	37
7. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੀਬੀ ਦੇਵੇ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਜੀ	50
7. ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਨਣ	52
8. ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ	56
9. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	59
10. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	64

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	9417214391,79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ-	0160-2255007, 8872485694

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ
ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਟਰਸਟ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਪਿਛਲੇ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੋਸਟ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਇਸ 64 ਪੰਨੇ ਦੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਇਸ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਠੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਗੁਰੂ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਭੂਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓ, ਐਮ.ਪੀ.ਥ੍ਰੀ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਦਿਵਾਨ ਇੰਟਰਨੈਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ www.ratwarasahib.org ਵੈਬਸਾਇਟ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ. ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ 6.30 ਤੋਂ 7.30 ਤੱਕ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਪ੍ਰਵਚਨ ਫਾਸਟ ਵੇਅ ਚੈਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ 3 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਪਰਦੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਪ੍ਰਵਚਨ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਲਾਨਾਂ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਸਲਾਨਾਂ ਮੈਂਬਰਸਿੱਪ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਿਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਬੰਧਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਹ ਸਕੂਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਸੰਸਕਾਰ ਪਰਪੱਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਲੈ ਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਜਾਰੀ ਹਨ। 26 ਜਨਵਰੀ 2012 ਨੂੰ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਵੱਲੋਂ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ' ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ ਜਗਾਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਰਮੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਆਰਮੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੈਸਟ ਫਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਅਤਿਆਧੁਨਿਕ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਟਰਸਟ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਰਾਤ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਰੂਹਾਨੀ ਉਦੇਸ਼, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਵੈਦ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਫਰੀ ਅਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਟਰਸਟ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਭੋਜ ਕੇ ਸਫਲੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਮਿਤੀ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲੋਵਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਿਤੀ 24,25,26 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਗਮਨ ਦਿਵਸ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਰਿਨੀਊਵਲ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਲਾਨਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਲਿਟਰੇਚਰ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਗਸਤ ਅੰਕ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਪਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟਰਸਟ ਚੇਅਰ ਪਰਸਨ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੀਰ ਮਾਲੂ ਪੂੜਿਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਅਟੁਟ ਵਰਤਣਗੇ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸਿੱਪ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਬੁੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬਾਰਹਮਾਹਾ (ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ) ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥ ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥ (ਜਿਵੇਂ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਸੜ ਤੇ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਇਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਪਦਵੀਆਂ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਭਟਕਣਾ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰੇ, ਉਹ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੇ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਤੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥ (ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਨਸ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧੀ ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਗੁਜਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਈ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਜਮਦੂਤ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਹਨ।) ਛਡਿ ਖਲੋਤੇ ਖਿਹੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।) ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੈ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥ ਜੇਗਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਮੌਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਇਕ ਰੰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਬੱਗਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ, ਦਰਅਸਲ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੇਤ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਫਸਲ ਵੱਢਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇਹੇ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ) ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥ ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥ (ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਨ ਰੂਪੀ ਜਗਾਜ਼ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਹਿਤੁ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ।

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥ (ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਰਮਾਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰ੍ਹਨਗੇ ਪਰ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਛਾਂਬੀ ਮਾਂਬੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਬਨ ਦੇ ਮਾਣ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ) ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਵਰਖਾ ਕਾਰਨ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ। ਬਰਸੈ ਨਿਧਿ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖਉ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ ॥ (ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਡੱਛੂ ਗਣੈਂ ਗਣੈਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੋਰ ਕੁਹਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਨਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਗੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਵਧਦਾ ਹੈ।) ਪ੍ਰਿਉ ਪਿਉ ਚਵੈ, ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੈ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ॥ (ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੱਪ ਡਸਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਪਪੀਹਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਂਦਾ ਹੈ) ਮੱਛਰ ਡੰਗ, ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ, ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥ ਚੁਫੇਰੇ ਛੱਪਰ ਤਲਾਬ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੱਕਾ-ਨੱਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਬਿਰਹਣ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸਗੋਂ ਮੱਛਰਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਉਸਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।) ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਉਤੇ ਤੁਰ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ

ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ।

5 ਅਗਸਤ 1905 ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲਾ ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਆਲੋਵਾਲ, ਨੰਬਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਵਜੂਦ ਬਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ, ਮੁੱਢਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਆਲੋਵਾਲ ਵਿਚ ਸੁਚੱਜੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਆਪ ਪਟਿਆਲਾ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਉਥੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੀ. ਐਲ. ਬਿਸਵਾਨੀ ਜੋ ਸਿੰਧੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ, ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਆਪ ਨੇ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਨੇੜਲੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਬੀਤ ਰਾਗ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਮਹਾਤਮਾ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਖੋੜੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਫਾਈ ਪਸੰਦ ਸਨ, ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਧਿਆਨਾ ਜੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਪਟਿਆਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮ ਪੂਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ। ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸੁਧਾਸਰ ਸਰੋਵਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇਕਾਂਤ ਸਥਾਨ ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਮ ਸੰਤ ਸੋਹਨਦਾਸ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜੋ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਮਧੁਰਤਾ, ਭੋਲੇਪਨ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਭਰਿਆ ਵਜੂਦ ਸਚਮੁੱਚ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਹੀ ਸੀ। ਜੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਖਿੱਚ ਵਾਲੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਝਾਲ ਨਾ ਝੱਲ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਧੀ ਅੱਖ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਅੰਦਰ vibration ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਵਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਪਣੱਤ ਭਰਿਆ ਹਿਤ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਟੀ. ਐਲ. ਬਿਸਵਾਨੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰੂਹਾਨੀ ਸੂਝ ਜਾਗ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਜੋਤ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੁਣਿਆ। ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਾਬਾ ਬੀਰਮਦਾਸ ਜੀ ਬਦੌਸ਼ੀ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਨਿਆਂ ਤੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, “ਰਾਮ ਸਿੰਘਾ! ਸੰਤ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਤਾਰਕ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਤੂੰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੁਲਾਬ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਖਿਲਾਰੇਗਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤਾਂਘਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ ਰੱਸਨਾਅ ਕੇ (ਚਮਕਾ ਕੇ) ਆਪਣੇ ਧੋਅ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੀਆਂ ਇਸਦੀ; ਇਹਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਕਰਕੇ ਨਾ ਜਾਣੀ, ਇਹ ਤੇਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਤਾਰਨ ਲਈ, ਤੇਰੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਆਪ ਜੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਫੌਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਲੀਨਤਾ ਵਿਚ ਬੇਸੁਧ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਹੂਕਾਂ, ਕੀਰਤਨੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਦਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਟੱਟ ਲਿਵਤਾਰ ਧੁਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਨਿੰਦਰਾ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਕਰਕੇ ਦੋ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਘਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਲੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਲਜੁੱਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਧਰੁੰ ਵਜੂਦ ਹਨ੍ਹੇਰਿਆਂ, ਸੁੰਨ-ਸਾਨਾਂ ਤੇ ਚੁੱਪ ਜੰਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਧਾਸਰ ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਗੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੂੰ 90 ਦਰਜੇ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਕਰਕੇ ਪਦਮ ਆਸਣ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿਤਰਾਂ ਉਤੇ ਚਲ ਕੇ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਮੰਡਲ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਅਗੰਮੀ ਤੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਦੇ ਫੁਹਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਖਮੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਤ ਸੋਹਨ ਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਬਾਲ ਯੋਗੀ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਕਿ

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਸ ਬਾਲ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖੀਂ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬਲ ਬਪੇੜਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਿਆ ਰਹੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਸਹਿਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸਦੀ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਲਈ ਸੰਤ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪੁੱਜਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਅਗੰਮੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਫੁੱਲ ਉਪਰ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਤਰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੁਰਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ 25 ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸਰਵਣ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਵਜੂਦ ਆਪ ਦੇ class fellows ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖਦਾ। ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਸਨ।

1923 ਅਗਸਤ ਦੀਆਂ ਛੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਕ ਪਾਲਬਧ ਨੇ ਉਛਾਲਾ ਮਾਰਿਆ। ਆਪ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰੇਵੂ ਸਾਹਿਬ (ਰਾਮਪੁਰ) ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਜੂਦ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੀਰੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਲਈ। ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਾਤੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਤ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਆਪਾ ਵਾਰੂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰੱਕਤ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਵੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਹਾਨ ਦਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਮ ਸ਼੍ਰੇਣ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੋਇਆ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦਾਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦਿਤਾ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਧੁਨ ਆਪ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਖੇਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ-ਅਨੇਕ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਛੁੰਹਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਂਪ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਲੋਬ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਮ ਅੰਸ ਉਪਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਰਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਚੇਤਨ ਅੰਸ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲੋਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਧਾਰ ਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਬਣ ਗਈ। ਇਹ ਸੁਰਤ ਹਉਮੈ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਲਗਣ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਵੇਖਿਆ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਅਨੁਭਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ 'ਅਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼' ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਸਮੇਤ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਗਲੋਬ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਥੋਂ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਵਰਗੀ ਦਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਕਹਾਇਆ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਿਅਕਤ ਖਿਆਲੀ ਆਕਾਰ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਧੱਕਿਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਇਹ ਸੁਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਸਾਂ, ਤੇ ਕੀ ਹੋ ਗਈ? ਇਸ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਈ। ਬੇਅੰਤ ਫੁਰਨੇ ਕੁਝ ਬਣ ਜਾਣ ਦੇ ਉਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਹ ਸਨ ਮਨੋਮਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੁਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਹੋਰ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਤਿ ਸੂਖਸ਼ਮ ਜੋਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਜੋਤ ਫਸ ਗਈ। ਸਮੁੱਚਤਾ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਇਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਭੋਗਦੀ ਰਹੀ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਜਾਵਾਂ ਭੁਗਤੀਆਂ, ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਾਸੇ ਕੀਤੇ, ਨਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗਨੀਆਂ ਦਾ ਸੇਕ ਸਹਿ ਕੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਵਾਜ਼-ਏ-ਹੱਕ ਉਚੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ

ਮਿੱਟੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਚਿੱਤ ਹੈ; ਜੇ ਕੁਝ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਖਰੀ ਹਸਤੀ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣਾ ਚੌਗਿਰਦਾ ਚਿਤਵਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੀ ਤੂੰ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਜੀਵ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈਂ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਅਖੰਡ ਸੱਤਾ ਹੈਂ, ਅਗੰਮ ਹੈਂ, ਅਗੋਚਰ ਹੈਂ, ਅਚਾਰ ਹੈਂ, ਬੇਲੋੜ ਹੈਂ, ਅਵਿਅਕਤ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਹੋਂਦ ਵਖਰੀ ਨਹੀਂ; ਤੂੰ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਕਾਰ ਜਗਤ ਦਾ ਆਪਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ-

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਪੰਨਾ - 441

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥
ਪੰਨਾ - 1375

ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਵੱਖਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਭੱਠ ਦੀ ਸੁਆਹ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ ॥
ਪੰਨਾ - 1375

ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਭੱਠ ਦੀ ਸੁਆਹ ਵਰਗੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰਬਲੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਉਸ ਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਾਕਾਰਤਾ ਦੇ ਸਰਕਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਹੋ ਜਿਥੇ ਸਤਿ ਰੂਪ ਮਹਾਨ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਚਮੁੱਚ ਈਸ਼ਰ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਲੰਘ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਉਸ ਸੱਚੇ ਦਰ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਤਾਲਾ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਵਾੜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖਤ ਹਨ ਜੋ ਭੰਨੇ-ਤੋੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਕੇਵਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਓਹੀ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇ ਤਾਬਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੈ। ਇਹ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜਿਥੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਅਨੇਕ ਜੁਨਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ, ਉਥੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਕਾਲ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼

ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ 'ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਤੁਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਉਸ ਪਾਸ ਵਿਦਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਨਮ ਧਿਰਕਾਰ ਯੋਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧ੍ਰਿਗੰਤੁ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥
ਭੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ
ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥ ਪੰਨਾ - 1357

ਜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਕੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਪੰਧ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਿੱਖੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਐਨਰਜੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਅਦਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਸਰਕਲ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਸ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਲੌਕਿਕ, ਅਨੰਦਿਤ ਰਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਰਸਨਾ ਇਸ ਰਸ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਕਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਧੁਨ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧੁਨ ਸੰਗੀਤਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ ਸਮਿਲਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧੁਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਧੁਨ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ਧੁਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਪੰਨਾ - 879

ਇਸ ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਸਮਿਲਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕਰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਤੀ ਅਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸਾਡਾ ਵਾਹ ਫੁਰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਾਮ ਧੁਨ ਐਨੀ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰਸ ਅਤਿ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੁਰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ, ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਤੋਂ ਲਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ। ਅਨੇਕਾਂ-ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਹਲਕੀ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਉਤੇ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ

ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਕੀ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਧੁੰਧਲਾ ਗਿਆਨ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦਇਆ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਰਕਲ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਤੱਤ ਬੋਝੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸੰਜੋਗਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਮੋਘ ਬਾਣਾਂ ਰੂਪੀ ਬਚਨ ਇਸਦੇ ਅਗਿਆਨਮਈ ਅਨੰਦ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਛੇਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਪੈਂਡਾ ਮੁਕਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਝੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਤ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਜੋਤ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਅਚਾਹ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਮੁੱਚਤਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਸਮੁੱਚੀ ਇਕਾਈ ਹੈਂ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥
 ਪੰਨਾ - 846

ਤੂੰ ਨਿਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਮ ਆਪਾ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਮ ਜਿੰਦ ਹੈਂ -

ਤੂੰ ਪੇਡੁ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੁਲੀ ॥
ਤੂੰ ਸੂਖਮੁ ਹੋਆ ਅਸਬੂਲੀ ॥
ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਤੂੰ ਫੋਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲੀਐ ਜੀਉ ॥ ਪੰਨਾ - 102

ਤੇਰੀ ਕਥਾ ਬਹੁਤ ਅਨੂਪ ਹੈ, ਇਹ ਆਤਮਾ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਨਾ ਤੂੰ ਕਦੇ ਬੁੱਢਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੂੰ ਕਦੇ ਬਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਕਦੇ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਜਮਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਤੈਨੂੰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਤੂੰ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈਂ; ਨਾ ਤੇਰੇ ਲਈ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਮਾਂ ਹੈ, ਨਾ ਬਾਪ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਤੋਂ ਆਪੇ ਆਪ ਹੈਂ, ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੇਪ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ -

ਅਚਰਜ ਕਥਾ ਮਹਾ ਅਨੂਪ ॥
ਪ੍ਰਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪੁ ॥
ਨਾ ਇਹੁ ਬੁਢਾ ਨਾ ਇਹੁ ਬਾਲਾ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਜਮ ਜਾਲਾ ॥

ਨਾ ਇਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾ ਇਹੁ ਜਾਇ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਉਸਨੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਸੀਤੁ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਦੁਸਮਨੁ ਨਾ ਇਸੁ ਮੀਤੁ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਹਰਖੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ ॥
ਨਾ ਇਸੁ ਬਾਪੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਮਾਇਆ ॥
ਇਹੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਹੋਤਾ ਆਇਆ ॥
ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕਾ ਇਸੁ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਦ ਹੀ ਜਾਗੈ ॥ ਪੰਨਾ - 868

ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਜਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ -

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈ
ਬਿਬੁ ਬਿਚਾਰ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ॥
ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਪੰਨਾ- 273

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥ ਪੰਨਾ - 272

ਸੰਤਾ ਕਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਹੁ ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੈ ਸੋ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ਬਿਬੇਕੋ ॥
 ਪੰਨਾ - 793

ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਇਸ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸ੍ਰਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜੁਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਬਗੈਰ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥ ਪੰਨਾ - 1256

ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਧੁਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੀ ਲਿਵਤਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚਸ਼ਮੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਉਸ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਚਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਮ ਧੁਨ ਦੀ vibration (ਕੰਬਣੀ) ਮਹਾਂ ਅਨੰਦਿਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੁਰਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ - ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ, ਚੰਦ, ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕੋ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਈਸ਼ਰ

ਹਰੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਹਰੀ ਬਣਦੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸੋ ਇਹ ਸੀ ਉਸ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਅਤਰ ਵਿਚ ਘੁਲ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਹਰੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਪਿਆਰ ਤੇ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀਆਂ ਤੜਫਣੀਆਂ, ਝੀਣੀ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਘਾਉ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ -

*ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥*
ਪੰਨਾ - 1374

ਸੋ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਗਮ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਕੀ ਸੀ ਇਹ ਘਟਨਾ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਕਲੋਤਰੀ ਸੀ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਈ।

*ਹੋਇ ਬਿਰਕਤ ਬਨਾਰਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਸਾਈਂ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਿ ਕੈ ਜਾਂਦਾ ਗੰਗਾ ਨ੍ਰਾਵਣ ਤਾਈਂ।
ਅਗੋਂ ਹੀ ਦੇ ਜਾਇ ਕੈ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਕਬੀਰ ਤਿਥਾਈਂ।
ਪੈਰੀਂ ਟੰਬਿ ਉਠਾਲਿਆ ਬੋਲਹੁ ਰਾਮ ਸਿਖ ਸਮਝਾਈ।
ਜਿਉਂ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ ਛੁਹੇ ਚੰਦਨ ਵਾਸ ਨਿੰਮ ਮਹਿਕਾਈ।
ਪਸੂ ਪਰੇਤਹੁ ਦੇਵ ਕਰਿ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ।
ਅਚਰਜ ਨੌਂ ਅਚਰਜ ਮਿਲੈ ਵਿਸਮਾਦੈ ਵਿਸਮਾਦ ਮਿਲਾਈ।
ਝਰਨਾ ਝਰਦਾ ਨਿਝਰਹੁ ਗੁਰਮੁਖ ਬਾਣੀ ਅਘੜ ਘੜਾਈ ॥
ਰਾਮ ਕਬੀਰੈ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/15

ਅਖੰਡ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਬਿਰਹਾ ਤੇ ਵਿਯੋਗ ਦੀਆਂ ਤੜਪਾਂ ਸਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਐਨੀ ਘੋਰ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰਕਤ ਵੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨੌਂ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਜੇ ਨਾਲ, ਨਾ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਭਾਰੀ ਤਪੱਸਿਆ ਦਾ ਫਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

*ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ।
ਰੇਤ ਅੱਕ ਅਹਾਰ ਕਰ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।
ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਯਾ ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।*
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/24

ਜਾਂ
ਏਹ ਬਿਧ ਕਰਤ ਤਪਸਿਓ ਭਇਓ
ਦੁਇ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਇਓ ॥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਬਖਸ਼ ਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਪ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਤਿ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਆਪ 54 ਸਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਛੁੱਟੀ ਕੀਤਿਆਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਲਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਰਮੀਆਂ, ਟੁੱਟੀਆਂ, ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਾਇਆ। ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ; ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

*ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥* ਪੰਨਾ - 5

ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਮ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

*ਕਬੀਰ ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰੁ ॥
ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥*
ਪੰਨਾ - 1369

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

*ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ ॥* ਪੰਨਾ - 397

ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਉਚ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਆਪ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਪਰ ਜੋ ਸੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਜੀਵਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥
ਪੰਨਾ - 273

ਸੰਤ ਤੇ ਅਨੰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ 27 ਅਗਸਤ 1975 ਦਾ ਸੂਰਜ ਅਤਿ ਹੀ ਬ੍ਰਿਹ ਵਿਯੋਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆਂ, ਪੜ੍ਹਿਆ, ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂ ਘਰ-ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਮਾਨਵਤਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਚੁੱਪ ਤੱਕਣੀ ਤੱਕ ਕੇ ਅਬੋਲ, ਕਿਸੇ ਅਸਹਿ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਨੱਪਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਹੰਝੂ ਅੰਦਰਲੇ ਭੇਤਾਂ ਦੇ ਪੜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਅਰੋਕ ਤਿਲਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੋਲ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੇਖਦੇ-ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 58 ਤੇ)

ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ,
ਪਿਆਰੇ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ॥
ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ, ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ
ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ, ਫੁਰਮਾਨ
ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ
ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ 'ਚ, ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ 'ਚ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ
ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲੈ ਆਉਣਾ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ
ਕਰ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਸਦਾ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹਦੇ
ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਤਿ ਹੈ, ਸਤਿ
ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਅਸਤਿ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਡਾ ਨਿਹਚਾ ਹੈ 100%, ਸਤਿ
ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਏਸ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ, ਕੋਈ
ਅਕਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣਿਓ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਦੀ।

ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ ॥
ਅੰਧੁਲੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁਝਿਆ ਗੁਰ ਭੋਟਿ ਪੁਨੀਤਾ ॥ ੧ ॥
ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥
ਮੈਲੁ ਖੋਈ ਕੋਟਿ ਅਘ ਹਰੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਚੀਤਾ ॥
ਅੰਗ - ੮੦੯

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ
ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਜਿਹੜੇ
ਅਭੇਦ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ
ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁੰਮੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਪਾਰ
ਦਾ ਕੰਮ ਲਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ
ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ
ਸੁਣੋ - 'ਮੈਲੁ ਖੋਈ ਕੋਟਿ ਅਘ ਹਰੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਚੀਤਾ
॥' ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਕਮਾ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ
ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਜ਼ਿਕਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਨੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ
ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ
ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਰੀਆਂ ਸਭਿਅਤਾ
ਦਾ ਵੇਦ ਹੈ, ਚਾਰ ਵੇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਛ
ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਵੇਦ ਨਾ ਜਾਣਦੇ।

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥

ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰਿ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਐਤ ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਐਸਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਸਰੀਰ ਐਸੇ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਜਸ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ
ਸਕਦੇ, ਵੇਦ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਜੇ
ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ -

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਉਹ ਤੱਤ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ
ਗੁਣਾਂ 'ਚ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਤੁਰੀਆ
ਪਦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ,
ਬਾਹਰਲੀਆਂ-ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ,
ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਨੇ
ਲਿਖਤ ਪੜਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਵਖਿਆਨ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ!
ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਗਿਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਪਤਾ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੋ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਿਲੇਅ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਦੇ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਚੰਗਾ! ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੀ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸਮਝਾਵੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੰਤ ਜੀ ਬਾਤ ਸੁਣੋ, ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ ਜੋ ਗੁੰਥ ਹੈ ਵੇਦ ਨੇ approve ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਂ ਬੜੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਲਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਦਸ ਦਿੱਤੇ, ਅਗਲੇ ਦੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ, ਅਗਲੇ ਦੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਓਲਾਦ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣਾ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਰਲੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬੋਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਤਰਕ ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣ ਕਰਕੇ, ਤਰਕਾਂ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਓਲਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਦੱਸੇਗਾ ਕੌਣ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ, ਇਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਓਲਾਦ ਹੋ ਗਈ ਉਸਦੇ। ਜੋਤਸ਼ੀ ਬੁਲਾਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨੇ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਏਗਾ, ਮੈਂ ਦੁੱਖੀ ਬਹੁਤ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹਦੀ ਪਾਲਣਾ 11-12 ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹਿਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸਨੇ। ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਉਹਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਲਾਏ ਗਏ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰੋਣ ਲੱਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਰੋਂਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਮਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ?

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬੇਟਾ! ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਮਰ ਘਟਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਨੇ ਵਧਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ veto power ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਦਾਸ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਾ ਸਮਝੋ,

ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਜੋ ਮਰਿਆਦਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੇਰਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੇ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ ਹਾਂ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਏਜੰਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਓਵੇਂ ਹੀ ਨੇ, ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਨੇ, ਵਿਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ। ਸੋ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ -

ਹੇਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੮੪

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਵੀ ਖਬਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਿਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ? ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਵੀ ਨਾ ਚੱਲਾਂਗਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਥਿਆ ਦੱਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥

ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਮੈਨੂੰ ਤਰਕ ਹੋਈ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ, ਕਿ ਉਹ ਬੰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਵੇਦ ਈਸ਼ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਤਿ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਇਹ ਬਚਨ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਸੰਕਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੱਲ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਦੱਸੇਗਾ। ਪੁੱਤਰ ਤੇਰੇ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨੇ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ੀ ਉਸਨੂੰ। ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਜਦੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ, ਜਦੋਂ ਜੋਤਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਵਰਤੋ। ਪੁੱਤਰ ਤੇਰੇ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੰਗਾ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੱ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਇਹਨੂੰ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਇਕ ਸੌ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨੇ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇਗਾ। ਜਾਹ ਆਹੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ। ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੰਪਰਦਾ

ਜੇ ਹੈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਾ, ਭੰਡਾਰਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਦੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਏ ਤੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਢੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚੋਂ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਵੋ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਵੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਮੰਨੇ ਗਏ ਨੇ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸੁਭ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਉਹਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਜਾਂ ਪੂਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੀ ਰਚੀ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਛਕਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸਦਾ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਬ ਪਿਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਐਲਰਜੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਏ; ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਚਾਬੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ -

**ਜਿਸ ਕਾ ਗੁਰੂ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੫

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਉਹ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ, ਬਾਕੀ ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਯਤਨ ਕਰ ਲਓ। ਉਹ ਚਾਬੀ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਿੱਲਿਆਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ

ਨਾਮ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਾਬੇ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਆਹ ਸਰੀਰ ਤੇਰੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਆਪ ਲਾਜ ਰੱਖੋ। ਉਹ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਤੀਸਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਦੇ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆ ਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਅਸੀਂ। ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਖ ਕੇ ਆਪ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ।

ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਝੋਲੀ ਅੱਡੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਦਾਤਾਂ ਪਾ ਦੇਣਗੇ। ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੀ ਦੇ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਆਪ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਸੋ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਢੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਲਿਆ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਗਾਹਾਂ ਵਰਤਾ ਦਿਓ।

ਆਪ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵੰਸ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਹ ਜੋਤ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੋਢੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਬਾਰ-ਬਾਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਨੌਂ ਜਾਮੇ ਬਦਲੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਅਲਖਧਾਰੀ ਜੀ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਪਰਪਾਟੀ ਹੈ ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਜੁਗਤ ਅਸੀਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਭੇਜਾਂਗੇ ਉਹ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਰਸਾਰ ਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹੀ ਭੰਡਾਰਾ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਤੇਰ੍ਹਾਂ-ਚੌਦਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਯਾਤਰੂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਲੰਗਰ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਦੇਗੇ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਉੜੀ ਲਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੈਂਕੜੇ ਮਣ ਅੰਨ ਰੋਜ਼ ਪੱਕਦਾ ਸੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਮਣ ਦਾਲੇ ਰੋਜ਼ ਬਣਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਫੁੱਟ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਰਗ ਹੋ ਗਏ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਦਰਅਸਲ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਿਸਲਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਲੈ ਲਿਆ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਮਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਾਲੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਤਕਰੀਬਨ 39 ਸਾਲ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਰਾਜ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਏਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਨਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਬਰੀਫਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ political agent .....ਸੀ ਮੈਂ ਡਾਇਰੀ ਸੀ ਮੈਂ ਡਾਇਰੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਸੰਤੀ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਰਾਈਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ, ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਰਾਈਆਂ ਮੁਕਾ ਲਈਆਂ। ਸਾਡੇ ਗੋਰਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਆ ਗਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਐਨੀ ਪੀਣ ਦੇ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਬੋਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਗੋਰੇ। ਕੋਈ ਸੋਫਿਆਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੁੰਜੇ ਗਿਰ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਸਰਦਾਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਏਜੰਟ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸੁਰਾਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਆ ਗਈ। ਜੋ ਅੱਠ ਵਜੇ ਮੁੱਕੀ ਸਵੇਰ ਦੇ। ਕੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਐਨਾ ਪਤਨ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਨੇ remarks ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਐਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪਿਆਲੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਬ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਲੁਈਜ਼ 16ਵਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਓਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪੀਂਦੇ ਨੇ।

ਹਾਲ ਇਹ ਸੀ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਟਾਲੇ ਗਏ, ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ। ਬਾਬਾ ਬਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਉਹ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਾਨ ਸਿਰਫ ਉਸ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹਦੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਹੋਵੇ। ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੈਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇਰ੍ਹਾਂ

ਦਿਨ ਰਿਹਾ, ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮੂਲਮੰਤਰ ਯਾਦ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ। ਬੜੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਰੁਝੇਵਾਂ ਐਨਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਦਿਮਾਗ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰੋਜ਼ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੰਗਾ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਫੇਰ ਕਰੀਂ ਜਾਈਂ। ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਦਾਨ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਤਨ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 75000 ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਧੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ, ਬਿਆਸਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਛੱਡ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 26 ਹਜ਼ਾਰ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਕਮ ਕੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਕਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰੋ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਸੈਂਕੜੇ ਪੀਪੇ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾਓ ਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਲੰਗਰ ਬਣਾਓ। ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੀ ਫੌਜ ਨੇ ਭੁੱਖੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਆ ਕੇ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਮੁੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮਹਿ ਦੋਉ ਚਲੈ।

ਇਹ ਦੇਗ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਲੰਗਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੋਲੇ ਚੱਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ 80 ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਗਏ। ਪੱਟ ਉਡ ਗਿਆ, ਇਕ ਬਾਂਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੂਜੀ 'ਚ 18 ਲੱਗੀਆਂ, ਛਾਤੀ 'ਚ ਲੱਗੀਆਂ, ਪੇਟ 'ਚ ਲੱਗੀਆਂ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਥੋਂ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਦਲੀ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀ ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੋਧ ਸਿੰਘਾ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋਧ ਸਿੰਘਾਂ! ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਾ ਆਈ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਨਾ ਗੋਲੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤੋਪ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਸੰਗ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਜ਼ਰਜਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਓ ਜਦੋਂ ਉਹ ਫੌਜਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਓ ਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਵਾਇਓ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿਓ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਲਘੇ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਉਂ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਬਈ ਤੁਸੀਂ ਸੰਭਾਲੇ ਵਾਗਡੋਰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹਾਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਬੇਦਿਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਚਰਿੱਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਕਾਇਮ ਨੇ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇ ਤੁਸੀਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1848

ਵਿੱਚ ਚੇਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਗੋਰੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ, ਬੂਟਾਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਗੋਰੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਰੱਖ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਘੋੜਾ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਦੌੜ ਗਏ ਲਾਈਨ ਛੱਡ ਕੇ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। 1852 ਤੱਕ ਇੱਕ ਰਾਤ ਰਹਿਣਾ, ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। 88 ਲੱਖ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ। ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀ, 1861 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਮਰਦਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੋਈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਸਿਰਫ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਨਿਕਲਿਆ, ਬਾਕੀ 76 ਲੱਖ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਲੈ ਗਏ, ਉਥੇ 1856 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਵੱਡੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਦਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬੇਅੰਤ ਜਿੰਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਗਏ, ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੋਵਾਲ ਵਾਲੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਪਰਦਾ, ਇੱਕ ਲੜੀ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੌ ਮਹਿਮਾ ਜੋ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੌ ਸਾਲ। ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਸੇਠ ਹੈ, ਖੱਤਰੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਘਰਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੇਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮਰਿਆਦਾ ਵੀ ਨਾ ਭੰਗ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਕੰਮ ਵੀ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਦੇ ਦੇ, ਓਨੇ ਸਾਲ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਲੈ ਲਓ। ਬਾਬਾ ਜੀ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਪਲੰਘੇ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦਸ ਸਾਲ ਇਹਦੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਇਹਦੇ ਕੱਟ ਲਓ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੇ ਦੱਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ।

ਸੌ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦਇ ਭਲੇ ਏਕ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੨੩

ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉਣਾ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਈ ਧੀਰੋ ਉਜੈਨ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਪੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥**

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਪੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਓ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਸਾਧੂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਭੇਟਾਂ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਸੀਗੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਧ ਦੇਵੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧੂ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਧੀਰੋ! ਸਾਧੂ ਕਿਸੇ ਲਿਬਾਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਓਹੀ ਚੀਜ਼ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿਸੇਗੀ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿਸੇਗੀ। ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਹ ਇੱਕੋ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ,
ਇੱਕੋ ਜੋਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਧੀਰੋ! ਪਹਿਲਾਂ ਫਰਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਬੇਗਾਨੇ ਨੇ, ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ, ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਰਗ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਦੋ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਇੱਕੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਨੇ।

ਮੰਤ੍ਰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮੰ ਧ੍ਰਾਨੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨਹ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ

ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ -

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੯

ਵਿਸਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਜਿਵੇਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨ, ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਨੇ -

ਗੁਨੰ ਸਮ ਦੁਖ ਸੁਖੰ ਜੁਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਵੈਰਣਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਰਮਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਸਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਯੁੱਧ ਲੰਮਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੱਸ ਲੱਖ ਫੌਜ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸ ਲੱਖ ਲਿਖਿਆ, ਕਈ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਜੋ ਖੋਜੀ ਨੇ ਉਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਸ ਲੱਖ ਫੌਜ ਨੂੰ ਠਹਿਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਇਲਾਕਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਨਾਕੇ ਬੰਦ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਨਾ ਰਸਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਜੱਥਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦੇ। ਕੁੱਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਭਰ ਨੂੰ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਈ ਕੋਈ moment ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਚਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਨੀ ਫੌਜ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਯੁੱਧ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲੰਬੇ ਗਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਾਰਾ ਨਰੀਖਸ਼ਣ ਕਰਿਆ। ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਿੰਘੋ! ਆਹ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਲਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਮਰਜੀਵੜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲੰਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਆਹ ਸਾਰੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਉਬਾਲ-ਉਬਾਲ ਕੇ ਪੀ ਲਏ ਨੇ ਤੇ ਛਿੱਲਾਂ ਰਗੜ-ਰਗੜ ਕੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਖਾ ਲਈਆਂ ਨੇ। ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵੀ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਓਧਰ ਰਾਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੁਗਲ ਸਰਦਾਰ, ਪਠਾਣ ਜਾਤੀ ਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 1500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਐਸ ਵੇਲੇ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ 10,000 ਸੀਗਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਚ ਗਏ। ਬਈ ਹੁਣ ਇੱਕ ਐਸਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸਾਡਾ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਮਰ ਜਾਏ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ 'ਚ ਖਤਮ ਕਰੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਕਰੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਰਦਾਰ ਜਿਹੜੇ ਮੁਗਲ ਸਰਦਾਰ ਸੀ, ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਗਏ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਾਣ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਉਹ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਜਰਨੈਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਖਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਵੱਧ ਨਾ ਸਕੇ, ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨਾ, ਉਹਦੇ ਫੱਟ ਐਡਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਖੂਨ ਨਿਕਲ-ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਮੂਰਛਤ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਯੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਔਕੜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਸਾਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਘਨਈਆਂ ਸਾਧ ਏਥੇ ਮਸ਼ਕ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿਆ ਕਰ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੂਹਰੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੂਰਛਤ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰ, ਦੰਦਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਨੂੰ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਸਿੰਘ ਗਏ, ਡੇਰੇ ਗਏ, ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ, ਸੂਰਜ ਛੇਤੀ ਛਿਪਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਨੇ ਤੇ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ - ੨

ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕਿ ਮਸਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਓਸ ਸੇਧ ਨੂੰ ਗਏ, ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਇੱਕ ਬੋਹੜ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹਰਕਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਉਹਦੀ ਦੰਦਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ ਚੁਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ। ਹੋਸ਼ ਆਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਮ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਆਫੀਸਰ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਆਪਣਾ ਅਤਾ ਪਤਾ ਦੇਹ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੱਕ ਗਰੀਬਤਾ ਜਿਹਾ, ਅਧਨਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈਂ ਸਿੱਖ? ਤੇ ਤੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਜਰਨੈਲ ਹਾਂ ਜਿਹਨੇ ਅੱਜ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜਾਂ ਫੜ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਤੁਅੱਲਕ ਐਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਤੂੰ ਜਾਣ ਤੇ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਜਾਣੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ। ਐਸਾ ਸੁਰਮਾ ਸਾਡੀ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਭੇਦ ਹੈ ਇਹ ਮਿਟ ਗਿਆ-

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਦਿਸੇ ਬੇਗਾਨਾ ਜੀ,
ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ-ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ।**

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੇ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਜਦ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਗਈ, ਜਦ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਤਾਤ ਪਰਾਈ ਵਿਸਰ ਗਈ। ਦੂਜਾ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਮੁਗਲ ਹੈ, ਕੌਣ ਦੂਜਾ ਹੈ? ਕਿਹੜਾ ਮਾਰਨ ਆਇਆ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਰੋਕਾਰ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ! ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਆਹੀ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਆਹੀ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਭੁੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਐਸੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਦਸਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕਿ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਇੱਕ ਨੂਰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਜੀ,

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ - ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ।

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥ ੧ ॥

ਲੋਗਾ ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ ॥

ਖਾਲਿਕੁ ਖਲਕ ਖਲਕ ਮਹਿ ਖਾਲਿਕੁ

ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੂਬ ਠਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੦

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੋਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਆਪੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਇਆ-

ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ, ਮੂਰਤ ਇੱਕ, ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਇੱਕ ਮੂਰਤ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ,

ਆਪੇ ਦੇਖੇ ਖੇਲ ਆਪਣੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦਵੈਤ ਪਾ ਕੇ, ਹਉਮੈ ਪਾ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਸੰਕੋਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਵਹਿਦੀਅਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ ਕੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਲਵੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕੀ? ਕੀ ਕਹੋਗੇ? ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ? ਅਗਾਹਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ way of life ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦਾ ਵੰਗ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਘਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕੱਤ ਕਰਕੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਫੇਰ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਵਿਹਲਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ way of life ਹੈ ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੰਡਣਾ। ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ 'ਚੋਂ ਦੇਣਾ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਵਹਿਦੀਅਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ way of life ਹੈ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਜਪਣਾ। ਕਿਉਂ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ, ਕਿਉਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ। ਚਲੋ ਕਿਰਤ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੈਸਾ ਆਏਗਾ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ। ਵੰਡ ਕੇ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਛਕਣਾ ਹੈ? ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਇਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ spare ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਹੋਏਗਾ, ਪੱਥਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣਗੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣਗੇ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਹਦਾ। ਨਾਮ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਜਪਣਾ ਹੈ?

ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਸੋ ਦੂਸਰਾ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੨

ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਵੀ way of life ਹੈ method ਹੈ, ਮਾਰਗ ਹੈ ਇਹ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਇਹ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਸਾਡਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ -

ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ।

ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਏਕ ਵਾਦੀ ਨੇ, ਅਨੇਕ ਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਾਈ। ਸਿੰਘ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮

ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਦਿਲੋਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੁੱਝ ਲਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਮਾੜਾ ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਪਰੀਤ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਹਾਂ, ਫਲਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਰੱਦੀ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕੋਹ ਦੂਰ ਹਾਂ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਇਆ -

ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੫

ਤੇ ਰਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ। ਅਗਾਹਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਚੱਲੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿੱਚ entry ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ। ਏਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਉਹ ਬੰਦੇ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਉਹ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੁਛ ਨੇਕੀ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਚਾਓ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਤੀ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ, ਮਾਸ ਮੱਛੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਗਾਈਡ ਕਰਿਆ, ਕੁਛ ਰਸਤਾ ਦਸ ਦਿੱਤਾ, ਕੁਛ ਆਪਣੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਚੰਗੀ ਬਣ ਗਈ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਵਧ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਦਾਖਲਾ ਹੈ। ਤੁਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਚਾਬੀ ਲਈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੋਂ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ

ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ਹੈ -

ਏ ਨੇਤ੍ਰੁ ਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਨਾ ਬਿਗਾਨਾ ਹੈ। ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ ਤੇਰਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਘਨਈਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਸੱਚਮੁੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਐਸੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਯਕੀਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਏਕਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਦੁਆ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਾਂਗਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਇਆ, ਤੂੰ ਕੋਈ ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ ਮੈਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੈਰ ਦਾ ਭਾਵ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਕਰੂਰਤਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਨਿਰਮਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਆਹ ਬਚਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਆਏ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁਣੇ ਹੀ ਚੱਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਘਨਈਆ! ਅੱਜ ਪਾਣੀ ਕੀਹਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

"ਨਹੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।"

"ਪਹਾੜੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?"

"ਨਹੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।"

"ਫੇਰ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?"

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!

ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ ਪਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਦ ਗਏ ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਓਸ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਅੱਜ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਘਨਈਆਂ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕੀਹਨੂੰ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਓ? ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਬੰਦ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ ਕੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਅੰਦਰਲਾ ਮੇਰਾ ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਿਅੰਨ ਅੱਖੜੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈਆਂ ਹੁਣ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ 'ਤੇ।

ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਿਸਿਆ।
ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ
॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਜਿਸ ਅੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਯੋਗੀ, ਬਹੁਤ ਲੰਮੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਤਪੀਏ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਪ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਰਮਕਾਂਡ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਹ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੀ। ਬੜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਵੀ ਹੈ।

ਕਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੋਪਾ ਤੇਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਕਿਤੇ ਲੈ ਜਾਓ, ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਟਕਣ ਹੈ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾਓ ਠੀਕ ਹੈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਾ ਕਾਹਬੇ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਉਹਾਂ ਤਉ ਜਾਈਐ ਜਉ ਈਹਾਂ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਉਥੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਜਾਈਏ ਜੇ ਇੱਥੇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹੱਜ ਨੂੰ ਤੋਰ ਲਿਆ ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਹੱਜ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਓਹੋ ਜਿਹੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ, ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਾ ਆਇਆ, ਕਾਹਬੇ ਵੀ ਚੱਲਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਹੇਮਕੁੰਟ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਕੀਹਦਾ ਹੈ ਫੇਰ? ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਰੂਪਕ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਂਈ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੀਹਨੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹਬੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਇ ਥਾ ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥

ਸਾਂਈ ਮੁਝ ਸਿਉ ਲਰਿ ਪਰਿਆ ਤੁਝੈ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ
॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖਾਸ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਖਾਸ ਕਿਸੇ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਜਦ ਦੇਹੁਰਾ ਫੇਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਉਗਣ ਨੇ, ਉਹ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਭਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ -

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ, ਰੱਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਵਿੱਥ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿੱਥ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਲ ਵਸਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਬੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਭਾਂਬੀਰੀ ਦੇ ਫੰਘ ਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਐਨਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਫਰਕ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਐਨੀ ਪਤਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਦਰਅਸਲ ਇਹਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਕੇਵਲ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼। ਹੈਗਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਲੇਕਿਨ ਮਾਇਆ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਜੀਵ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਅਖੰਡ ਜੋਤੀ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ ਇੱਕ ਹੋਵੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਆਹ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਓ, ਕੋਏ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਕੀ ਦਿੱਸੇਗਾ? ਦੇ ਚੰਦ ਦਿਸਣਗੇ। ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦੇ ਦੋ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਬਲਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਝਾਕ ਕੇ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਦਿਓ ਕੋਏ 'ਚ ਦੋ ਬਲਬ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਨਿਆਣੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਉਂਗਲੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਂਗਲੀ ਲਾ ਦੇਈਏ। ਹੈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਦੋ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਦੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ,

ਹੈ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲੇਕਿਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਅਹੰਭਾਵ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਦੀ ਅੰਸ ਹੁਣੇ ਗੁਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੁਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ। ਫੁਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਆਰਾ ਕੌਈ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਖੀ ਸੁਣੀ ਸੀ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਰੱਬ ਬਹੁਤ ਗਿਆ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗਿਆ, ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਦਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਦੇਹੁਰਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਮਦੇਵ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਗਤ ਪਏ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਟਾਲਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਰੰਕਾ ਬੰਕਾ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਹੈ ਇੱਕ ਭਾਈ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੌਂਪੜੀ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਟੁੱਟਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਤਖਤੋ ਨਾ ਕੋਈ ਜੋੜੀ, ਇੱਕ ਫੂਸ ਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਹਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਦੇਣ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਜਾ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਬਾਣ ਥੱਲੇ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਹੈ ਉਹ ਰਗੜ ਰਹੀ ਹੈ ਕੁਛ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚੀਜ਼। ਹਲਦੀ ਰਗੜਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਭੈਣ ਜੀ! ਰੰਕਾ ਬੰਕਾ ਦਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀਰਾ! ਆਹੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆ ਤੂੰ। ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬੀ! ਭਗਵਾਨ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਵੀਰਾ! ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੈਂਦੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਆਹ ਪਲੰਘ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਪੈ ਪੂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਲਦੀ ਰਗੜਦੀ ਹਾਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਭਗਤ ਜਿਹਦਾ ਅਜੇ ਹਰਖ ਤੇ ਸੋਗ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਿਤੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਦਾ protest ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ, ਕੁਛ ਧੱਕੇ ਵੀ ਮਾਰੇ, ਕੁਛ ਥੱਪੜ ਵੀ ਮਾਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਫੀਪੇ ਕੇ ਜਨਮਿ ਕਾਹੇ ਕਉ ਆਇਆ ॥

**ਅੰਗ -
੧੧੬੪**

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਜਨਮ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇਈ ਗਿਆ, ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਹਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਫੇਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਜਰਕ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਜਖਮ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹਲਦੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ? ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਮੱਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਪਤ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅੱਠਵੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਵਾਂ ਗੁਰੂ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਐਨਾ ਪਤਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ, ਉਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਇੱਕੀ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੰਜੀਆਂ ਲਾ ਲਾਈਆਂ। ਏਜੰਟ ਰੱਖ ਲਏ, ਹਿੱਸੇ ਪੱਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅੱਧ ਤੇਰਾ। ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਹੀ ਤੇਰਾ, ਤੂੰ ਬੰਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਈ ਜਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਗੁਰੂ। ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਸੀ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਆਪਣਾ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇ ਜਣਿਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਸੀਗਾ। ਅੱਧਾ ਭਾਈ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੀਗਾ। ਅੱਧਾ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਈ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੰਪਨੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਜਜ਼ੀਰੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਵਾਹਰਭਾਟੇ ਨੇ ਬਰੇਤੀ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਵਾਹਰਭਾਟਾ ਉਤਰ ਗਿਆ, ਜਹਾਜ਼ ਉਥੇ ਅੜ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ, ਗਹਿਰੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਆ ਜਾਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਬੜੇ ਯਤਨ ਕਰੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਪੁੱਟ ਪੁਟਾਈ ਕਰਕੇ ਹੋ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਅਖੀਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਵੀ ਹੈ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਨ੍ਹੋ ਲਾ ਦਿਓ ਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਮੋਹਰ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਵਾਹਰਭਾਟਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾਲ ਵਿੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਨੇ, ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਧਾ ਆ ਗਏ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਅ ਗਏ ਪੁੱਛਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਪਰ ਐਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਕਹਿ ਗਏ ਉਹ। ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਡੀ-ਕੋਰਡ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਸਕਦੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਕੀ, ਉਥੇ 22 ਬੈਠੇ ਨੇ, ਅਸਲੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ 500 ਜੋੜੀ ਸੀ, ਗੱਡਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਮਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੱਕ। ਜਹਾਜ਼ ਭਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੈਂਪ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਤੰਬੂ ਲੱਗ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਅੱਜ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਬਣ ਕੇ ਦਿਖਾਓ ਉਹਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਧੀਰਮੱਲ ਨੇ ਸੀਹੇ ਮਸੰਦ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਚਤੁਰਾਈ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਆਹ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਹੈ। ਰੋਲੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਰੋਲੇ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਬਈ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਭੇਟ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੰਗ ਕੇ ਕਹਿ ਦਏਗਾ ਪੰਜ ਸੌ, ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਦੋ-ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇਈ ਗਿਆ, ਸਿਰਪਾਓ ਮਿਲੀ ਗਏ ਤੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹਨੇ ਕੋਈ ਸੁਖਨਾ ਸੁੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਿਰਪੇ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੜੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਘੁੰਮ ਆਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿਤੇ, ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ। ਕੌਤਕ ਵਰਤ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਉਹਦੇ ਕੈਂਪ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਕਿੰਨੇ ਨੇ?

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, 22

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 22 ਤੋਂ ਕੋਈ 23ਵਾਂ ਵੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ, ਉਹ ਪਰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ? ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹੁੰਚ 'ਚ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ 28 ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ਼ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਕਿੱਡੇ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ। ਐਨੀ ਤਪ ਤਪਸਿਆ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਦਾ। ਮੂਰਖ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ। ਬਿਲਕੁਲ clear ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸੋ ਉਹ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤਪ ਓਨਾਂ ਹੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਇਹ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਲਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਵਸਤਰ ਵੀ ਪੌਂਦੇ ਸੀ। ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤੇਗ

ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਪਿਆਸਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਹਿ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤ੍ਰਿਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਆਯਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - 20C

ਮਾਤਾ ਜੀ! ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, 22 ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਦਰੱਵ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਐਸਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੋ। ਨਾਲ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਆਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭੌਰੇ ਵਿੱਚ। ਉਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ, ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਤਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਡਾ ਮਨ ਤਰਕ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਰਨੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ। ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਜੇ.ਸੀ ਟਰੱਸਟ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਾਇੰਸਿਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀਗੀ। ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਐਸਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਤਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦਿਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਇੰਸ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਲਾਂਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਤਿੱਬਤੀ ਲਾਂਮਿਆਂ 'ਚ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਐਕਸਰੇ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਕਾਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਪੀਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਨੇ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਹ ਦਲਾਈਲਾਮਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਲਾਏ ਸੀ ਇਹ ਜਾ ਕੇ।

ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਜੇ.ਸੀ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਰਿਸ਼ਮਾ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਉਹ ਲੈਕਚਰ ਦਿੰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ

ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਗਈ ਤੇ ਤਰੀਕ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਇਹ ਡਾਕਟਰ ਆਈ ਆ ਕੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਹਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਮਹਾਨ ਲਾਈਟ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਲਾਈਟ ਦਾ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜੁੜਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਾਈਟ ਆ ਗਈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਧ ਗਈ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਬੈਠੇ ਸੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੈੱਲ ਲਾਏ ਹੋਣ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਤਾਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਵਸਤਰ ਬਦਲਾਅ ਦਿੱਤੇ, ਦੂਸਰੇ ਵਸਤਰ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੇ ਵਸਤਰਾਂ 'ਚ ਫੇਰ ਲਾਈਟ ਆ ਗਈ।

ਆਹ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਬੇ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲੇ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਕੇਵਲ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਰਖ ਸੀ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੀਗੇ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸੀਗੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬੜਾ ਹੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲਾ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਮਰਤਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਵਾਲ ਚੱਲ ਪਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਵੇ, ਦੁਰਵਾਕ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਨਿਰਾਦਰ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਸਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਾਗਾ ਸਾਧੂ ਸੀ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਹ ਹੈ, ਹਰਖੇਵਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਸੰਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਸਹਿ ਲਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਗ ਬਗੋਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਨਾਉਂ ਭਾਵੇਂ ਸੀਤਲਦਾਸ ਹੈ ਪਰ ਅਗਨਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਅੰਸ ਬਚਦੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਆਦਰ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਦਰ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਏਗਾ ਕੀਹਦਾ? ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁੰਦੇ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਆਦਰ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ 'ਚ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੈਂ ਐਸਾ ਵੀ ਹੈ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਹਰਖੇਵਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਡੇਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਏਧਰ ਚੋਅ ਵੱਲ ਨੂੰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਪਏ ਨੇ ਅੰਬ ਦੇ ਥੱਲੇ। ਬਰੇਤੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਅੰਬ ਸੀਗਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਓਹੀ ਨੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਓਹੀ ਨੇ? ਇਹਨੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਜੋੜੇ ਵਾਲਾ

ਪੈਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੱਢੇ ਤੇ ਚਰਨ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਜੁੱਤੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਇਹਨੇ ਪੈਰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਠੋਡਾ ਮਾਰਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਠਦਾ ਹੈਂ ਨਹੀਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਹੋਣ ਤੇ ਮੈਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਖਿਮਾ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ। ਐਨੀਓ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਉਚੀਂ-ਉਚੀਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਿਆ ਸੀ ਬਾਬਾ, ਬਖਸ਼ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਐਨੀ ਨਿਰਮਾਨਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

ਉਹ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਸਰਬ ਲੋਹ 'ਚ ਛਕਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸੀ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਿ ਸਰਬ ਲੋਹ 'ਚ ਹੀ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਕੱਢਣਾ ਸੀ, ਮੱਝ ਦਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੁੱਧ ਦਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ੋ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਜਾ ਬਰਤਨ, ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਤੇ ਦੁੱਧ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਏਧਰ ਦੁੱਧ ਉਡੀਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਲਿਆ ਕੇ ਬਰਤਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਕਿ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਬਰਤਨ ਹੈ? ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੱਝ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਚਮੜੇ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈਗੀ ਇਹ ਪੱਠੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪੱਠੇ ਨੇ ਚਰ੍ਹੀ ਵਗੈਰਾ, ਉਹ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਪੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਮੱਝ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਚਮੜੇ ਨੇ ਚਮੜੇ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੁੱਧ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਲੋਹ 'ਚ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਾਹਾਂ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਚਮੜੇ 'ਚ ਪਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ। ਉਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸੁਮੱਤ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ। ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਜੋ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਦੂਰ ਕਰੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ! ਏਧਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਭਾਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਮੋਹਰ ਸੁੱਖੀ ਸੀ ਜਹਾਜ਼ ਉਹਦਾ ਬਰੇਤੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਪਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਉਹ ਦੋ ਮੋਹਰਾਂ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਸੌ ਮੋਹਰ ਭੇਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਇਹ ਭੇਤ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਗਏ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਪੱਲਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੋ - ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੋ।' ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੌਣ ਹੈ? ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਗਏ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ।

ਮੇਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਬਨਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਜ਼ਖਮ ਵਗੈਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇੱਕ ਕੌਤਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਨੇ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਭਗਤ ਆਇਆ ਹੈ ਕਦੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਰੋ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਸਮ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਜੇ। ਸਮ ਬਿਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਜੇ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਹਲਦੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਵੀਰਾ! ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਹੈ, ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਖਬਰੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਣ ਭਗਵਾਨ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਦ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦੇਖ ਆਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਭਗਤ। ਤੁਹਾਡਾ ਰੰਗਲਾ ਪਲੰਘ ਦੇਖ ਆਇਆ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮਦੇਵ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਨਾਗਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਗਵਾਨ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਤੇਰੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਾਡਾ ਜੋ ਅਖੰਡ ਧਿਆਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਓਏ ਮਨਾਂ ਮੇਰਿਆ,
ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ।**

**ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪

ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਕਸਤੂਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲੈ ਲਓ, ਪਰ ਭੁੱਬ ਨਾ ਜਾਓ ਕਿਤੇ। ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕਿਤੇ।

ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ, ਪਲ੍ਹੀਆ (ਪੀਲੀਭੀਤ ਯੂ.ਪੀ.) ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਪਤੀ ਨੇ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ

ਸਰਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਭੁੱਬ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਪੀਣ ਲੱਗ ਜਾਣ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹੀ ਬਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ 'ਭੱਠ ਪਵੇ ਸੋਨਾ ਜਿਹੜਾ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਵੇ' ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੧

ਕਿਉਂ ਜਾਲ ਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੈਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ? ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਉਹ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬ। ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵੈਰ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣਗੇ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਨਗੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇੱਕ ਹੁਣ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦਸ-ਦਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਬ੍ਰਹਿਮਿੰਘਮ ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ। ਟਰਾਂਟੋ 29 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵੜਦੇ।

ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਇਹ ਸੈਣੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਧੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਗਿੱਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਬੈਂਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਚਿੰਗੜਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਹੀ ਵੰਡ ਲਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਉਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਦੀਵਾਨ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਗਿਆਨੀ ਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਮੱਤ ਦੇਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਇੱਕ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਅਸੀਂ। ਮਦਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਬੈਠੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਪੈ ਗਏ। ਨਸ਼ਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਫੱਟਿਆ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਫਾੜ ਕਰ ਦਿਓ ਇਹਦੇ। ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਫੱਟੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਰਾਂ ਰੱਖਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾ 'ਚ ਚਮਕ ਆ ਗਈ। ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ। ਆਉਣੀ ਸੀ ਪਲੱਤਣ ਤੇ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਜਾਣੇ ਸੀ ਨੇਤਰ। ਉਹ ਜਲਾਦ ਰੁੱਕ ਗਿਆ। ਜਲਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਤੀਦਾਸ! ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੱਸ ਕੋਈ ਜੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਭੇਤ ਦੱਸ ਦੇ, ਉਹ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਚਮਕ ਉਠੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਪੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇੱਥੇ ਐਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਚਮਕ ਕਿਉਂ ਆ ਗਈ ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਤੇ ਇਹ ਖੇੜਾ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਲਾਦ! ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਜੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਕਰ ਦੇ। ਤਾਂਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਵਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਭੇਤ ਤਾਂ ਦੱਸ। ਭੇਤ ਪੁੱਛਦਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗੁਰਸਿੱਖ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩
ਮਰਦਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਮਰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਦੇ ਵੀ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਜਦੋਂ ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਿਤੁ ਪੈਝੈ ਮਿਤੁ ਬਿਗਸੈ ਜਿਸੁ ਮਿਤ ਕੀ ਪੈਜ ਭਾਵਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਨੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਖੱਟ ਕੇ ਆਵੇ ਪਰਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਪਰਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਉਦਾਸ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਖੁਸ਼ ਹੋਏਗਾ? ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਆਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਲਾਦ! -

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੁਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਨੇ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ। ਤਿੰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਤਿੰਨ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਰਾਗ, ਕਦੇ ਦਵੈਸ਼, ਕਦੇ ਉਚ, ਕਦੇ ਨੀਚ, ਕਦੇ ਖੁਸ਼ੀ, ਕਦੇ ਗਮੀ ਇਹ ਬਣੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਤਮ ਸਰੂਪ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਨਿਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਜਾਨਾਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਰੋਵਾਂ। ਬਾਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਸ਼ੇ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਐਸਾ ਨਸ਼ਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੀ ਲਓ ਮੁੜ ਕੇ ਉਤਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਨਸ਼ਾ ਐਨਾ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸਿਫਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ,

ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ, ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ-ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ੇ -

ਪੋਸਤ ਮਦ ਅਫੀਮ ਭੰਗ, ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਤਿ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੀਵੋ, ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਭੋਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਜੰਮਿਆ ਜਿਹੜਾ ਭੋਗ ਲਵੇ। ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਬੇਅੰਤ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅੰਸ ਛੱਡ ਜਾਏਗਾ। ਬੋਥਾ ਕਰ ਦਏਗਾ, ਇਰਾਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਏਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਮਨੁੱਖ ਆਇਆ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਏਗਾ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ ਅਸਲੀ ਨਸ਼ਾ। ਜਿਹਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਮੌਤ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਲਾਦ! ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਅਸੀਂ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਰੀਰ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਾ ਹੋਵੇ?

ਸੋ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਅਮੀਰੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਰਾਂ ਰੱਖੋ, ਵਧੀਆ ਕੋਠੀਆਂ ਰੱਖੋ, ਸੁੱਖ ਮਾਣੇ ਜਿੰਨਾਂ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ। ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾਂਗੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੈ -

ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲਾਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥

ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਇੱਥੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਆਹ ਐਸ.ਟੀ.ਡੀ ਤੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰੋ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਥੋਂ ਬੋਲੁੰਗਾ, ਏਧਰੋਂ ਤੁਸੀਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਘੁੰਮਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚੋਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਭਾਉ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਡੁੱਬ ਜਾਏਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ। ਜੇ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ -

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਭੁ ਮੋਹੁ ਹੈ ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੩

ਫੇਰ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਐਨੀ ਹੋ ਜਾਏ -

ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥

ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਜੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਲ ਬਲ ਜਾਵੇ ਜੀਉਤਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੮

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੀ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥ ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੯

ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਵੇ। ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਮਲੇ ਨੇ ਕਮਲੇ। ਹੈਗੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਿਸਦੇ, ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਗਏ, ਕੋਈ ਬੀ.ਏ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਐਮ.ਏ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰ ਲਈ। ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਕਮਲੇ ਨੇ -

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜਗੁ ਕਮਲਾ ਫਿਰੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਗ ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਮਲੇ ਨੇ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਢੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਇਆ ਸੀਗਾ -

ਯਾ ਜਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿਕ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪਰ -

ਜਨਮਤ ਮੋਹਿਓ ਮੋਹਨੀ ਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜੰਮਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸੀ -

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਰਹਤੇ ॥

ਉਰਝਿ ਪਰੇ ਜੋ ਛੋਡਿ ਛੁਡਾਨਾ ॥

ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੁਰੱਬੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ, ਕੋਠੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਭੁੱਲ ਕੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਲੜਨ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਲੜ ਤੂੰ, ਲੜਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਲੜਾਈ ਕਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚੋਰ ਵਸਦੇ ਨੇ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੦

ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਕੰਗਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇਰਨਗੇ ਏਥੋਂ ਤੈਨੂੰ। ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰ -

ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੰਗ।

ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਰਦਾ, ਫੌਜ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸੂਰਮਾ ਐਡਾ ਤਕੜਾ ਹੈ, ਅਜਿੱਤ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਐਡੇ ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਜਿੱਤਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਜੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਰੋ ਲੜਾਈ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਕਰੋ। ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਕਰੋ ਲੜਾਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਜੇ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ ਸਾਨੂੰ, ਸਾਡਾ ਵੈਰੀ ਕਿਉਂ ਬਣਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣਿਆ ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਓ।

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲਦੇ, ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੋਵੇਂ।

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥

ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਲੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਰ ਖਾ ਗਏ, ਮਛੰਦਰਨਾਥ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦਾ ਗੁਰੂ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਲ ਜਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰੂ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਰਾਣੀਆਂ ਇਹਦੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸਨ ਆ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਧੁਰਾ ਨਹੀਂ, ਬੱਚਾ ਨਿਆਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਆ ਗਈ। ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕੰਦਰਾ 'ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਾਜੇ ਅਮਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਕੇ ਚੋਦਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਗਿਆ। ਏਧਰ ਗੋਰਖਨਾਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿਤੇ ਉੱਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ। ਬਾਲ-ਗੁੰਦਾਈ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਪਹਿਲਾਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਟੋਲ੍ਹ ਲੈ। ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਰਾਜੇ ਅਮਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬਣ ਕੇ ਕਾਮੀ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤ 'ਚੋਂ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਰੱਖਿਆ

ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਕਿੱਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਵੱਡੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲੜਨਾ। ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਅਮੀਰ ਹੈ -

**ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜਿਹਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਉਹਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਮਦੇਵ! ਮਾਇਆ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰ ਇਹ ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਤੇਰੇ ਅਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਲੇ ਮਾਇਆ ਨੇ ਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਏਂਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਗਣੀ ਹੈ -

**ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ ॥
ਮਨਮੁਖ ਖਾਧੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ**

ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੩

ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਗਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਕਿਵੇਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭੁੱਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ, ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਐਡੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਮੋਟਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡੋ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਬਚਨ ਚੱਲ ਪਏ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਓਹਲੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਚਲਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਜਾਦੂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਅਸਲੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਵਿਸਾਰੇ ਜੀ,
ਇਨ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ਼ ਗੁਸਾਈਂ।
ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ਼ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੮੫੭

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਨੇ, ਇੱਕ ਰਜੋ ਗੁਣ, ਇੱਕ ਤਮੋ ਗੁਣ, ਇੱਕ ਸਤੋ ਗੁਣ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਗਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਥੱਲੇ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਰੱਖ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕੋਈ। ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਟੋਲ੍ਹਦਾ

ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਮਿਲੇਗਾ। ਇੱਕ ਦੱਸੀ ਦਾ। ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਥੱਲੇ ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਪਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਭਟਕਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਰਹੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੯੦੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਹੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਭੁੱਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ। ਰੋਲਾ ਮੈਂ ਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮਾਇਆ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਗੜਵਾ ਲੈ ਜਾ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲਿਆ ਏਥੋਂ, ਅਸੀਂ ਦਾਤਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਥੇ ਨਾ ਸਰੋਵਰ। ਨਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ। ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੇਰ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਵਿੱਚ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਰਾਲਾਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਾਨਵਰ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਡਰਦਾ ਮਾਰਾ ਨੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਤ ਕੱਟੀ। ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋਵੇ, ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋਵੇ। ਭੁੱਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਬੌਂਦਲ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਰੋਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੂੰ ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ, ਹੈ? ਤੇਰੇ ਕੋਸ ਖਿੰਡੇ ਪਏ ਨੇ, ਤੇਰਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਪਾਗਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਤੋਂ ਨੱਠ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਧਕ ਨੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਂਡਵ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਗਲ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਮਲਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਅਭਿਮੰਨਿਯੂ ਯੁੱਧ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਤ ਉਹ ਵੀ ਸੱਪ ਨੇ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਹੁਣ ਪੜੋਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜਨਮੇਜਾ ਵੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਪੜੋਤਾ ਉਹਦਾ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਨਾ ਦੇਈਂ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਥੇ ਹੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ।

ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਆ ਤੈਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵਾਂ। ਅੱਜ ਓਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਸੁਣ ਲਿਆ, ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ, ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ? ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ? ਪੱਕਾ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਅਰਜਨ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਦੰਦੀਆਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਬਾਹਾਂ 'ਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਓਧਰ ਕਥਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਓਧਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਰੇਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਂਡਵ ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਗਲ ਗਏ।

ਅਖੀਰ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਨੌਕਰੀ ਵਾਸਤੇ, ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ, ਇਹਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਹ ਐਨਾ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਭੋਗਾਂ 'ਚ ਖਾਣ ਪੀਣ 'ਚ, ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿੰਦਨੀ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ ਸਭ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਖਬਰਦਾਰ! ਜੇ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆ। ਕ੍ਰਿਆਕਰਮ ਸਭ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰਤ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਆਪਣਾ ਬੜਾ ਸੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਾਂਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਜਲਾਂਗਾ। ਚਿਖਾ ਚਿਣ ਦਿੱਤੀ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਇਕੱਲੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦਿੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਾਲ ਜਲਾਂਗਾ। ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਧੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਜਗਾ ਜਾ ਕੇ। ਜਗਾਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਉਧੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਪਾਗਲ ਖਾਨਿਓ ਆਇਆ ਹੈਂ, ਅਖੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੌਣ ਅਰਜਨ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਾਂ 300 ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ ਅਰਜਨ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਪਾਈ ਹੈ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਦਿਮਾਗ ਹੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਆਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗੇ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਕੌਣ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਕੌਣ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਸਹੀ ਰਹੇ, ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰੂਹਾਨੀ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਏ, ਦੁਨੀਆਂ-ਦੁਨੀਆਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਉਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਾਇਆ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਗੜਵਾ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਇਆ ਪਾਈ ਸੀ, ਆਹ ਦੇਖ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ। ਸਭ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਥੱਪੜ

ਮਾਰਿਆ, ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਕੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ 300 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਿਹੜਾ ਆਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀਗਾ।

ਸੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਹੈ -

ਇਨ੍ਹਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥

ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ

॥

ਅੰਗ - ੮੫੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮਦੇਵ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ, ਡਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਈਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਖਾ ਤਾਂ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈਂ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਹੋਏਗੀ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਇੱਕ ਥੈਲੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਮਾਇਆ ਦੀ। ਉਹ ਥੈਲੀ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਰੰਕਾ ਬੰਕਾ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣ ਭਾਈ ਭੈਣ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਭਰਾ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਈ ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾਗਣੀ ਸੁੱਟੀ ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਨੇ, ਆਹ ਦੇਖ ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾਈ। ਉਹ ਵੀ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੀ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੋਂਦੀ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੇਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੇ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਤੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਤੂੰ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੋਂਦੀ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਆ ਗਏ, ਹੋਰ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਓ, ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਨਾਗਣੀ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਇਹ ਤਾਂ ਡੰਗ ਮਾਰੇਗੀ ਸਾਨੂੰ।

ਸੋ ਨਾਮਦੇਵ ਬਹੁਤ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਭਗਵਾਨ! ਆਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਓ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੋ ਕੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓ? ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਦੱਸੋ? ਨਾਮਦੇਵ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਗਵਾਨ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮਦੇਵ, ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੂੰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਗਹਿਰੀ ਹੈ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ।

ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਤੇ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਾਬੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਔਤਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਪੁੱਛੋ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ? ਮੂਸਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਭੇਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਣ 'ਚ। ਮੈਂ' ਕਹਿਣ 'ਚ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸੰਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜੁਗਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ, ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਡੰਡਾ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ, ਬਈ ਪੱਥਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਧਾਰੀ ਹੈ। ਚਿੱਟੀ ਧਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੀਠਲ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਠਲ ਦੇ ਉਤੇ, ਮੇਰੇ ਈਸ਼ਟ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਤ ਹੈ? ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤਰਕ ਕਰਕੇ। ਭਗਵਾਨ ਕੋਲ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਭਗਵਾਨ ਫੇਰ ਪੁਗਟ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਸਤਕ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ। ਉਹ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਬੀਠਲ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ ਮੈਂ ਸ਼ਿਫਾਰਸ਼ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਂ। ਅੱਗੇ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਜਾ, ਆ ਜਾ ਤੇਰੀ ਸ਼ਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਗਈ, ਤੇਰਾ ਭਗਵਾਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੱਸ ਗਿਆ ਆ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਬੀਠਲ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਰੱਬ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਤ ਇਹ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਬਈ ਬੰਦਿਆ ਸੋਚ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈਗਾ। ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਹੈਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਪੱਥਰ 'ਚ ਰੱਬ ਹੈਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਕੀਹਦੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੋਲਿਆ! ਰੱਬ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਨਹੀਂ। ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਸੀ। ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਪੰਜੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪੜਦਾ ਪਾਟ ਗਿਆ।

ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਵਜਦ 'ਚ ਆ ਕੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਬੋਲੇ, ਰਾਮ ਬੋਲੇ ਰਾਮ ਬੋਲੈ,
ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਬੋਲੈ।**

ਸਭੈ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ ਰਾਮਾ ਬੋਲੈ ॥

ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਬੋਲੈ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੮

ਏਕਲ ਮਾਟੀ ਕੁੰਜਰ ਚੀਟੀ ਭਾਜਨ ਹੈਂ ਬਹੁ ਨਾਨਾ ਰੇ ॥

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਮ

ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਸਮਾਨਾ ਰੇ ॥ ੧ ॥

ਏਕਲ ਚਿੰਤਾ ਰਾਖੁ ਅਨੰਤਾ

ਅਉਰ ਤਜਹੁ ਸਭ ਆਸਾ ਰੇ ॥

ਪੁਣਵੈ ਨਾਮਾ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮਾ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਕੋ ਦਾਸਾ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੯

ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ।

ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਪਰਬਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਤੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਸੁੰਘਿਆ, ਸੁੰਘ ਕੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਨੇਸ਼ਟਾ ਪਰਪੱਕ ਸੀ। ਕੱਚਾ ਹੁੰਦਾ, ਸ਼ੇਰ ਝਪਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ, ਮਾਰਦਾ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸ਼ੇਰ ਸੀਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੱਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ ਹੈ ਉਹਨੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸ਼ੇਰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰਿਆ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦਿੱਸਣਾ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੀਹੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਹਿਲੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਕੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ, ਦੇਖਿਆ ਕੀ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ ॥ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬੰਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਧੀਰੋ! ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਛਣ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,

.....ਧ੍ਰਾਨੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨਹ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਲੱਛਣ ਲਿਖੇ ਨੇ ਕਿ -

ਦਯਾਲੁ ਸਰਬਤੁ ਜੀਆ .....॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਵੈਰੀ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ -

**ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆਂ ਤਿਨਾ ਨ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ ॥
ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ਪੈਰ ਤਿਨਾ ਦੇ ਚੁੰਮਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਢੱਕ ਲਿਆ ਅਸੀਂ ਰੁਮਾਲਿਆਂ 'ਚ। ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ। ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਨਾ ਆਪ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨ ਛੁਪਾ ਲਿਆ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਤੇ ਫੇਰ ਕਰੋਪੀ ਕਿੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੁਣ ਦੇਖ ਲਓ ਕੀ ਬਣਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਛੁਪਾ ਲਿਆ। ਆਏਗਾ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੋਂਗੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਬੁੱਧੀਵਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੇਗੀ। 200 ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਏ, 300 ਲੱਗ ਜਾਏ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗਾ। ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਤਾਲੀਮ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕ ਲਏ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾ ਲਿਆ ਜੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਲੜਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜੇ ਜੀ। ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਥੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਹਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਬਦ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ ਇਹਦਾ ਸਰਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਜੇ 'ਓ' 'ਅ' ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੇ। ਜ਼ੋਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਓ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਓ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਓ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਤੋਰੀਏ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ 'ਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲੰਘਦਾ। ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਦੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਦਇਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸੰਤ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ 'ਤੇ। ਪੰਜੇ ਚੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

.....ਭੋਜਨੰ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨੰ ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰਾ ਭੋਜਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

.....ਅਲਪ ਮਾਯਾ ਜਲ ਕਮਲ ਰਹਤਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਜਲ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਰਹਿੰਦੇ ਦਿੱਸਣਗੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ, ਪਰ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣਗੇ। ਲਗਾਓ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ,

ਰਾਗ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਦ੍ਰਿਖ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

..... ਉਪਦੇਸੰ ਸਮ ਮਿਤੁ ਸਤੁਹ ....॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਦੁਸ਼ਮਣ ਆ ਜਾਏ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਓਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਮਿੱਤਰ ਆ ਜਾਏ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਓਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵਰੁਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ। ਸੈਦਖਾਨ ਜਰਨੈਲ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਘੋੜਾ ਨਠਾ ਕੇ, ਵਿੱਚ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਰਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਖਾਨ! ਵਾਰ ਕਰ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਝਲਕ ਪਈ। ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਝਲਕ ਪਈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ, ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ। ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਲੜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੌਣ? ਆ ਕੇ ਰਕਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਮੱਥਾ ਲਗਦੇ ਸਾਰ ਸਰਰ-ਸਰਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਇੱਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਕਮ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਧਰ ਮੂੰਹ ਹੈ ਓਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਹ। ਕਾਂਗੜੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ ਉਹਨੇ, ਸੋ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ -

.....ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਭਾਵਨੀ ॥

ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਨਹ ਸ੍ਰੋਤਿ ਸੁਵਣੰ ਆਪੁ ਤ੍ਰਿਗਿ ਸਗਲ ਰੇਣੁਕਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਸੰਤ ਨਾ ਵੱਡਾ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਠਾਠਾ ਬਾਗ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਖਟ ਲਖੁਣ ਪੂਰਨੰ ਪੁਰਖਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਾਧ ਸੂਜਨਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੭

ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੇ ਲੱਖਣ ਹੋਣ, ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਅਲੌਕਿਕ ਨੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆਪ ਹਰਖੇਵਾਲ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਆਪ ਦੇ ਚਾਦਰੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਬਰਾ (ਨਾਗ ਵੱਡਾ) ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਏ, ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸੱਪ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਾਦਰੇ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾਂ ਕਰੋ ਇਹਦੇ ਉਤੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੱਪ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਦਿਓ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕੌਣ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀਗਾ, ਗ੍ਰੰਥੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਲਕੋਅ ਲੈਂਦਾ

ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਇਆ 'ਚ ਬਿਰਤੀ ਰਹਿ ਗਈ -

**ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥**

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਸੱਪ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਇੱਕ ਸੱਪ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਫਣ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣਾ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਘਬਰਾ ਜਾਣੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਰੋਜ਼ ਸੱਪ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੂਹਰੇ ਆ ਕੇ ਫਣ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਇਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਏਗਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਲੰਮਾ ਸੋਰ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਸਿਰੀ ਹੈ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀ ਕੌਤਕ ਹੈ? ਬਿਨਾਂ ਮਾਰੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਇੱਥੇ ਦਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸੀ, ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਆਏ, ਐਡੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤੇ ਇਹਨੇ ਆਦਰ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਲੰਘੇ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਰਾਬਰ ਬਹਿ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਬੜਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੱਪ ਬਣ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਇਹਦੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ, ਇੱਥੇ ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਚਰਨ ਧੂੜੀ ਇਹਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਜਦ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੱਕ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਹੈ।

ਸੋ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਈ ਹੈ, ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾਪਸ ਜਾਇਆਂ ਨੂੰ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ।

ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਹਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਓ। ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਚੱਲੀਆਂ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1973 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ. ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਜਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਲੱਖ, ਅੱਜ ਦੇ ਦੱਸ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਤੇ ਗੱਡੀ ਲੈ ਲੈ,

ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ, ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ, ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਬਚਨ ਫੇਰ ਕਰਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਗਿਆ, ਤੀਸਰਾ ਬਚਨ ਫੇਰ ਕਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਲੈ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਪੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣੇ ਨੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਯੂ.ਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਘਰ ਬਾਰ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸਮਝੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ 'ਚ ਹੀ ਬਰਕਤ ਪਾ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਕਰਾਂ ਸਭ ਕੁਛ, ਮੈਨੂੰ ਮੰਗਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 1987-88 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਨਾ ਕੈਮਰੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ, ਕੇਵਲ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਿਨੇਮੇ 'ਚ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੀ ਟੈਕਨੀਕ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1988 ਤੋਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ, ਉਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 1200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ੇ, ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜੋ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ open ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੱਖਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਿਆ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ cover ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਦੇਖ ਲਓ ਤੁਸੀਂ। ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਓ, ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ, ਕੁਛ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰੀ, ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਸੋ ਸਰੀਰ ਪੁਰਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਬਾਕੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਬੰਦੇ ਹਟਾਏ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਹਨੀਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ ਜਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਠਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਓਥੇ ਚੱਲ, ਉਥੇ ਚੱਲ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਹੈ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਲਾ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖੀਂ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤੱਕ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਖੋਲ ਲਵੇਂ।

¹ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ 8 ਅਗਸਤ 1918 ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ (ਨੇਰੇ ਖੰਨਾ) ਜਿਲਾ - ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ) ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀਏ ਕੋਟ ਨਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿਸ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਪੰਨੇ ਫਰੋਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬੀ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੰਜਣ' ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਨਵਰੀ 1956 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 81 ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀਏ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। "ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀਏ" ਇਹ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਿਰੀ ਫੈਣ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਸੌਕੇ ਚਾਚੇ ਸਨ। ਜੈਸੇ ਕਿ ਅਕੇ ਵੀ ਜਿਕਰ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਜਣ ਸੀਲ ਸੁਭਾਵੀ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਨ। ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਭਜਨ ਅਭਿਆਸ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੌਣਿ ਕਰ ਜੋੜ ਇਕ ਟੰਕ ਖਤੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਖੰਡਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਉਦਮੀ ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜੋ ਚਾਉ ਏਖਿਆ ਪਾਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਪੂਰਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਪਾਠ ਜੋਦਗੀਆਂ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਰਹਿਣੀਆਂ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸੁਧ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਕਾਰਾਰੀ ਲਿਖ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ

ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਘਿਕਰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬੈਠਾਇਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਹ ਅਕੀਮੀ ਛਿੜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਧ ਬੁਧ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੂਪਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਗਏ। ਅਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੁਮਾਲ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਰੰਭਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ-ਚਮ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸ ਦਾ ਉਘਾੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ ਅਮਿਓ ਰਸਾਇਣੀ ਉਛਣ-ਖਟੋਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਮਿਓ ਰਸ ਰਸਾਇਣੀ ਲਿਖ ਵਿੱਚ ਮਗਨਾ ਹੋ ਕੇ ਨਾਭੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਸ ਅਭਿਆਸੀ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਸਚੇਂ ਦਬਾਇਆ ਤਾਂ ਚੂਜੀ ਫਿਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਹੀ ਤਾਇਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਐਸੇ ਉਛਲੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਹੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਛੱਤ ਨੂੰ ਜਾ ਲੱਗੇ। ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸੀ। ਛਤੀ ਸੁਚੇਤਤਾ ਸਹਿਤ ਅਜਰ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਬਤੀ ਹੀ ਸਹਿਜ ਆਤਮ ਉਮਕਾਰ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਣੇ ਸਣੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਏ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਉਛਣ-ਪੱਖੇਰੂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਤਰਨ ਸਾਰ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਛਕਣ ਨੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਏ ਦਾ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਅਰੂੜੁ ਹੋਏ ਕਿ ਕਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਨਿੰਨ ਟਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਉਮਾਹ ਟਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਘੱਟਿਆਂ ਬੰਧੀ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਤਰੀਵੀ ਦੀਆਂ ਹੀ ਰੋਮ ਰੋਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਤੇ ਉਤਮ ਸੁਧ ਪਾਠ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਖੰਡ ਭਜਨ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ।

ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੂਹੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਇਆਂ ਚਰਨਾਟ ਭਜਨ-ਪਿਆਰ ਵੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਛੋਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ

ਪਰਮ ਪੁਸ਼ਕ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾਲ ਰਤਵਾਰਾ ਸਹਿਬ ਚਲ ਰਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਬੋਤ ਪਰਨੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਪਏ ਹੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ : "ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇਸ ਅਜਰ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਰਾਈ।" ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਨੁਸਾਰ ਓਦੋਂ ਪਿਛੋਂ ਐਸਾ ਅਜਰ ਜਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠਖਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਨਾਮ-ਵਿਗਾਸੀ-ਲਿਵ-ਮਗਨ-ਦਬਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਅਜਿਹੇ ਰੰਗ-ਰੰਤੜੇ ਰੰਗਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਜਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਜੱਥੇ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਬਿਰਦ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ, ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ "ਨਕਿ ਨਬ ਖਲਮ ਹਬ" ਦੀ ਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ 361 ਚੱਕ, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਵਸਨੀਕ ਹੋਏ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। 361 ਚੱਕ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰਮੁਖ ਹੰਸਲੇ ਬੀਰ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਜੀਵਤਿਆਂ ਦੇ ਖਟਾਂ ਅੰਦਰ ਜੋਤਿ ਜਗਮਗੀ ਦੀਵਾਏ ਲਟ ਲਟ ਢਲ ਉੱਤੇ 361 ਚੱਕ ਲਕ ਭਗ ਸਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਰੁਮਕ ਉੱਠਿਆ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਖੇਤੀ ਬਾਤੀ ਦੀ ਕਾਰ ਭੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸੰਚੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹਮਾਤਨ ਹੋ ਕੇ ਜੁਟੇ ਰਹਿਣ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਹੀ ਸਵਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਅੱਕਣ ਚੱਕਣ ਹੀ ਨਾ। ਖੇਤੀ ਭੀਜਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਡਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਡਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੜੀ ਸੁਫਲਕਾਰਾ ਅਤੇ ਸੁਗਮਤਾ ਸਹਿਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਨਿਬਾਹੀ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਿਬਾਹੀ ਜਾਣ। ਵਢਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਿਰ ਪਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਕਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕਾਰ ਕਰਾਈ ਸੀ। ਦੁਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲ ਰਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸੀਸ ਦੇ ਉਪਰ ਡਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਉਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਗਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਵਾਰੇ ਬੀਨੇ ਸੰਜਣਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ਾਹਦੀ ਵਿਚੀ ਕਿ ਭਾਰ ਦੀਆਂ ਡਰੀਆਂ, ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ, ਜਿਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਦੋ ਗਿੱਠ ਉਚੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ।

361 ਚੱਕ ਵਿੱਚ ਜਥੇ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਐਸੇ ਕੌਰਕ ਵਰਤੇ ਕਿ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। 361 ਚੱਕ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਕਸਰ ਇਕ ਮੰਡਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਖੰਡੇ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਘੋਰੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਹੀ ਵਜਦ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਾ।

ਇਕ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮੇ ਮਸਖਰਾ ਪੁਰਬ ਮਸਖਰੀ ਵੱਜੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਅਭਿਆਸ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਝੂਹੇ ਅਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤਾ। ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਸਿੰਘ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨ ਮਿਲ ਕੇ ਚੌਰੇ ਚੌਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਮਾਲਾ-ਸਿਮਰਨੇ ਸਜ਼ੋਭਿਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚੀ ਉਚੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਮਸਖਰੇ ਪੁਰਬ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਬੀ (ਰੰਗੀ) ਨੂੰ ਗੰਦਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਲਈ, ਅਤੇ ਝੂਹੇ ਅਗੇ ਖਡਾ ਖਡੋਤਾ ਉਸ ਨਕਲੀ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਢੇਰਨ ਲਗਾ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਅਭਿਆਸੀ ਜਨਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਚੀ ਉਚੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਪੰਚਰ੍ਹਾਂ ਮਿੰਟ ਹੀ ਮਗਾਂ ਇਸ ਨਕਲੀ ਰੰਗ ਨੂੰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੰਗਰ ਹਾਲ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਧਰਮ ਦੇ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਜੇਹੇ ਜੇਹੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੁਹਾਈਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਏ ਕਈ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, "ਓ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ?" ਉਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਗੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਪੁਕਾਰਨ ਲਗਾ, "ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਵਾ ਦੇਵੇ।" ਨਾਲੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੋਟੀ ਜਾਏ ਨਾਲੇ ਲੋਲੂਤੀਆਂ ਕੱਢੇ। ਅਭਿਆਸ-ਮੰਡਲੀ ਅੰਦਰਲੇ ਕੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਹਾਲੇਂ ਬੇਹਾਲ ਹੋਏ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਪਟਕਦੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁਕਿਆ। ਓਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਗਤ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰ ਕੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਜਰ ਪਾਪਾਂ ਮਈ ਫੁਲਾਂ ਬਖਸ਼ਵਾਈਆਂ, ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਅਜਰ ਜਰਨ ਵਾਲਾ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿਆਰੇ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਲਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸਰਸਾਥ ਵਾਗ ਵਿੱਚ ਜਾਏ-ਕਾਰਾਰ ਹੋ ਕੇ ਖੁਦ ਅਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਜ ਬੀਰੀ ਹੱਡ-ਬੀਰੀ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਬਰਸਾਂ ਬੰਧੀ 361 ਚੱਕ ਚਾਮੇ ਨਗਰੀ ਅੰਦਰ ਇਸ ਅਨੰਦ-ਫ਼ਕਰੀ ਦੀ ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਲਹਿਰ ਐਸੀ ਚਲੀ ਕਿ ਕਈ ਹੋਰ ਚੱਕ ਵੀ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ।

ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਪਲਟਾ ਖਾਣਾ -

ਫੇਰ ਇਹ ਅਨੁਠਾ, ਪਰੰਤੂ ਉਲਟਾ ਕੋਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਕੁਰਮੁਖ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਛਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮ-ਜੋਤਿ-ਜਗੰਨੀ ਕਲਾ ਵਲੋਂ ਠਰੁੰਮੇ ਪੈ ਗਏ। ਐਸੇ ਠਰੇ ਕਿ ਜੋਤਿ-ਕ੍ਰਿਪਮਣੀ ਅੰਦਰਲੇ ਘਟ ਅੰਦਰਲੇ ਚਮਤਕਾਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਏ। ਉਹ ਦੁਹਾਈਆਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਏ ਵਿਰਨ। ਇਹੋ ਪੁਕਾਰਨ ਕਿ ਅਗੰਮੀ ਠੰਢ ਉੱਥੇ ਘਟ ਅੰਤਰ ਜੋਤ ਪ੍ਰਚੰਡ ਦੀ ਕਲਾ ਵਲੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸੰਖਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬਥੇਰੇ ਵਾਹ ਤਰਲੇ ਲਏ, ਅਨੇਕਾਂ ਉਦਮ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਉਸ ਤਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮ-ਬਿਰਤੀ ਨਾ ਹੀ ਆਈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਖੋਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਦਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜਾਕ ਕੇ ਖੁਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਣਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਟੰਗ ਖਤੇ ਹੋ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ, ਬਥੇਰੇ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਸਾਧੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਠੋਰੀਆਂ ਪੰਕੀਆਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰੀਆਂ ਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਬਣਿਆਂ ਤਰਲੇ ਮੱਛੀ ਲੱਗੀ ਹੀ ਰਹੀ, ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਨਾ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਈ ਕੀਰਤਨ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ, ਪਰ

ਰਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੰਗਰ ਹਾਲ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਪਾਕਲਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੇਤੇ ਝਾੜੂ ਝਾੜੂ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤੋ ਮੁਖ ਤੇ ਮਲਣ ਪਰੰਤੂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜਤਨ ਤੇ ਭਲੇ ਕਰਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੜਫਟੀ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਏ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਿਫਾਰਬੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਫਾਰਬਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਚੰਗੇ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਮ ਰਤੜੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਬਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਜ ਪਛਾਣੂ ਪਾਰਖੂ ਜਨ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਏ ਖੁਝਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਏ ਸਨ ਕਿ ਅਜੇ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਣ ਵਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਤਕ ਭਾਣੇ ਅੰਦਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਮੰਡਲ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਖੁਲਾਇਆ ਵਾਸ ਲਿਖਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆਂ ਬੈਠੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲੀ ਜੋਤਿ-ਵਿਗਾਸੀ-ਕਲਾ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ, ਆਤਮ ਵਿਗਾਸ ਮਈ ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ ਕਿਉਂ ਸੰਖਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਹਿਰਾ ਤਾਂ ਮੇਥੋਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਅਵੰਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ, ਸੁਪਨ-ਸਾਹਖੀ ਵੀ ਪਤਿਤ-ਕਰਮੀ ਦੂਰੋਤਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪੀ ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪੁਠੀ ਭੋਣੀ ਵਗ ਗਈ ਹੈ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਪਹਿਲੇ ਠਿਕਾਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਲੰਖਾਂ ਕਰੋਤਾਂ ਸੰਜਮ ਉਪਾਓਂ ਕੀਤੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਟੇ, ਪਰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵੰਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਲਕੇ ਇਹ ਬੇਮੁਖਤਾ ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਲਵਾਇਆ ਗਿਆ, 'ਯਾਦ ਕਰੋ! 361 ਚੰਕੇ ਦੇ ਆਤਮ ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਨੂੰ! ਕੀ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਸਤਿਗੁਰ ਵੀ ਨਿਜ ਨਦਰ ਮੇਹਰ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਤ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ-ਕਲਾ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਮਝਏ ਹੋ? ਕੀ ਇਹ ਸੁਖਸ਼ਮ ਹੰਕਾਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮ-ਕਲਾ ਖੁਦ

ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਆਪਣੀ ਭਾਕਤ ਨਾਲ ਵਰਭਾਈ ਸੀ?" ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਠਠੱਠਰ ਗਏ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੈਂਦੀ ਸੰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜਾ ਪੁੱਛਣ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ, "ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਇਕੱਲੇ ਨਾਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਸੁਰਤ ਆਈ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਡਿਲਲਾ ਉਠੇ, ਕਿ ਹਾਂ ਇਹ ਅਭਗਿਆ ਮੈਰੋਂ ਜਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰ ਚੱਲੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਇੱਕ-ਦਮ ਖਲੋ ਗਈ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਥੰਮ੍ਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਕੜ ਕੇ ਖੂਬ ਹਲ੍ਹਣਿਆਂ ਕਿ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਅਵੰਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕੁਰੂ ਰੂਪ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਥੋਥੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵੱਲੋਂ ਉੱਕੇ ਥੋਥੇ ਪੈ ਗਏ। ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਡਫਿਆ ਉਠੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਬਖਸ਼ ਲਵੋ। ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਡੰਡ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਵਾਰਾ ਬਖਸ਼ਵਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਫਿਰ ਮਿਹਰਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਉਹ ਆਰਾਮ-ਹੁਲਾਸੇ ਮੁੜ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸੇ ਰੰਗ-ਚਲ੍ਹਲੀ-ਸੁਰਬੀ ਵਿੱਚ ਸਰਬਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਜਲ ਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਵਿਚਰਨ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਕੁ ਨਿਮਰੀ-ਬੁੜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲ੍ਹਾ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਵਰਤ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲ, ਗੀਰੇ, ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਿਰ ਨਿਹਾਲੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਤਕ ਸਾਡੀ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਰਦਾ ਦੇ ਦਿਨ ਆ ਕਏ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਰਲੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਜੱਥੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤੰਤਪਰ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਜੇ-ਵਰਜਾਏ ਰਹਿ ਗਏ। ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਰਦਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ

ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਅੰਦਰੋਂ ਆਏ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ-ਦਮ ਕਾਲ-ਨਿਗਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੱਜਿਆ। ਆਨਨ ਫਾਨਨ ਹੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਫਿਹੀ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਹੀ ਨਾ ਪਾਏ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਦੂਰ ਦਰਗਾਹੀ ਮੇਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਿਰੀ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕੱਲਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਗਾਥਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਕੜੀ ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਟੁਕ-ਮਾਤਰ ਇਹੋ ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਬਚਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ

ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੋਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸਿਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦ ਪੁਰੀਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਦਫੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸੁਚੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਰਹਿਮਤ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ ਅੱਜ ਵੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰਸਟ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਬਦੌਲਤ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ਕਾਇਆ ਨਿਰੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਰੁਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਰਗਾਹੀ ਖੀਰ ਪ੍ਰਥਾਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੈਦ ਸਿੱਖ ਨਾਥ ਜੀ ਆਪਣੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਅਨੇਕਾਂ ਜਤੀਆਂ ਸੁਟੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਚੰਦਰਮਾਂ ਢੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੀਰ ਪ੍ਰਥਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਸਿੰਦਰਖ) ਵਿਖੇ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਨਵਰੀ ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦਿਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੰਤ ਦਰਗਾਹੀ ਖੀਰ ਪ੍ਰਥਾਦਿ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਮੰਤਰ ਚਕਿਤਸਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਅਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

‘ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ’ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੈਸਟ ਫਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਹੈ। ਐਕਸਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਅਲਟਰਾਸਾਊਂਡ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ਾਂ ਢਿਦੋਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀਆਂ ਲੰਬਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਸਾਂ ਨੌਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਸਫਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਆਪਣਾ ਰੁਹਾਨੀ ਸਫਰ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਤਹਿ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ 18ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਲਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਭੋਜ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਝਾਂਝੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਦੇ ਆਪਣਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਜਦ ਕਿ ਕਲਯੁਗ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਚੌਰਾਂ ਤੇ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਇਸ ਭਾਂਡ ਤੋਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰਮਤਿ ਰੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁੱਖੀ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਚਾਕਤ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ 1200 ਵੀਡੀਓ ਅਤੇ 4000 ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਾਇਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਦੂ ਦਾ ਅਸਰ ਸਦਕਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਾਦੂ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਢੁੱਲੇ ਭਟਕੇ, ਸ਼ੌਂਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਏ, ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲ ਪਰਤ ਆਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰੀ ਪ੍ਰਸਾਰ ਪਹਿਨਾਅ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮਾਸਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਪਿੰਡ, ਰੋਗੀ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਜਾਗੂ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਮੈਂਬਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਰਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਸੰਗਰਾਂਧ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰੂਪਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ, ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ।

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ
ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥ ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ
ਕੈ ਤਾਈ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥
ਜੇ ਭੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਮਨਾਈ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ
ਜਲਾਈ ॥ ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਜੋ ਦੇਵਹਿ ਸੋ ਖਾਈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ
ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੋ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਖੁਲੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਆਮ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਤਤਕਾਲ ਹੈ ਕਿਸੇ, ਬਿਰਹੇ ਕੱਠੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਤੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲਗਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਲਗਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਸਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ, ਮੈਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਨਾ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੈ ਇਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵੇਚ ਦੇਈਏ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਫੇਰ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਲ ਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਮੈਂ 'ਨਾਮ' ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਧਿਆਵਾਂ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਾਂ। ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਤੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਧਿਆਵਾਂਗਾ।

ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥
ਜੇ ਭੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਮਨਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੭

ਜੇ ਤੂੰ ਭੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ

ਰਹਾਂਗਾ, ਜੇ ਦੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁੱਖ ਕਰਕੇ ਮਨਾਵਾਂਗਾ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਇਹ ਮੈਂ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਟੁਕੜਾ-ਟੁਕੜਾ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ। ਫੇਰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ ਜੇ ਤਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਜਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਰਿਹਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਭੇਦ ਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਚੌਦਾਂ ਖਰਬ ਸੈਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, 25 ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 25 ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ, ਫੇਰ ਮਨ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਚੀਜ਼ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਪੰਜੋਂ ਤੱਤ ਤੇਰੇ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂ, ਪੱਚੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨੇ। ਪੱਚੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੇ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਵੀ ਤੇ ਮਨ ਵੀ ਤੇਰੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਚਿੱਤ ਵੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਾਂਗ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਲਸੀ ਹੋ ਜਾਏ ਸਰੀਰ। ਪੱਖਾ ਫੇਰਾਂ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਢੋਵਾਂ। ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਹ ਖਾ ਲਵਾਂ। ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਕਰਾਂ ਕਿ ਰੁੱਖੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਛੋਲੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਭੁੱਖੇ ਹੀ ਪਏ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਲ ਲੈ ਇਹ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਹੈ ਲਗਨ ਹੈ, ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਲੋਚਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਹੜੇ ਗੁਣੀ ਓ ਰਾਮ ਮਿਲਦਾ।
ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਸੁਹਾਗਣ ਸਈਓ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਸੀ। ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਪਰ ਇੱਕ ਭੇਖ ਹੈ ਜੇ ਬਣਾਂ ਸਕੇ ਤੂੰ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ

ਕਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਦੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਰੀਝਦਾ।

**ਲੋਕਾ ਵੇ ਹਉ ਸੁਹਵੀ ਸੁਹਾ ਵੇਸੁ ਕਰੀ ॥
ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਨ ਪਾਈਐ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਸੁ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੭੮੫**

ਨਹੀਂ ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ। ਭੇਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਭੇਖ ਦਿਖਾਇਓ ਜਗਤ ਕਉ ਲੋਗਨ ਕਉ ਵਸ ਕੀਨ ਅੰਤ ਕਾਲ
ਕਾਤੀ ਕਟਿਓ ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੇ ਲੀਨ।**

ਬਾਹਰਲੇ ਭੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਐਸਾ ਭੇਖ ਹੈ ਜੋ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇਂ ਜੇ ਤੂੰ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਭੇਖ ਕਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਭੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾ ਲੈ,
ਮਿਲਣੈ ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ।**

ਪੁੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਪੁੱਛਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਸੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਓ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨**

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇਹੋ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਐ, ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣੇ ਦੀ।
ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ
ਕੁਰੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ
ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੁ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥**

ਅੰਗ - ੧੫੬

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥**

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ, ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਗਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਜੇ ਨਾ ਮਿਲਿਆ -

**ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੭੫**

ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲੈ ਜੇ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਫੇਰ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਨਖਿੱਧ ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਕਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਕਦੋਂ ਫੇਰ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਪਵੇ, ਕਦੋਂ

ਅੰਦਰਲਾ ਮਨ ਮੰਨੇ। ਸੋ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਸਮਝ ਸੋਚ, ਜੋ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਪੁੱਛ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਮਿਲੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਰੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥
ਅੰਗ - ੭੨੨**

ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਲਗਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਲਗਨ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਲਗਨ। ਐਸੀ ਲਗਨ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਤਾਈਂ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚਦੈ।

**ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ॥ ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ
ਨਿਆਈ॥ ਤੁਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ
ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ॥ ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ
ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ॥ ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ
ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ॥ ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿੰਗਪਾਣੀ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਦੇਸੁ ਜਹਾ ਤੂੰ ਵਸਿਆ ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ॥
ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ॥
ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ॥ ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ
ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਚ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ॥
ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ॥
ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ**

ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੀਬਰ ਲਗਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋਚਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਜੀਵੇ ਕੋਈ ਰਾਮ ਦਾ ਵਿਜੋਗੀ।

**ਕਬੀਰ ਬਿਰਹੁ ਭੁਯੰਗਮੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਮੰਤੁ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਪੈ ਗਈ -

**ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੂੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।**

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਗ ਗਈ, ਬਿਰਹੋਂ ਜਾਗ ਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ -

**ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਹੰਝੂ ਗਿਰੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹਿਰਦਾ ਹੈ, ਮਸਾਣਾਂ ਵਰਗਾ ਹਿਰਦਾ ਹੈ, ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ ਮਾਇਆ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੀ। ਸੋ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਯੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਲਗਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪਿਆਰਾ। ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਪਿਆਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਹੈ ਇੱਕ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਪੰਚਵਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਰਾਵਣ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ ਸੀ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਫਿਰਦੀ-ਫਿਰਦੀ, ਇੱਥੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਸਭਿਅਤਾ ਸੀ ਇੱਥੇ। ਇੱਕ ਆਰੀਅਨ ਸਭਿਅਤਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਨਾਰੀਅਨ ਸੀ। ਆਰੀਅਨ ਤੇ ਅਨਾਰੀਅਨ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਨਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਮਿਤਰਤਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੀ, culture ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕਈ-ਕਈ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦੇ। ਚਾਰ-ਚਾਰ, ਪੰਜ-ਪੰਜ, ਦੱਸ-ਦੱਸ, ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਕਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ। ਲਛਮਣ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਬਚਨ ਹੋਏ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹਦਾ ਨੱਕ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਨੱਕ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ, ਕੋਈ protection (ਸੁਰੱਖਸ਼ਾ) ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਫੌਜ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ security (ਸੁਰੱਖਸ਼ਾ) ਨਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਵਣ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ spiritual (ਅਧਿਆਤਮ) ਹੈ ਉਥੇ power (ਸ਼ਕਤੀ) ਹੈ ਉਥੇ ਐਵੇਂ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਣਾ, ਕੋਈ ਛਲ ਖੋਡਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਾਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੀਤਾ ਹਰਨ ਦਾ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਫੁਰਨਾ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹਰਨ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸਦਾ ਰੰਗ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੋਲ ਦੀ ਘੁੰਮਦਾ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਰਨ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ, ਆਪਾਂ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਹਰਨ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹਰਨ ਹੈ। ਐਸੇ ਹਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਐਨੀ ਚਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਐਨੀ ਦਿੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਲਛਮਣ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਖੀ ਕਰਿਓ, ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਰਨ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ

ਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿ ਹਾਏ! ਲਛਮਣ ਛੇਤੀ ਆ, ਛੇਤੀ ਆ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਸੰਕਟ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਹ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਾਮ ਕਾਰ, ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ -

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧

ਅੰਗ - ੮੧੯

ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਆਪ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਵਣ ਜੋ ਮੌਕਾ ਤੱਕਦਾ ਸੀ ਆ ਕੇ, ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਕੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿਓ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਪ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕੁਛ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਟੱਪਦੀ, ਉਹ ਲਾਈਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਖੀਰ ਪੈਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਦਾ ਹਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਆਏ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੋਈ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਧਾ ਮਿਲੇ, ਸੁਗਰੀਵ ਵਗੈਰਾ ਮਿਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਵਣ ਲੈ ਗਿਆ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀ ਆਪ ਨੇ। ਉਥੇ ਹਨੂੰਮਾਨ ਦਾ ਆਪ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਵਨ ਪੁੱਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਨੂੰਮਾਨ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੋ ਤੇ ਭੇਤ ਲਿਆਓ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨਾਟਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਐਸੇ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਲੰਕਾਰ ਐਸੇ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਆਮ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸੁਖਾਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਜਦੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਏ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ? ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ -

"ਔਹ ਹਨੂੰਮਾਨ! ਕਹਿਓ ਰਘੁਬੀਰ!

ਕੁਛ ਸੁਧ ਹੈ ਸੀਅ ਕੀ ਛਿਤ ਮਾਹਿ?"

ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲੰਕਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸੀਤਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ -

"ਹੈ ਪੁਭ, ਲੰਕ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ

ਬਸਹਿ ਤਰ ਰਾਵਣ ਬਾਗ ਕੇ ਮਾਹਿ।"

ਮਹਾਰਾਜ! ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੈ ਅਜੇ ਤੱਕ। ਉਹਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਝੌਂਪੜੀ ਬਣਾ ਕੇ। ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ -

"ਜੀਵਤ ਹੈ?"

ਬੜਾ ਗਹਿਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਸਮਝਣ ਨਾਲ

ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਜੀਉਣਾ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ।

ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ -

"ਕਹਿਓ ਹੀ ਕੋ ਨਾਥ।"

ਸਿਰਫ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ।

"ਸੋ ਮਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਈ ਹਮਰੇ ਬਿਛਰਾਹੀ।"

ਸਾਡੇ ਵਿਛੜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ, ਮਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੂੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੭੦੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਨੁਮਾਨ! ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੀ -

"ਸੋ ਮਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਈ ਹਮਰੇ ਬਿਛਰਾਹੀ।"

ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਗੈਰ ਜੀਉਂਦੀ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੋਗੇ -

"ਪ੍ਰਾਨ ਬਸੈ ਪਗ ਪੰਕਜ ਮਹਿ,

ਜਮ ਆਵਤ ਹੈ ਪਰ ਪਾਵਤ ਨਾਹੀ।"

ਕਾਲ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਕਰੇ ਕੀ?

ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਜੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਪਿਆਰ ਨਾ ਰਹੇ। ਨਾ ਫੇਰ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਰੋਸੇ ਦਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਦਾ। ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਨਾ ਗਿਣੇ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੀਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ -

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

**ਧਾਰਨਾ - ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਏ ਨਾਨਕਾ,
ਇਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਭਗਵੰਤ।**

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਪਿਆਂ, ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਗਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਦਰਗਾਹੀ ਗਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟਾ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ, ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ, ਬੜੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ, ਬੜੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਨਾਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੱਠ-ਨੱਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਸਿਸਟੀ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਬੰਦਾ, ਸੋਹਣੀ ਬੀਬੀ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਕੰਮ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਜ਼ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਮਿਣਤੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਲ ਕੁਲੀਨ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਚਤੁਰ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੂੰਹ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਧਨੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੂੰਹ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਧਨ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੀ ਹੋਵੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ, ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਇੱਕੋ ਬੰਦੇ 'ਚ ਪੰਜ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਹੋਣ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਅਨੁਭਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਗੱਡੇ ਲੱਦ-ਲੱਦ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੂੜ-ਕੁਬਾੜ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ-ਗਿਆਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹਨੇਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਹੀ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਨ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਧਨ। ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਉਹ ਜੀਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹਨੂੰ ਆਦਰ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੀਵਨ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼। ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੋਝੀ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਅਸੀਂ chemical ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਹੁਲਾਰੇ ਦਿੰਦਾ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡੇ ਵੰਡਦਾ। ਨੱਚਦਾ-ਟੱਪਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਜੀਵਨ। ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਕਦੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਕਦੇ

ਗਿਰਾਵਟ ਨਾ ਆਵੇ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਆਵੇ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਜਿਹੜੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਦੂਰ ਰੱਖ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੁਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ ॥

ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੧

ਨਾਸਤਕ ਬੰਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾ ਪਿਆਰਿਆ, ਭੇਦਵਾਦੀ ਦੇ ਬਚਨ ਨਾ ਸੁਣ। ਭੇਦਵਾਦੀ ਤੈਨੂੰ ਅਗਿਆਨ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਸਤਿ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ। ਕੁਸੰਗ ਤੋਂ ਭੱਜ ਜਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਮਾਰੀ ਮੈਂ ਕੁਸੰਗ ਦੀ ਮਰਾਂ।

ਪਿਆਰੇ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟ ਸਿਉਂ ਬੇਰ।

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ ॥

ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੋਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਟੁੱਟਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੀ, ਮਰਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰਾਈਂ, ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੁਮਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਆ ਜਾਵੇ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੦

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਸੋ ਏਧਰ ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਤਮ ਦਾਤ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਪਿਆਰ ਹੈ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥

ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਐਸੀ ਜੋਤ ਹੈ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ, ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਹਰ ਪਾਸੇ। ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੀ ਮੇਲਦਾ ਹੈ। ਨਫਰਤ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਫਰਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾ ਕੇ। ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਭੈਅ ਦੀਆਂ, ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਈਆਂ ਪਾ, ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰ -

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥

ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਝੁਢੇਹਿ ॥

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੇ ॥

ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਿਲਾਈਆਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹਜ਼ਰ ਸਮਝ ਉਹਨੂੰ। ਹਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਦਾ ਅਦਬ ਕਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਐਸੀ ਭੈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਰਾਕਸ਼ਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ, ਡਾਕੂਆਂ ਤੋਂ, ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭੈ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਅਦਬ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਬ ਕਰਨਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪ ਗਵਾ ਲੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਰੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੇ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ

ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਚੁਕਾਈਐ ॥

ਜਾ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤਉ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥

ਸਹੁ ਕਰੈ ਸੇ ਕੀਜੈ ਤਨੁ ਮਨੋ ਦੀਜੈ ਐਸਾ ਪਰਮਲੁ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਸਿੰਗਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਲਾ -

ਏਵ ਕਹਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਭੈਣੇ ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥

ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਸੋ ਜਦੋਂ ਆਪ ਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ, ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕੇਵਲ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਜ਼ਬਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਆਕਾਸ਼ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਬਈ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਫਰਕ ਹੈ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ, ਇੱਥੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਰਲਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਦੀ। ਗਿਆਨੀ ਇੱਥੇ ਅਸਾਥੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਵੇਦਾਂਤ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਸੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਬਾਤ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੁੰਨ-ਮੁੰਨ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਦਖਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੱਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਸੰਗ ਹੈ, ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਰੱਬ ਠੀਕ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੀਆਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਅਰਥ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓ। ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਬਈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ,
ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ।**

ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਅਰਪਣ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ਪਿਆਰ ਅਰਪਣ ਕਰ। ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ -

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਣੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੀਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਇੱਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇ, ਦੇ, ਦੇ, ਦੇ -

ਆਖਰਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੨

ਮੈਂ ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਐਸਾ ਹੈ ਇਹ ਪਰਤਵਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦਾਤਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਦਾਤਾ,
ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਜਾਣ ਕੇ।**

**ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੬
ਉਰਤਿ ਪਰੇ ਜੋ ਫੋਡਿ ਛੁਡਾਨਾ ॥**

ਦੇਵਨਹਾਰ ਮਨਹਿ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਦੇਵਨਹਾਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਵੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੧

ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਦਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਉਹ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਸੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਣ ਤੂੰ ਸੁੱਖ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸੋਹਣੀਆਂ, ਚੜ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਸਤੇ ਸੋਹਣੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ

ਵਿੱਚ ਪਿਆਨ ਰੱਖ, ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਰੱਖ, ਦਿੱਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰਚ ਕੇ, ਦੇਵਣਹਾਰੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਈਂ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਓ ਮਨਾਂ ਮੋਰਿਆ।
ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ।**

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥

ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥

ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪

ਦੇਖੀਂ ਦਾਤਾ ਜੋ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦਾਤੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ। ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ 'ਚ ਨਾ ਪੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਮੈਂ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਦੁੱਧ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪੁੱਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪੁੱਤ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਐਨਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। 'ਨੈਂ ਲੰਘੀਂ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।'

ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਇੱਕ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਖਜੂਰ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਵੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਨੇ। ਲੱਤਾਂ ਕੰਬਦੀਆਂ ਨੇ, ਪੈਰ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਤਿਲੁਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਚਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮਦਦ ਮੰਗੋ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ, ਦੇਵਤੇ ਦੀ, ਦੇਵੀ ਦੀ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਜੇ ਮੈਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੱਚੀ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਵਾਂ। ਭਲੇ ਵੇਲੇ ਸੀ, ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕੜਾਹੀ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸੁੱਖਦਾ-ਸੁੱਖਦਾ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ 25 ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਐਨਾ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ, 12 ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਅੱਧ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਉਂ। ਹੋਰ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਵਾ ਛੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਾਉਂ, ਹੋਰ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਤਰ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੈਰ, ਲੱਤਾਂ ਚਾਹੇ ਕੰਬੀ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਤਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਐਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕੀ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ? ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪੰਜ ਚਾਰ ਗਜ਼, ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਫੁੱਟ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਐਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਸਵਾ ਦਾ ਕਰਾਉਂਗਾ, ਸਵਾ ਦਾ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਡਿੰਗ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਪੈਰ ਧਰਨਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਲੇ ਧਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ! ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ

ਖਜੂਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਏ, ਨਾ ਤੇਰਾ ਪੁਸ਼ਾਦ ਕਰਾਈਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਵਕਤ ਪਏ 'ਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵਕਤ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੁਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਜੋ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਗਨੇਟ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਉਪਜਾਊ ਰਹੇ। ਰੋਜ਼ ਸੂਰਜ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਮੈਗਨੇਟ ਧਰਤੀ ਦੇ ਧੁਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਬੇਅੰਤ ਮੈਗਨੇਟ ਮੈਂ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਆਬਾਦ ਰਹੇ। ਆਕਸੀਜਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਬਹੁ ਮੁੱਲੀ ਆਕਸੀਜਨ ਇਹਨੂੰ ਫਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਭੁੱਖ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਵੱਧ। ਜੇ ਤੂੰ ਭੋਰਾ ਕੁ ਵਧੋਂ-

**ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤਰ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਹੈ।
ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕੋਠੀ ਅਗੁਭਾਗ ਰਾਖੈ,
ਤਾਂਹਿ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਯਾ ਨਿਧਿ, ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧ,
ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨੇਤ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਹੈ।**

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਉਡੀ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮੂਹਰੇ, ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਭਾਵਨਾ ਦੇਖਾਂਗਾ, ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖਾਂਗਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਨਉਨਿਧੀਆਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ। ਦਾਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਿਝਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਰੀਝਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਰੀਝਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਰਵਾਂ ਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੰਗ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਅਵੱਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਮਰੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਏਗਾ। ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ serious (ਗੰਭੀਰ) ਹੁੰਦਾ ਨੇ ਕਿ ਨਾ ਕਲੇਸ਼ ਪਵੇ। ਨੁਕਸਾਨ ਬੜਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦੇ ਨੇ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੱਲ ਨਜਿੱਠ ਲਓ। ਗੱਲ ਨਿਬੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਨੁਕਸ ਨੇ। ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਦੇਸ਼, ਬਰਨ ਸੰਕਰ ਓਲਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਯਤੀਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਚਰਿੱਤਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੋ ਆਪ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਰੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਗੱਲਬਾਤ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਚਲੋ ਫੇਰ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਫੌਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਧਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਐਸੀ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਆਪ ਫੌਜ ਨਾਲੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਇੱਕ ਝੌਂਪੜੀ ਵੱਲ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਐਨਾ ਪਿਆਰ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਬਿਦਰ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਘਰ ਹੈ, ਐਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ -

ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ,

ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ, ਮਤਿ ਮੈ ਨ ਮਤਿ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਭੁੱਲ ਗਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਸਤਰ ਉਪਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ extreme 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਗਤ ਭਾਗਤ ਕਰਿਆ, ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੇਲੇ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਛਿਲਕਾ ਫੜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਐਨੇ ਮਸਤ ਨੇ ਛਿਲਕਾ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਐਨੇ ਨੂੰ ਬਿਦਰ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਟਣ ਲੱਗੀ ਗੁੱਦਾ! ਫੜ ਲਿਆ ਹੱਥ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਦਮ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਬਿਦਰ! ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਲਗਦਾ ਸੀ ਮਿੱਠਾ ਆਹ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜੀਬ ਰਸ ਸੀ। ਪਿਰਮ ਰਸ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਛਿਲਕੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੁਰਜੀ ਬਣਾਈ। ਅਲੁਣੀ ਹੀ ਖਿਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਿਦਰ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਕਾਸੇ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਮੰਨਿਆ -

ਆਇਆ ਸੁਣਿਆ ਬਿਦਰ ਦੇ ਬੋਲੈ ਦੁਰਯੋਧਨੁ ਹੋਇ ਰੁਖਾ।

ਘਰਿ ਆਸਾਡੇ ਛਡਿਕੈ ਗੋਲੇ ਦੇ ਘਰਿ ਜਾਹਿ ਕਿ ਸੁਖਾ।

ਭੀਖਮੁ ਢ੍ਰੋਣਾ ਕਰਣ ਤਜਿ ਸਭਾ ਸੀਗਾਰ ਵਡੇ ਮਾਨੁਖਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੭

ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵਰਗੇ, ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਵਰਗੇ, ਕਰਣ

ਵਰਗੇ ਦਾਨੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਗਰ ਵਰਗੇ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਗੋਲੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ।

**ਤੁੰਗੀ ਜਾਇ ਵਲਾਇਓਨੁ ਸਭਨਾ ਦੇ ਜੀਅ ਅੰਦਰ ਧੁਖਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੭**

ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਧੁੱਖ-ਧੁੱਖੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਤੇਰੀ ਅਕਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਫੇਰ ਓਹੀ ਰਿਹਾ ਗੋਕਲ ਵਾਲਾ ਹੀ, ਗਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ਰਾਜ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਦੁਰਯੋਧਨ! ਮੈਂ ਜੋ ਕੰਮ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਹ ਕੰਮ ਆਇਆ ਹੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੇ ਤੇਰੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਇਹਦਾ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

**ਧਾਰਨਾ - ਰਾਜਨਾ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕਾਹਨੂੰ ਆਉਣਾ ਸੀ,
ਸਾਨੂੰ ਬਿਦਰ ਜੀ ਪਿਆਰੇ।
ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ ॥
ਐਸੇ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕੇ ਦੇਖਿਓ ਓਹੁ ਗਰੀਬੁ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ ॥
ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੂਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੫**

ਮੇਰਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਉਹਦੀ ਖਾਤਰ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਉੱਠਣਗੇ ਤੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉੱਠਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵਾਂਗਾ ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਓ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਏਗਾ। ਕਿੱਡਾ ਮਾਣ ਸੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਅਤਿੱਥੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸੂਲ ਨੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਰੁੱਖੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ, ਕੀ ਖਾਧਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ -

**ਤੁਮਰੇ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੇ ਪਾਨ੍ਹੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਰੁ ਮੈ ਮਾਨਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੫**

ਉਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਆਰਾਮ ਹੋਇਆ ਉਥੇ ਮੰਜੇ ਨੇ ਕੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ? ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਫ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਦੇਵੇਂ। ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ-

**ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥
ਕਬੀਰ ਕੇ ਠਾਕੁਰੁ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜਾਤਿ ਨ ਕਾਹੂ ਕੀ ਮਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੫**

ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਲ ਸੁਣ ਮੇਰੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਸੁੱਖ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਕੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੋਢਾ ਕਰਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਵੱਲ। ਉਹ ਹੱਸਦੇ ਨੇ -

**ਹਸਿ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਸੁਣਿਓ ਰਾਜਾ ਹੋਇ ਸਨਮੁਖਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੭**

ਏਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਫੇਰ, ਮੇਰੇ ਵਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅਪਦਾ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ।

**ਤੇਰੇ ਭਾਉ ਨ ਦਿਸਈ ਮੇਰੇ ਨਾਹੀ ਅਪਦਾ ਦੁਖਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੭**

ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ, ਰਿਪੋਰਟ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਓ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਬਚਾਉਣ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ?

ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ।
**ਭਾਉ ਜਿਵੇਹਾ ਬਿਦਰ ਦੇ ਹੋਰੀ ਦੇ ਚਿਤਿ ਚਾਉ ਨ ਚੁਖਾ।
ਗੋਬਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦਾ ਭੁਖਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੭**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਹੰਕਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਅਭਿਮਾਨ ਜਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।

**ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੮੯**

**ਫਰੀਦਾ ਗਰਬੁ ਜਿਨਾ ਵਡਿਆਈਆ ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਆਗਾਹ ॥
ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਧਣੀ ਸਿਉ ਟਿਬੇ ਜਿਉ ਮੀਹਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮੩**

ਵਡੱਤਣ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ, ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਦਬਦਬਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਖ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖਾਲੀ ਜਾਏਂਗਾ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ। ਚਾਹੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ।

**ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ ॥
ਨਾਂਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫**

ਹੰਕਾਰ ਅੱਛੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਰਾਜਨ! -
**ਲੈਣੇ ਕਉ ਸਤਿਨਾਮ ਹੈ, ਦੇਣੇ ਕਉ ਅੰਨ ਦਾਨ।
ਤਰਨੇ ਕਉ ਹੈ ਦੀਨਤਾ, ਡੂਬਣ ਕਉ ਅਭਿਮਾਨ।
ਜਿਹਨੇ ਡੁੱਬਣਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰ ਲਵੇ।**

**ਵੱਡਾ ਹੁਆ ਤੇ ਕਿਆ ਹੁਆ ਜੈਸੇ ਬੜੀ ਖਜੂਰ।
ਪੰਖੀ ਕਉ ਛਾਇਆ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲਾਗੈ ਅਤਿ ਦੂਰ।
ਉਚੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਟਿਕੇ ਨੀਚੇ ਹੀ ਠਹਿਰਾਇ।
ਨੀਚਾ ਹੋਇ ਸੁ ਭਰ ਪੀਏ, ਉਚਾ ਪਿਆਸਾ ਜਾਇ।**

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉੱਚਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਸੀ, ਤੇਰੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੋ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰੀਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ।
ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਜ ਡਰੌਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਵੱਡਾ ਗਾਉਂ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਆਦਲ ਗੁਰੂ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੀ। ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ। ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਸੀ ਆਪ ਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਰ ਵਕਤ ਪਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਲਾਗੀ ਭੇਜੇ ਕਿ ਜਾਓ ਕੋਈ ਯੋਗ ਵਰ ਦੇਖੋ ਤੇ ਇਸ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਫੜਾ ਆਓ। ਅੱਜ ਦਾ ਜਮਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਜਮਾਨਾ ਬਹੁਤ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਲਾਗੀ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਸ਼ਿਆਰ ਹੁੰਦੇ, ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਤੁਗਲਾਣੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਲੜਕਾ ਦੇਖਿਆ, ਸੱਪੂ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਹਾਣ ਪੁਸ਼ਾਣ ਦੇਖ ਕੇ ਰੁਪਈਆ ਪਕੜਾ ਆਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਆਦਲ! ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੁਪਈਆਂ ਫੜਾਉਣ ਵੇਲੇ ਦੱਸਣੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ਓਂ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਹੈਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਖਿਆਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਵਰੀਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਾਂ ਮੁਕਾਮ ਹੈ, ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਚੰਗਾ! ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਮਾਨਾ ਕਿ ਜਵਾਬ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਬਚਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਪੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ -

ਬਚਨ ਕਰੋ ਤੇ ਖਿਸਕ ਜਾਏ ਬੋਲੇ ਨਰ ਕੱਚਾ।

ਬਚਨ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕੋ ਚੀਜ਼ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸ। ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਲੜਕੀ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਸਰਵਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤੇਰਾ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ ਦੇ। ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ। ਰੋਜ਼ ਦੋ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੜਕੀ ਚੌਦਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਰਾਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਕਾਮ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਰੋਟ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ, ਫੇਰ ਤੁਰਦੇ ਨੇ।

ਏਧਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਡੋਲੀ ਚਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਜੋ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਟੇਕਣਾ ਨਹੀਂ। ਬੜਾ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਬਖਸ਼ਣਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ ਤੇ

ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰੇ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ। ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਬਡਾਲੀ ਲੰਘਦੇ ਨੇ ਆਪ, ਡਰੋਲੀ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਰਾਤ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸੀ ਕਿ ਸਾਝਰੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਡਰੋਲੀ ਆਈ, ਉਥੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਂ। ਡੋਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਸੀ ਨੇੜੇ ਦੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰੋ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਬੇਗਾਨੇ ਵਸ ਮੈਂ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਆਹ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਸੇਧ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਡੋਲੀ ਲੈ ਜਾਓ। ਜੋ ਕੁਛ ਕਹੋਗੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨਾਮ-ਕਰਾਮ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਗਣ ਲਾਹੇ, ਲਾਹ ਕੇ ਡੋਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਡੋਲੀ ਵਾਲੇ ਉਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਮਟਕ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਆਇਆ, ਪਹੁ ਫਟ ਗਈ, ਦੂਰੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਡੋਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਾਰਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆ ਕੇ ਡੋਲੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਵਿੱਚੋਂ ਬੀਬੀ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਨੇੜੇ ਬੈਠ ਗਈ।

ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਬੇਟਾ! ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡੋਲੀ ਹੈ, ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚੀਂ ਹੈਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਸਰਵਰੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਉਥੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਗੈਰ ਮੇਰਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਦੇਵੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਜਗਤ ਉਤੇ ਕੋਈ,

ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਕੱਟ ਦੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ। ਕੀਹਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਵਾਂ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਤੀਜ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟੀ! ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਸਰਵਰੀਆ ਦੇ ਘਰ ਵਿਆਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲੇਖ ਨ ਮਿਟਈ ਹੋ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੭

ਜਾਹ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਲੇਖ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਹੋਇਆ, ਤੇਰੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਬਚਨ ਹਾਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡੋਲੀ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਈ, ਭਾਈ ਸੱਧੂ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ। ਉਹਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਦਰਸਨਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਿਆ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਪਾਪ, ਵਿਘਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧੋਤੇ ਗਏ, ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਿਰ ਪਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਓ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਮੰਗਾਇਆ, ਜਲ ਮੰਗਾ ਕੇ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੇ ਅੰਦਰਲੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ, ਨਾਮ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਓ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਇੱਕ ਪੁਸ਼ਤ ਨਹੀਂ, ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਾਨਯੋਗ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣ ਆਏਗੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਆਏਗਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰ ਲਏ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਖਿਆਲ ਸਾਰੇ ਬਦਲ ਗਏ। ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਕੱਲਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਲਹਿ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਭਾਈ ਸੱਧੂ। ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਡੋਲੀ ਉਤਾਰੀ, ਬੀਬੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਗਾਣੇ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੜਾ ਕੁਝ ਠੱਥਾਂ 'ਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਬਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਈਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਬੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰਹਿ ਜਾਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਤੈਨੂੰ ਝੁਕਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਾ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸੱਧੂ ਕਹੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਢਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਇਹ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਜੀਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਓਏ! ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਗਿਆ ਪੀਰ ਦਾ ਤੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ। ਸਾਰੀ ਕਬਰ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਫੇਰ ਬਣਾ ਲਈ, ਇਹਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰਨ, ਇਹ ਢਾਹ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਅਖੀਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਐਵੇਂ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੂਠਾ ਖਾਂਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰਕ ਦਾ, ਰੋਟ ਲਾਹੁੰਦੇ ਓਂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਭਰਾਈ ਆ ਕੇ ਚੱਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਜੂਠਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹਦਾ ਜੂਠਾ ਖਾਂਦੇ ਓ, ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਤਾਈਂ? ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ, ਰੋਂ ਰੁਮਕਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ

ਅੰਦਰ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਰਲ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪੁੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੁੱਠੀ ਬਾਤ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇਰੀ ਮਾਲਕਾ।

ਅਪੁਸ਼ਟ ਬਾਤ ਤੇ ਭਈ ਸੀਧਰੀ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਸਜਨਈ ॥

ਅੰਧਕਾਰ ਮਹਿ ਰਤਨ ਪ੍ਰਗਾਸਿਓ ਮਲੀਨ ਬੁਧਿ ਹਫਨਈ ॥ ੧ ॥

ਜਉ ਕਿਰਪਾ ਗੋਬਿੰਦ ਭਈ ॥

ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਫਲ ਪਾਏ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੨

ਬਦਲ ਗਿਆ ਘਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ। ਸਿੱਖੀ ਆ ਗਈ, ਪਾਠ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੋ ਰਹੀ। ਹਰ ਛਿਮਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਨਾਮ ਰੱਖੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੁੱਤਰ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੁੱਤਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਾਲ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। 17 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਬੈਠਦੇ ਨੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ।

ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਧਿਆਨ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਬੜੇ ਬਖੇੜੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਿਆ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਜ੍ਹਦ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹਨੂੰ ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਭੁੱਲ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ! ਉਹ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਹ ਖੁਸ਼ਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੋਪੀਆਂ ਕੋਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਧੇ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਦੱਸ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਗਿਆ, ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀਆਂ, ਉਧੋ! ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਖਪਾਉਂਦਾ ਹੈਂ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ

ਹੈ, ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ। ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅੰਦਰੋਂ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਗਿਆਨ ਧਿਆ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਮੂਰਤ ਕਦੇ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਧਿਆਨ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ-

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥**

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ, ਜੋਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ, ਉਹਦਾ ਸਰਬਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਨੇ ਲੋਕਿਨ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਤੇ ਚਕੋਰ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਤੇ ਚਕੋਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ,
ਇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ।**

**ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ।
ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ।
ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿਤਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ।
ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ।
ਨਾਰਿ ਭਤਾਰੁ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮੁਾਲੇ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਰੈ ਨਾਲੇ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੪

ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਸੋ ਆਪ ਹਰ ਵਕਤ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਡਰੋਲੀ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਪਿਉ ਪੁੱਤ ਲੱਕੜਾਂ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਚੱਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਜੰਗਲ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ ਉਥੇ। ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੜਾ ਕੁੰਨਾ ਭਰ ਕੇ ਤੂੰ ਲੈ ਚੱਲੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ। ਕੁੰਨਾ ਭਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਗਏ ਨੇ। ਕੁੰਨਾ ਦਰਖਤ ਦੇ ਨਾਲ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਲੱਕੜਾਂ ਵੱਢਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੜੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗ ਆਈ ਤੇ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਹੈ, ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਢਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ

ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਚੀਜ਼। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਦਾ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾਨ ਆ ਜਾਣੇ, ਮਿਤਰ ਦੋਸਤ ਆ ਜਾਣੇ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਹ ਵਾਰੀ ਸੁਣ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਬਰਫ ਵੀ ਪਾਈਏ ਵਿੱਚ, ਸੋਰਾ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਜਮਾਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਲ ਨੂੰ।

ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਪਾਣੀ ਬਿਲਕੁਲ ਠੰਢਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਠੰਢਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਕਟਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਲੋਅ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਗਲ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੀਭ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਧੁਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਜਲ ਪੀ ਲਓ। ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੀਹ ਕੋਹ ਦਾ ਥਾਂ, ਤੀਹ ਕੋਹ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜੇ ਹੁਣ ਕੱਢੋ ਤਾਂ 45 ਮੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੀਹ ਕੋਹ ਦੇ। 45 ਮੀਲਾਂ ਦੇ 72 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 72 ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਡਰੋਲੀ ਵਿੱਚ ਦੁਪਿਹਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਤੇ ਥਾਉਂ ਛਿੜਕ-ਛਿੜਕ ਕੇ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕ-ਛਿੜਕ ਕੇ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦੋਵੇਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰਲੀ ਖਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਸੀ, ਅੰਦਰਲੀ ਤਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਕਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਬੈਂਚ ਬਡੇਰੀ।

ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਤਯਾਗ ਦੀਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਠੰਢਾ ਥਾਂ ਸੀ ਉਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਠੰਢਾ ਪਲੰਘ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਦਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਛੇਤੀ ਲਿਆਓ ਸਾਡਾ ਘੋੜਾ ਉਤੇ ਕਾਠੀ ਪਾਓ -

ਕਹਤਿ ਸੀਘੁ ਹੀ ਜੀਨ ਪਵਾਯੋ।

ਚਵਿਥੇ ਹੇਤੁ ਤੁਰੰਗ ਮੰਗਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਿ ਧੁੱਪ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਲੋਅ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜੰਗਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਤੇ ਥੱਲੇ ਧਰਤੀ ਤਪੀ ਪਈ ਤੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ

ਭੁੱਲ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਪਾਣੀ ਤੇਰੇ ਪੀਣ ਜੋਗਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰੱਬ ਵਸ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ,
ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰੀਆਂ।**

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੬੨

ਵਸ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਰਾ ਸੁੱਖ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਠੰਢਾ ਥਾਉਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਹਰ ਲੂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਗਰਮੀ ਹੈ ਬਹੁਤ, ਜੰਗਲ ਹੀ ਜੰਗਲ ਪਿਆ, ਟਿੱਬੇ ਹੀ ਟਿੱਬੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਨੇ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਕਰਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਘੋੜਾ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰੀ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੈਲਪ ਪਾ ਲਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ, ਪੂਰੀ ਚਾਲ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸੇਵਕ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਨਠਾਇਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਸਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹਟ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਘੋੜਾ ਕਿਧਰ ਗਿਆ, ਨਾ ਗਰਦ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਰਜ ਹੀ ਐਸਾ ਸੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।**

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥ ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥

ਜੇ ਜੇ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੩

ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ।

ਤੀਸ ਕੋਸ ਪਹੁੰਚੇ ਛਿਨ ਮਾਂਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

70-72 ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛਿਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਉਧਰੋਂ ਘੋੜਾ ਚਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਏਧਰ ਆ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ -

ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਚ ਬਚਨ ਬਖਾਨੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੨

ਪਿਆਰਿਓ! ਬਹੁਤ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ-

ਹਮ ਕੋ ਲਾਗੀ ਤਿਖਾ ਮਹਾਨੈ।

ਅਸਾਥੋਂ ਪਿਆਸ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਐਨੀ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਖੋਜ ਰਹੇ ਜਲ ਕਤਹੂੰ ਨ ਪਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੩

ਆਹ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਨ ਢੂੰਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਸਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਇੱਥੇ ਪਾਣੀ ਹੈ ਕਿਤੇ। ਅਸੀਂ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ -

ਜੇਠ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਹੁ ਤਪਤਾਯੋ।

ਗਏ ਸਮੀਪ ਦੌਨ ਪਗ ਪਰੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੩

ਜੇਠ ਦਾ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੈ ਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਇੱਕ ਦਮ ਚੁਕੰਨੇ ਹੋਏ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਮੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਹਿਲਾਇਆ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ। ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਨ ਪੈ ਗਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਭਾਈ! ਪਾਣੀ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ। ਜ਼ੁਬਾਨ ਮੁੜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਡੀ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਦਰਖਤ ਤੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਕੁੰਨਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਇਆ, ਜਲ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਡੂੰਠਾ ਬਣਾਇਆ। ਡੂੰਠੇ 'ਚ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਣੀ। ਪਾਣੀ ਪੀਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ, ਐਸਾ ਜਲ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਪੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਲ ਐਸੇ ਕਬਿ ਪੀਯੋ ਨ ਆਗੇ।

ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਦੀਨਸਿ ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੩੩

ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜਲ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਠੰਢਾ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਬਰਫ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਜਲ ਪੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠੇ ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਾਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ ਪੁੱਤਰ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਐਨਾ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਐਨਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਉਧਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!

ਐਸੀ ਤਪਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਓ।

ਐਨੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੋਧ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਛੇਤੀ, ਐਨੀ ਧੁੱਪ 'ਚ ਕਿਉਂ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਿੱਧੀ ਚੰਦਾ! ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਡ ਜਾਣੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਬਿਰਦ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਈਏ।

ਸੋ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਚਾਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚਲੋ ਹੁਣ ਚੱਲੀਏ। ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਸਤਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਭਾਈ ਸੱਧੇ! ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਸਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਰੂਪੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਘੱਟ

ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ਸਤਰ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਨੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਲੰਘ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕਿ ਸ਼ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਤੂੰ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ-ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸ਼ਸਤਰ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਪਹਿਨਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਸੀਸ ਉਤੇ ਹੀ ਸੋਭਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਭਾਈ ਰੂਪੇ! ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਬਚਨ ਕਰੋਗੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਘਰਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਆਓ। ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਤੇ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਗਿਆਨ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ।

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਅਤਿੱਕਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੱਬ ਹੈ ਇਹ ਅਣਜਾਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੱਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕੀਰਦੇ ਨਾਲ ਕਰੀਏ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਦੋ ਨਾਲ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਹੈ? ਦੋ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਿਆਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਚੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਜਿਹਦੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜਿਹਨੇ ਮਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਰੂਪਾ, ਭਾਈ ਸੱਧੂ! ਆਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਣਾ। ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਓ, ਨਾਲ ਦੇਗ ਚਲਾਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਫਿਰੇਗੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਪਿੰਡ ਹੈ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਟਤਾਈ

ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੇ ਉੱਜੜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਸਾਓ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਮੋਹੜੀ ਗੱਡੀ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆ ਗਏ ਦੂਜੇ ਦਿਨ। ਪੈਂਧੇ ਖਾਂ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਫੌਜ ਵੀ ਸਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਲ ਮੋਹੜੀ ਗੱਡੀ ਤੇ ਨਾਮ ਧਰਿਆ ਭਾਈ ਰੂਪਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਸਾਚ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪੁਭ ਪਾਇਓ।

ਪਿਆਰ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਪਿਆਰ, ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੋ ਫੁਰਨਾ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਛਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਆਏ। ਆ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਮਹਿਮਾ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣੇ।

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥

ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥

ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ ॥ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ ॥ ੧ ॥

ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਵ ॥ ਖੋਜਤ ਹਰੇ ਦੇਵ ॥

ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥ ਸਭ ਊਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥

ਅੰਗ - ੮੯੪

ਸੋ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦਿਹਾੜਾ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਨਿਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਸਾਖੀਆਂ ਕਹੀਏ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ -

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਪਿਆਰ ਦਾ ਜੋ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰ ਲਵੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਐਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਉਮਰਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਗਿਆਨ knowledge ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਿਆਰ, ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਾਂਝ। ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਫਜ਼ੂਲ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਨਾਮ, ਉਹਦਾ ਪਿਆਰ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਟੁਣਕਾਰਾ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੀਬੀ ਦੇਵੇ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦੋਦਾ ਜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 47)

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਮੈਂ ਵਸਦਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਇੱਕ ਧੁਨ, ਇਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਜੇ ਅਸਲੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਉਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮਝ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਭੁੱਲਦਾ। ਸੋ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਰਸ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਸਾਕਾਰ ਹੈ ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਆ ਜਾਣ ਸਮਝ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਰਸ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਅਨਹਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਲੈ ਭਾਈ। ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੁੱਧ ਛਕਿਆ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਛਾਂਦਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਖਮੂਰ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਗਈ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ। ਕੋਈ ਅਜੀਬ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਸਰੀਰ 'ਚ ਝਰਨੂਟਾਂ ਆਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੁਛ ਗਾਉਂਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਓਹੀ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸ਼ਬਦ। ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ। ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਚਨ ਐਨੇ ਮਿੱਠੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਐਨੀ ਮਿਠਾਸ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆ ਗਈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੇ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਕੁਝਤਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ। ਫਿੱਕਾਪਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਬੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਖੁੱਕਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਰਸੀਆ ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਸ ਹੈ, ਉਸ ਮਿਠਾਸ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੋਹਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਗੱਲਬਾਤ

ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ, ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ, ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼। ਗੁਆਂਢਣਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਰੋਜ਼ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੜਵਾ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਕੀਹਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਕੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੁਆਨ ਹੈ ੨੫-੨੬ ਸਾਲ ਦੀ, ਤੇ ਉਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਇਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਨੂੰ ਰਸ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਹਦਾ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਐਨੀ ਅਮੋਲਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਆਦ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਮੋਲਾ ਜੀ,

ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨ ਚਾਖਿਆ।

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥

ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ ॥ ੧ ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ ॥

ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ ॥ ੨ ॥ ਸੋ

ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ ॥

ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲਾ ॥ ੩ ॥

ਸਫਲ ਦਰਸੁ ਤੇਰਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ॥

ਪਾਵਉ ਧੁਰਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਕੀ ਨਾਨਕ ਕੁਰਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੮-੮੦੯

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ, ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ। ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਧਰ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਦਲ ਗਈ ਬੀਬੀ, ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਯੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਉੱਚੀ, ਮਹਾਂ-ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਵੱਡੀ ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉੱਚੇ ਰਸਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਵੇ। ਮਾਇਆ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜੋ ਵੀ ਮਾਇਆ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ -

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥

ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਣਾ-ਧੋਣਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਨੇ। ਸਿਰਫ -

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੫

ਸਿਰਫ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੁੱਖਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਬੇਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਜੇ ਸੋ ਵਾਰੀ ਫਿੱਟੇਮੂੰਹ ਕਰੀਏ, ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਿਯ ਕਹਿ ਦੇਈਏ, ਪਿਰਕਾਰ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆਰ ਸੱਚੇ ਸਾਂਈ ਦਾ,

ਪ੍ਰਿਯ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਬੰਦਿਆ।

ਪਿਰਕਾਰ ਹੈ, ਫਿੱਟੇਮੂੰਹ ਉਸਦੇ। ਸੋ ਵਾਰੀ ਕਹੋ ਉਹਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਜਿਹਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਖਾਂਦਿਆ ਖਾਂਦਿਆ ਮੁਹੁ ਘਠਾ ਪੈਨੰਦਿਆ ਸਭੁ ਅੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੬

ਮੂੰਹ ਘਸ ਗਿਆ, ਦੰਦ ਘਸ ਗਏ ਖਾਂਦੇ-ਖਾਂਦੇ ਦੇ। ਪਹਿਨਦੇ-ਪਹਿਨਦੇ ਅੰਗ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਹੱਥ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈਰ ਚੁੱਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਉੱਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਯੁ ਤਿਨਾ ਦਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਨ ਸਚਿ ਨ ਲਗੇ ਰੰਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੭

ਪਿਰਕਾਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਹ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਮੁੱਲ ਨਾਮ ਦਾ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾਮ। ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਨਿੰਦਿਆਂ

ਕਰਨੀ, ਚੰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨਾ।

ਸੋ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰੇ ਰੋਟੀ ਦੇ ਕੇ ਆਦਮੀ ਇਹਦਾ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਹਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਨ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਉਸਦੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਦੇਂਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲੀ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਕਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ, ਪਿੱਛਾ ਕਰਿਆ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਵਾਂਗ। ਉਹ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਛੁਪ ਕੇ ਦੂਰ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਚਲੀ ਓਹ ਸੰਤ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਚੱਲ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਓਹਲੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੜਵਾ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਪਾਸੇ ਹੱਟ ਗਿਆ। ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਧੂ ਨੇ, ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਚਲੇ ਨਿਰਨਾ ਕਰੀਏ ਹੋਰ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਆਏ। ਸੁਭ ਖਿਆਲ ਆਏ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ। ਪਰ ਇਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਸੀਗਾ ਤੇ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇ ਜਿਨੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ। ਅਜੇ ਵੀ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਪਿੱਛੇ। ਜਾ ਕੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪਾਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਔਹ ਜਿਹੜਾ ਦਰਖਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆ। ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ! ਤੂੰ ਦਰਖਤ ਦੇ ਉਹਲੇ? ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਾਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੱਬ ਆਗੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, ਲੁੱਕ-ਲੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ? ਸੰਗ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੀ ਚੱਲ ਤੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੰਗਦਾ ਹੈ, ਜਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਚੱਲ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਦੇਖੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਏਗੀ ਕਿ ਐਨੇ ਚੰਗੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ। ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਦਿਆ! ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਕੰਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ, ਕੰਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੰਨ ਵਰਤਦੇ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਂ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਾਂਗਾ ਫੇਰ ਗੱਲ ਮੰਨਾਂਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਦਿਆ! ਮੰਗ ਜੋ ਕੁਛ ਤੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ?
ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮੰਗ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨੇ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨੇ, ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨੇ, ਚੌਧਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨੇ, ਮੰਗ ਲੈ ਜੋ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਹੌਲੀ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਨਾ ਮੰਗ, ਤੂੰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਲੈ।

ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਦੀ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਰੋਜ਼ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਘਰ 'ਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫਲਾਣੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਫਲਾਣੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪਸ਼ੂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਕੁ ਮੱਝਾਂ ਨੇ, 40-50 ਮੱਝਾਂ ਖੜੀਆਂ ਹੋਣ ਕਿੱਲੇ 'ਤੇ ਭੌਂ ਹੋਵੇ ਕਈ ਸੌ ਏਕੜ ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦੀ। ਹੁਣ ਜਦ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੰਗ ਲੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕੁਛ ਹੋਰ ਮੰਗ ਲੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਗਾਂ ਕੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਗ ਲੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਕੀ ਮੰਗਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਉਤਰ ਗਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਔਹ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

ਧਾਰਨਾ - ਉਤਰੇ ਮਨ ਕੀ ਭੁੱਖ, ਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖੀਆ।

ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥

ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੮

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ। ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੰਗ ਲੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਪਾਂ ਰੋਜ਼ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੰਗ ਲਈਏ, ਨਾਮ ਫੇਰ ਮੰਗ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇੱਥੋਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗੇ ਨਾਮ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਜਾਓ, ਆ ਜਾਓ। ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੋਦਿਆ! ਦੁੱਧ ਪੁੱਤ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਭੁੱਖ ਹੇ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਇਹ ਬੀਬੀ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਤੇਰੀ ਅਜੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇੱਛਾ ਹੋਣ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ,
ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।**

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਨਾਹੀ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਬਹੂ ਨ ਝੂਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਦੇ ਚੌਧਰੀ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੰਡਾਰਾ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਮੰਗ ਲੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਆਹ ਕਿੱਥੋਂ ਲਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ, ਪੁੱਤ ਤੇ

ਦੁੱਧ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਰਦਾਨਿਆ! ਕਈਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਾਇਆ ਤੋਂ। ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਬੈਰਾਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸੁਆਦ ਫਿੱਕਾ ਹੈ ਫੇਰ ਬੈਰਾਗ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਆ ਲਈ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਖੇ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਬੂੜਾ ਕਦੋਂ ਮਰੇ ਤੇ ਇਹਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਕਦ ਆਵੇ। ਖਾਂਦੇ-ਖਾਂਦੇ, ਪਹਿਨਦੇ-ਪਹਿਨਦੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਰਾਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਹਾਲੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾ ਬਈ ਦੋਦਿਆ! ਬੜਾ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਬੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ।

ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ। ਨਾਮ ਕਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਕੀ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਣੋਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਧੇਗੀ, ਪਸ਼ੂ ਵਧਣਗੇ, ਪੁੱਤਰ ਹੋਣਗੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਬਣੂੰ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਨਾਮ ਨਾਲ?

ਚਾਉ ਆ ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਉਤੇ, 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਾਂਝਾ। ਉਹ ਪੱਠੇ ਕੱਟਦੀ ਹੈ, ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ, ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਿਹਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਅਟਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਖਬਰ ਲੱਗੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਯੋਗੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਵੈਰਾਗੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਗਰਜਾਂ ਵਾਲੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਦੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਸਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਛੱਪਰ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਸਰਕੜਾ ਵੱਢਦਾ ਰਿਹਾ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਬੱਲੀਆਂ ਵੱਢ ਲਈਆਂ ਤੇ ਛੱਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਦਿਆ! ਇਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤੂੰ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੇਖੋ ਨਾ ਕਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਤੇ ਰਾਤ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਰਹੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰ ਢਕਣ ਵਾਸਤੇ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਸਿਰ ਢਕਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਓ। ਇੱਕ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਲਿਆ ਕਰਨ ਬੈਠ ਕੇ। ਸੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਛੱਪਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਥਾਉਂ ਲਿਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਥੜੇ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਇੱਥੇ ਬੈਠਣਗੇ ਆ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਲੰਘੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਵੇ ਦਾ ਚਾਚਾ ਦੇਵੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੋਇਆ! ਬਈ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੈਰਾਗ! ਮੇਰੀਆਂ ਦੇਖ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਨੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਊਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ। ਤੇ ਸੋ ਏਕੜ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਇਹ ਤੂੰ ਲੈ ਲੈ। ਦੋਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਸੋ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਆ ਗਈ ਤੇ 30-40 ਮੱਝਾਂ, ਗਾਈਆਂ ਵੀ ਆ ਗਈਆਂ। ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲੈ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼।

ਉਹ ਦਾਤੇ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧

ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਨਾਮ ਮੰਗ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈਂ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬੋਲ ਜਦੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਮੰਗ ਲਈਂ।

ਅੱਜ ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਇਆ! ਮੰਗ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇਰੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!

ਇੱਕ ਰਹਿ ਗਈ।

ਮੈਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਹ ਮੰਗ ਲਵਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਗ ਲਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਚੋਲਾ ਰੰਗ

ਦਿਓ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਰੰਗ ਦੇ ਮਜੀਠੀ ਚੋਲਾ, ਮੇਰਾ ਰੰਗ ਦੇ।

ਨਾਮ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਸਾਹਿਬਾ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿੱਚ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ।

ਸਜਣੁ ਮੈਡਾ ਰੰਗੁਲਾ ਰੰਗੁ ਲਾਏ ਮਨੁ ਲੇਇ ॥

ਜਿਉ ਮਾਜੀਠੈ ਕਪੜੇ ਰੰਗੇ ਭੀ ਪਾਹੋਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਰੰਗੁ ਨ ਉਤਰੈ ਬਿਆ ਨ ਲਗੈ ਕੇਹ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

ਨਾਮ ਰੰਗ ਕਦੇ ਉਤਰ ਨਾ ਜਾਏ।

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੫

ਚਾਹੇ ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਚਾਹੇ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਦੇਗਾਂ 'ਚ ਉਬਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੀ, ਨੇੜੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਇਆ 'ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' 'ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'; ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ। ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਬੀਬੀ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਇਆ! ਇਹ ਦੋਦੇ ਰਾਣੀ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਈ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਜਾਹ, ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਸਣਗੇ, ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਸੇਗਾ, ਬੜਾ ਉਲਾਦ ਹੋਏਗਾ, ਬੜਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋਏਗਾ। ਜੇ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਾਮ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ ਇਹ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਢੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ 'ਤੇ। ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਏ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਉਹ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖ ਲਓ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਓ, ਕੱਚੀ ਫਿੱਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਸੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਚ-ਪਿਚ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਪਦੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ। ਜਪ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਜੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉੱਥੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਆਹ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਮ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਕਿ **(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 ਤੇ)**

ਵਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ, ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਉਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਲੜਨਾ, ਮਰਨਾ ਜਾਂ ਮਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਐਪਰ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੇਹਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਵਾਇਦ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਣ ਦਾ ਵਲ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੂਸਰੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਚੰਗਿਆ ਹੋਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਆਉਣੀ, ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਣੇ ਆਉਣੇ, ਮੇਹਨਤ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥ 'ਲੜਾਈ ਕਰਨ' ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਤੇ ਪੂਰਾ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਾਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਰੰਗ ਤੇ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਣੀ ਕਿਉਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਅਸਲ ਲੜਨ ਮਰਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ?

ਜਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਖੋਜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਵਰਦੀ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਸਿਪਾਹੀ ਲਈ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਉਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਵਰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਵਿੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਸਲੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਨ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਲੂਮ-ਪੱਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਨਰਸਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਲਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਰਦੀ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਰਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੜਨਾ, ਜੰਗ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਜਦ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਵਰਦੀ ਪਹਿਨ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਡਿਕਟੇਟਰ, ਜਰਨੈਲ ਆਦਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਵਰਦੀ ਦੀ ਰਸਮ ਕਿਉਂ

ਇਤਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਦੀ ਨਿਰੇ ਫੌਜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਭ ਜਥੇ ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਹੋਣ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਕ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਰਦੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼, ਦੂਸਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੋਰਥਾਂ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ। ਆਦਰਸ਼ ਜਾਂ ਮਨੋਰਥ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰੂਪ ਚੀਜ਼ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਸਥੂਲ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਖੇੜਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਐਸੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਦਾ ਦੂਸਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਦੂਸਰੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਦੀ ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਜਾਂ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਇਕ ਅਸਥੂਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ।

ਵਰਦੀ, ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਅਤੇ ਅਰੂਪ ਖਿਆਲ, ਆਸ਼ੇ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਅਸਥੂਲ ਵਸੀਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਇਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਲ ਗੱਡ ਕੇ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਣ (ਜੋ ਕਿ ਹੋਣੇ ਅਸੰਭਵ ਹਨ) ਤਦ ਤਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਦੇ ਅਸਥੂਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਗੇ।

ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਅਸਥੂਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ, ਮਿਲਵਰਤਣ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪਰੋ ਕੇ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਾਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤਿ ਲੋੜੀਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਦਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਬਿਖੜੇ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ, ਕੜੇ

ਤੇ ਕੱਢਹਿਰਾ ਆਦਿ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕਾਰਣ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸ਼ੀਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬਚਾਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਤਕੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜੋ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ ਉਸ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਸਤਾਰੇ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ।

ਵਰਦੀ ਜਿਥੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਬੜੀ ਲਾਭਵੰਦ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਥੇ ਅਗਰ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਵਰਦੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੂ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਵਰਦੀ ਦਾ ਠੀਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਆਦਰਸ਼, ਅਸੂਲ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਬਾਹਰ ਦੀ ਵਰਦੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਦੀ ਪੋਸ਼ਕ, ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਜਾਂ ਵਰਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਪਰ ਜਿਥੇ ਵਰਦੀ ਨੂੰ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੇਸਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਏਹੋ ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਪੋਸ਼ਕ ਉਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਘੁਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਥੋਥਿਆਂ ਤੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਨਜਾਣ ਆਸਤਕ ਨੇ ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਰਹਿਤ

ਬਹਿਤ ਦੀ ਸਹੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਕੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਕਵਾਇਦ ਦਾ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਉਤੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਫੌਜ ਦੀ ਬਾਵਜੂਦ ਸੁਥਰੀ ਸਾਫ ਚਮਕੀਲੀ ਵਰਦੀ ਹੋਣ ਦੇ, ਫੌਜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਅਗਰ ਐਸੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਤਾਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੀ ਦੂਸਰੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਲੜਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਪੂਰੀਆਂ ਪਾਵੇਗੀ? ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਜਦ ਨਿਰੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਵਰਦੀ, ਸਰੀਰਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਦ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਉਸ ਫੌਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋਥੀਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵਰਦੀ ਬੜੀ ਸਜੀਲੀ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੀ ਹੋਵੇ। ਅਗਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਜ ਜਿਸ ਪਾਸ ਕੋਈ ਵਰਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਜਾਣੂ ਹੈ, ਉਸ ਫੌਜ ਨਾਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਪਰ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਮਾਲ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਆਪਣੀ ਯੋਗ ਤੇ ਅਸਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਤਮਕ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਜਗ੍ਹਾ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ।

(ਪੰਨਾ 53 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਂਦੇ ਓਂ, ਆਟਾ ਕੱਢਦੇ ਓਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਕੱਢੋ। ਜਦੋਂ ਤਵੇ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਓਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਓ ਤੇ ਜਦੋਂ ਖਾਣ ਲਗਦੇ ਓਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਓ। ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਜੇ ਨਾ ਕਹੋ ਤਾਂ ਭੂਤ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭੂਤ ਖਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਆਹੀ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਮੂਹਰੇ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਦੇਣਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਬੁਰਕੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮੂੰਹ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਭੋਗ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਬੁਰਕੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਔਖ ਹੈ ਭਾਈ, ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੁਲਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ, ਰਸ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ; ਉਹ ਜਦੋਂ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਵੋਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਗ ਲਓ

ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਮੰਗਦੇ ਓਂ। ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਦਿਵਾ ਦੇਣਗੇ, ਕੋਈ ਔਖੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੧੭

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ -

ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਿਰਤੀਆਂ ਬਦਲ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਆਓ। ਸਮੇਂ ਲੰਘਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ 'ਚ ਆਈਏ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਨੇ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ, ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ ਭਾਈ।

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਖੜੋ

੧੩. ਆਪ ਸਭ ਕੁਛ

ਸੁਖੜੋ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਕਿ ਸੋਚ ਵਿਚ, ਪਰ ਚੁੱਪ ਵਿਚ, ਜਦ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਚੋਖੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਤ ਤਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕੁਛ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਗੀਚੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਿਛ ਗਿਆ। ਸੁਖੜੋ ਬੜੇ ਜ਼ਰੀ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਉਤੇ ਆ ਬੈਠੀ। ਇਕ ਸਖੀ ਚੌਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ, ਬਾਕੀ ਦੁਆਲੇ ਝੁਰਮਟ ਪਾ ਬੈਠੀਆਂ। ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਇਕ ਭੀੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਬਹਿ ਗਈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਦਾਬ੍ਰਤ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ, ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਦੇ ਤੇ ਪਲਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਵਰਤੀ ਰਹੀ, ਫੇਰ ਸੁਖੜੋ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, ਸੁਣੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਹਨ, ਮੈਂ ਸੁਖੜੋ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਸੁਖੜਬਾਈ, ਜਲ ਥਲ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਤਾਰਣਹਾਰ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਏਥੇ ਉਥੇ ਕਲਿਆਣ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਜਪੋ, ਸਾਰੇ ਜਪੋ - ਸੁਖੜਬਾਈ, ਫਿਰ ਬੋਲੀ -

ਜਲੇ ਸੁਖੜ ਬਾਈ। ਥਲੇ ਸੁਖੜ ਬਾਈ।

ਕੱਲ ਸੁਖੜ ਬਾਈ। ਅੱਜ ਸੁਖੜ ਬਾਈ।

ਭਲਕੇ ਸੁਖੜ ਬਾਈ। ਇੱਕੋ ਸੁਖੜ ਬਾਈ।

ਹੋਰ ਨਾ ਸਹਾਈ, ਬਿਨਾ ਸੁਖੜ ਬਾਈ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗੱਜ ਗੱਜ ਕੇ ਸੁਖੜੋ ਰਹਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੀ ਗਈ ਸਾਰੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਗਏ। ਫੇਰ ਬੋਲੀ ਸੁਖੜਬਾਈ ਹੈ ਤਾਰਕ ਮੰਤ੍ਰ। ਇਹ ਕਰੇਗਾ ਕਲਯਾਨ ਆਖੇ ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਕੀ ਜੈ। ਸੁਣੋ: ਮੇਰੇ ਸਦਾਬ੍ਰਤ ਤੋਂ ਭੋਜਨ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਬਸਤਰ ਅਮਲ ਉਸਨੂੰ ਢੀਵੇਗਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ। ਕਲਯਾਨ ਉਸ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ। ਅਰਸ਼ ਕੁਸ਼ ਮੇਰੇ ਤਖਤ ਹਨ। ਜਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ਤਾਰੇ ਮੇਰੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਸਭ ਟੁਰ ਜਾਓ। ਸਾਕ ਨਾਤੇ, ਸਖੀ, ਸਹੇਲੀ, ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ, ਸਾਧੂ ਫਕੀਰ, ਅਤਿੱਥੀ, ਅਭਯਾਗਤ! ਦੇ ਦਿਓ ਢੰਡੇਰਾ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਆਓ ਜੋ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਦੁਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਖ ਦਿਆਂਗੀ ਸਭ ਨੂੰ, ਜਾਓ ਜੋ ਮਨੁੱਕਰ ਹਨ ਯਾ ਹੋਣ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਤੋਂ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸੋਹਿਲਾ ਬੜੇ ਰਹਾ ਨਾਲ ਗਾਵਿਆਂ! ਸੁਖੜੋ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਗਲ ਸਿਹਰੇ ਪਾਏ ਗਏ, ਫੁੱਲ ਪੰਖੜੀਆਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਹੋਈ, ਪਤਾਸੇ ਵੰਡੇ ਗਏ ਤੇ ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਕੀ ਜੈ' ਦੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਕੁਟੀਆ ਦੇ ਅਗਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੰਦਨ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਆ ਬੈਠੀ, ਦੁਆਲੇ ਪੰਗਤਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਅੱਗੇ ਰੋਟੀ ਪਰੋਸੀ ਗਈ। ਇਹ ਖਾਣ ਲਗ ਪਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਭੋਜਨ

ਵਰਤਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਖੇਲੂ ਬੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੁਖੜੋ ਬਾਈ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਚਹੂੰ ਕਹਾਰਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਹੇ ਮਾਰ ਕੇ ਟਿਕ ਗਈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਰੇ ਚਰਚਾ ਫੈਲ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ, ਦੂਸਰੇ ਲਾਗਲੇ ਗਿਰਾਈ ਅੱਗ ਦੀ ਲੰਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਅ ਪਸਰਦੀ ਗਈ। ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਉਪਾਲੰਭ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਸਧਾਰਨਾਂ ਤੇ ਲੋਭੀਆਂ ਸਭ ਦਾ ਆਉਣਾ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਸਭ ਆਖਣ ਸੁਦੈਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਹ ਭੀ ਆਖੇ ਧਨ ਦੇ ਅਘਮਾਨ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਗਈ ਏ, ਰੱਜਿਆਨਿ ਤੇ ਫਿਟਿਆਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੂਤ-ਭੀੜੀਆਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ। ਬਾਈ ਨੇ ਕੰਮ ਕਾਜ, ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਸਭ ਚੋਖੇ ਤੇ ਛੋੜ ਦਿੱਤੇ। ਚਿੱਤ ਕਰੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ, ਨਾ ਕਰੇ ਨਾ ਆਉਣਾ; ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਫਤ ਖੋਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿ ਜੋ ਸਦਾਬ੍ਰਤ ਤੇ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ। ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਐਓਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧੀ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਹਿਤ ਵੀਚਾਰ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਛੋੜ ਛੋੜ ਦਿਓ ਕਾਫੀ ਮੂਰਖ ਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਗੱਲ ਏਥੇ ਆ ਹੋਈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਬਾਈ ਤੋਂ ਪਰਮਾਰਥ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸੁਆਰਥੀ ਤੇ ਅਤਿ ਦੇ ਅਪ-ਸੁਆਰਥੀ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ ਆਪਣੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ। ਸੁਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੱਝਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆ ਦੇਹਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਮਿਲੇਗੀ। ਜਗਿਆਸੂ ਅਨਭੋਲ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਚਾਲਾਕ ਸੁਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਨਫਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ ਜੋ ਬੰਦੇ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਆਸ਼ਾ ਤੇ ਨੇਮ ਹੀ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਤੇ ਮੇਰਾ ਲਾਭ। ਉਵ ਤਾਂ ਗਰਜ਼ੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਤਾਂ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਮੇਰੇ ਨਫੇ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ।

ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਢੂੰਡ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਕਸਾਏ ਸੁਆਰਥੀ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੇ ਕਿਸੇ ਮੰਤਵ ਵਿੱਚ ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਡਿੱਠੇ ਸੁਕਿ ਸਗੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਲੋਕ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਸੋਚਾਂ ਪੈ ਗਈਓ ਸੂ। ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਮਨਾਂ ਦੀ ਮੁਤਾਲਯਾ ਦਾ ਅਵਸਰ ਲੱਭ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੇਕ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣ। ਸੁਹਣਾ ਦੰਭ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ ਤੇ ਆਏ ਮੁਤਲਾਸੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਖਾਤਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਯਕੀਨ ਲੈ ਆਏ। ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸਰਦੇ ਪੁਜਦੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੋਣ ਲਗ ਪਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਮਹਿਮਾ ਪਸਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਗਮ ਪਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ

ਤੋਂ ਮਾਯਾ ਮਿਲਣ ਲਗ ਪਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆਂ ਬਾਈ ਜੀ ਤੇ ਸਿਦਕ ਬੱਝ ਗਿਆ। ਬਾਈ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਧਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਧਨ ਏਸ ਰਸਤਿਓਂ ਬੀ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਸ ਧਨ ਦਾ ਲੁਟਾਉਣਾ ਬੀ ਬਾਈ ਵਲੋਂ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਬਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਦੇ ਭੋਣ ਪਰਸੀਨ ਲਗ ਪਏ। ਬਾਈ ਦੀ ਦਿਲ-ਪੀੜਾ ਬਾਈ ਜਾਣਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਮਹਿਰਮ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੂਜ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੀਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ, ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰੇ ਵਿੱਚ ਚੋਖਾ ਆਪਣੀ ਸਵਾਮਨੀ ਦਾ ਅੰਗਪਾਲ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਕ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਖੇਲ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਮਸਤ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬਾਹਰਲਾ ਠਾਠ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਉਸ ਤੋਂ ਬੀ ਲਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਡੋਲਦਾ, ਕਦੇ ਸੋਚਦਾ, ਕਦੇ ਲੋਚਦਾ, ਕਦੇ ਮਿੱਠਤ ਤੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਮੱਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਰਿਹਾ ਅੰਗਪਾਲ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਵਿੱਚ ਜਦ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਸਾਧਨ ਦੱਸੇ ਯਾ ਚਰਚਾ ਵਾਦ ਕਰਕੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਬਾਈ ਬਾਹਰੋਂ ਹੱਸੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਰੋਵੇ ਕਿ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮਾਯਾਵਾਦੀ ਕਿਉਂਕੇ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਰ ਮਾਯਾ ਹੈ, ਭੁਲੇਵਾ ਹੈ, ਜਗਤ ਤਿੰਨ ਜਾਲ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਭੁਲੇਵਾ ਹੀ ਭੁਲੇਵਾ ਹੈ। ਸੋ ਭੁਲੇਵੇ ਤੋਂ ਰਚੇ ਗਏ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਭੁਲੇਵੇ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਕਾ ਟੁਰਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਭ ਇਸ ਭੁਲੇਵੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਮਾਯਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਦ ਬਾਈ ਆਪਣੇ ਕੀਰਨੇ ਵਿਰਲਾਪ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰ ਹਟੀ, ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ, ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਇਕੱਲ ਦੀ ਫੇਰ ਡਰਾਉਣੀ ਸੂਰਤ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਇਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵੱਜਾ ਅੰਦਰ। ਆਖਣ ਲੱਗੀ ਓ ਮਨ ਮੇਰੇ! ਝੂਠ ਸੱਚ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਨਾਵਟ ਅਸਲ ਦਾ ਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੋ ਝੂਠ ਵਰਤੇ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਭਾਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ, ਦੇਖ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਤੇਰੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਤੇਰੇ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਏ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਏਕਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿਸ ਆਸ਼ੇ ਲਈ ਤੂੰ ਪਾਖੰਡ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ, ਜਦੋਂ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਭੋਣ ਪਰਸੀਦੇ ਤੇ ਮਹਿਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਦੋਂ ਤੇਰਾ ਮਨ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਚਾਉ ਤੇ ਮਲੂਰ ਦਾ ਰੰਗ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਏਹੋ ਜੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਤੂੰ ਉਹੋ ਕੁਛ ਹੈਂ ਜੋ ਕੁਛ ਕਿ ਏਹ ਲੋਕ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਈ ਵੇਰ ਉਸ ਉਸਤਤੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮਹਾਨ ਉੱਚੀ ਹੈਂ। ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਰਸ ਸਭ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਮਿੱਠਾ ਰਸ

ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਵਧਿਆ ਮਨ ਕਈ ਵਧੀਕੀਆਂ ਤੇ ਅਨੀਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਜਗਤ ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਤੇ ਮਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਹੈ। ਕੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਕੀ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕੀ ਕਿਰਤੀ, ਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੀ ਰਾਹਕ, ਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਉਸਤਾਦ, ਕੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਸਾਧੂ-ਪੂਜਯ ਵਿਅਕਤੀ ਕੀ ਮੁਨਕਿਰ ਕੀਹ ਇਕਰਾਰੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਹੋ ਰਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸ ਦਾ ਭੁਸ ਪਿਆ ਫੇਰ ਛੁਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਵਿਰਲੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਵਿਤਕੇ ਸਮਝ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਵਿਰਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੋਊ ਕਿ ਇਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਈਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝ ਬੈਠੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੀ ਇਕ ਭੁਲੇਵਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੂੜ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਵਧੇ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਸੁਘੜੋ! ਨਹੀਂ ਅਸੁਘੜੋ! ਆਪਾ ਸੁਆਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਿੰਨੇ-ਜਿੰਨੇ ਤਰਲੇ ਲਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪੇ ਸੌਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ ਅਟਕਾਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਹੁਣ ਇਸ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨੱਯਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ? ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਦੌਲਤ ਪਰਦਾ ਹੈ ਸਾਈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚਾਲੇ। ਅੱਜ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮਹਿਮਾ ਬੀ ਇਕ ਪਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪੇ ਨੂੰ ਆਪੇ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਇ ਪਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਜੋ ਬੇਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਰੂਹ ਦੀ ਗਿਜ਼ਾ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੈਂ ਇਹ ਹੈ ਕੀ? ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ ਕਿ ਮਾਯਕ? ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਹਉਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਠੁਹਕਰ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਹਾਂ ਇਹ ਹੰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਅਟਕ ਨਾ ਆਵੇ, ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਆਵੇ। ਇਹ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਹੈ? ਯਾ ਇਉਂ? ਕਿ ਰੂਹ ਕੋਈ ਸੋਹਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜਦ ਮਾਯਾ ਵਿੱਚ ਆ ਫਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ? (ਕਿਚਕਿਚਾ ਕੇ) ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ। ਕੀਹ ਲੈਣਾ ਹੀ ਅਸੁਘੜੋ! ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਲੋਕੀ ਆਦਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਇਹ ਆਦਰ ਨਿਸਚੇ ਹੈ ਕਿ ਭੁਲੇਵੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਆਦਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਸੁਆਦ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਚਿੱਕੜ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚ। ਬੱਸ ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਤਕੇ ਚਮਤਕਾਰ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੱਜਾ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ, ਨਿਸਚੇ ਜਾਣ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦ ਲੋਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਤੂੰ ਹੱਸਿਆ ਕਰ ਕਿ ਕੈਸੇ ਮੂਰਖ ਹਨ, ਪਰ ਆਪ ਨਾ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਕਰ ਅੰਦਰੋਂ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਲਗੀ ਰਹੁ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਰਦੇ ਹੇਠ, ਦੇਖ, ਹੋਵੇਗਾ ਦਿਆਲ ਤਾਂ ਦੇਵੇਗਾ ਬੁਲਾ ਕੇ।

ਹੁਣ ਸੁਘੜ ਬਾਈ ਜਦੋਂ ਚੇਲਿਆਂ ਬਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸੋਚਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਭੁਲੇਵੇ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਇਸੇ ਜਿੱਲ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਅਟਕ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਬੱਸ

ਇਹੋ ਜਗ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ। ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ!
ਮੇਰੀ ਉੱਚੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਜੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸਿੱਕ
ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੇ, ਮੇਰੀ ਸੱਧਰ ਨਾ ਮਿਟੇ, ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਮਰ ਨਾ
ਜਾਏ। ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਹੇ, ਹੇ, ਹੇ

ਤੂੰ ਸਦਾ ਫਿਪੇ, ਹਾਂ ਹੇ ਤੂੰ ਆਪ ਫਪਣੇ ਹਾਰ!
ਫਪਿਆ ਰਹੁ, ਫਪਿਆ ਰਹੁ, ਜੀ ਸਦਕੇ ਫਪਿਆ ਰਹੁ।
ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਯਾਰੇ ਨੂੰ ਕਹੁ ਤੂੰ ਨਾ ਫਪਿਆ ਰਹੁ,
ਹਾਂ, ਤੂੰ ਨਾ ਫਪਿਆ ਰਹੁ। ਤੇਰੇ ਫਪਿਆਂ ਜਗ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ਗੁੰਮਦੀ
ਏ, ਦੁਨੀ ਹਨੇਰੇ ਘੁੰਮਦੀ ਏ। ਹੇ ਤੂੰ ਆਪ ਫਪਣੇ ਹਾਰ।

੧੪ ਸੱਦਾ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਭੇਜੇ,
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ
ਸਿੰਘ, ਜਗਿਆਸੂ ਤੇ ਢੁੰਘਾਉ ਆ ਆ, ਮਿਲ ਮਿਲ, ਸੁਖੀ ਹੋ
ਹੋ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੋਠੋਹਾਰ ਤੋਂ ਆਈ ਇਕ ਸੰਗਤ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ।
ਮੇਵੜੇ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਇਕਇਕ
ਸਿਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਸੁਣੇ, ਮਿਹਰਾਂ
ਕੀਤੀਆਂ। ਮੁਸਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੱਸੇ। ਪਰਮਾਰਥ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ
ਮੁਸਕਲਾਂ ਦੇ ਸੁਲਝਾਉ ਦੱਸੇ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪੁਸ਼ਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਤਾਂ
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਉਧਰ ਤੁਰਕਾਨੇ
ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਪਰਜਾ
ਦਾ ਹਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ
ਆਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਸੁਣਾਓ ਜੋ ਉਸ ਪਾਸੇ
ਵਰਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਓਥੇ
ਇਕ ਉੱਪਦਰ ਨਵਾਂ ਟੁਰਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਤ੍ਰੀਮਤ ਹੈ।
ਹੈਸੀ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਸਖੀ ਤੇ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਚਾਰ ਹੁਣ
ਬੀ ਸੁੱਚੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਕੁਛ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਕੋਈ ਹੋਰ ਖੇਡ ਹੈ, ਉਹ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ
ਜਪਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੋਰ

ਤਾਂ ਹੋਰ, ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਏਸ ਨੇ ਹੀ
ਜਪਾਇਆ ਹੈ। ਲੋਕੀ ਮੂਰਖ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਬੀ ਲਗ ਪਏ ਹਨ।
ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਪਲਣ ਵਾਲੇ ਮੰਗਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾਂ
ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਮਰਦ ਸ਼ੈਤ ਉਸ ਦੇ ਦਰਮਾਹੇ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖੇ
ਹੋਏ ਨੇ। ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਫਸਾ ਕੇ ਉਧਰ
ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਜੀਓ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਿੰਨੇ
ਬੀ ਜਾ ਫਸੇ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਉਸ ਪਾਸ ਧਨ ਸੀ ਬਥੇਰਾ ਤੇ ਹੁਣ
ਤਾਂ ਹੋਰ ਬੀ ਧਨ ਆਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਏ, ਜਿਥੇ ਧਨ ਓਥੇ ਅਣ-
ਬਣਤਰ ਬੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਡੋਲਿਆ। ਮੁਖੀਏ ਨੇ ਦਸਿਆ, ਨਹੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੋਨੇ ਦੇ ਪਾਰਖੂ
ਤੇ ਸੋਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ। ਸਿੱਖ
ਸਾਰੇ ਹਾਸੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੱਸੇ ਤੇ ਬੋਲੇ, ਫਿਕਰ
ਨਾ ਕਰੋ ਨਰਦ ਪੁੱਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੱਪੜਨ ਵਾਲੀ
ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੇਰ ਕੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੇਰ ਚਾਲੇ ਪਈ ਹੈ।
ਜੀਵਨ ਪਾਸਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਈ ਵੇਰ ਜਿਹਦੀ ਸਾਂਈ ਰੱਖੇ
ਉਹਦੀ ਰਹਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਝੋਰਾ ਨਾ ਖਾਓ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨੈਣ ਮੀਟ ਲਏ। ਕੁਛ ਚਿਰ
ਮਗਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਮੰਗੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਸੁਹਣੇ
ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਰੁੱਕਾ ਲਿਖਿਆ -

"ਅਰੀ ਰਿੰਦ, ਅਰੀ ਪਾਖੰਡ! ਅੰਤਰ ਜਗਿਆਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਕੀ, ਬਾਹਰ ਦਿਖਾਵਾ ਉਲਟ ਰਹਿਬਰੀ ਕਾ? ਮਤ ਭੁਤਲਾ ਜਗਤ
ਕੋ! ਆ ਆ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮਿਲੇ ਤੁਝ ਕੋ। ਬਿਲਮ ਨਾ ਕਰ, ਸਮਾਂ
ਬਿਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੇ।"

ਇਹ ਰੁੱਕਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕਾਸਦ ਦੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ
ਤੇ ਕਿ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਪਾਸੋਂ ਪਤਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ
ਬੀਬੀ ਦੇ ਨਗਰ ਜਾ ਕੇ ਪੱਤਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ ਤੇ ਜੁਆਬ ਲੈ ਕੇ
ਆਓ।

(ਪੰਨਾ 8 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਿਰਹੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ
ਦਰਦ ਨਾਪਿਆ ਤੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੱਸ ਇਕ
ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਸੀ, ਹੈਰਾਨੀ ਸੀ। ਆਸ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕਦੀ
ਰੇਖਾ, ਬਿਰਹੁ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ।
ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਮਨ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜ 21
ਸਾਲ ਲੰਘ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਬਿਰਹੋਂ ਘਾਵ ਦੀ ਪੀੜਾ ਘੱਟ
ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁੜ ਕੇ
ਇਸ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਵਜੂਦ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ? ਬੱਸ
ਇਹ ਇਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੱਲ ਹੁੰਦਾ
ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥
ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥

ਪੰਨਾ - 83

ਪਰ ਬਿਰਹੋਂ ਵਿਚ ਮਰੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ
ਸਰੀਰਕ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਆਸ ਮਧਮ ਪੈ ਚੁਕੀ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ
ਇਕ ਉਠੀ ਹੈ ਸੂਝ! ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ-

ਇਕ ਕਣ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਮਰ ਕੇ ਤੂੰ ਵਿਚ
ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸਦੀਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਢਾਰਸ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ
ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਾ ਤਾਂ ਨਿਕਟ ਖੜੋਤਾ ਪਿਆਰ
ਮੁਸਕਾਨਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਿਛੜ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ
ਦਾ ਆਪਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੌੜੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਜਿੰਦ,
ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ (convert) ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ
ਪ੍ਰੀਤਮ! ਕਿਤੇ ਭੀ ਰੱਖ ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਅਲੋਪ
ਨਾ ਹੋਈਂ। ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜਿਓਂ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਸਾਰੇ
ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ - ਆਤਮਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ
ਆਤਮਾਂ ਨਾਲ ਘੁਲ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਆਦਿ
ਹੋਂਦ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੀ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ
ਤੈਨੂੰ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ।
ਸੂਝ ਬਖਸ਼, ਇਸ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ 'ਤੂੰ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਲੈ। ਮੈਂ ਨਾ
ਹੋਵਾਂ, ਇਕ ਤੂੰ ਹੀ ਹੋਵੇਂ -

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ॥

ਪੰਨਾ - 486

(-----)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

**ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ**

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ 61)

ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲੀਨ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮੋਕਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣੋ, ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਚੁਸਤੀ ਫੂਰਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਜਗਿਆਸੂ ਸੰਪੰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਹੀ ਲੈ ਯੋਗ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਤਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਓਹ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁੱਧ ਹੋਣ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ ਸੁਸਮਨਾ ਨਾੜੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾੜੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁੱਧ ਸਾਫ ਨਾ ਹੋਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ, ਲੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਨਾਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਬਹੁਤ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਜਗਿਆਸੂ ਭਰਾਮਰੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁੰਨ ਗੁਨਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਗਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਸੁਆਸ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੁਆਸ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ, ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦੀ ਸਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾ ਕੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕਾਗਰਤਾ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ - ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਚਿੰਤਨ, ਅਨੰਦ, ਵਿਸਮਾਦ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ। ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ, ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ, ਦੂਸਰੀ ਪੌੜੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਚੇਤਨਤਾ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸਮਾਦ ਬਣ ਕੇ ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ

ਤੇ ਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸਮਵੇਦਨਾ, ਝਰਨਾਹਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਧੀ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਚੇਤਨਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਅਧਿਆਇ

ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਨਤ ਹੈ। ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੁੰਡਲ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੁੰਡਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਟੋਰਾ ਜਿਹੜਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਅਗਨੀ ਤਿਆਗ ਦੀ ਅਗਨੀ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ ਅਗਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੱਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰ ਕੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ ਸ਼ਕਤੀ ਮੂਲਾਧਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਮਕਦੇ ਸੱਪ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਲੋਟੇ ਹਨ, ਚੱਕਰ ਹਨ ਇਸ ਦੀ ਪੂਛ ਇਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਹ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸਤ ਨਿਸਲ ਪਈ ਹੈ। ਯੋਗ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਵੱਲ ਭੇਜ ਕੇ ਉਪਰ ਵਲ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਯੋਗ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਫਲਤਾ, ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਕਦੀ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ, ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਸੁੱਤੀ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੁਰਾਤਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗਰਣ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਉਛਾੜ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਦੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜੰਜੀਰਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਬੰਧ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਹੋਣ ਦੀ, ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਦੀ, ਇਕਾਂਤ ਦੀ, ਸਵੈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ

ਦੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹਨ, ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ, ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਭਾਵੇਂ ਨਿਰਸੁਆਚਥੀ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਯੋਗ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ, ਨਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ, ਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਯੋਗ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਤਾਂਤਰਿਕ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਂਤਰਿਕ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਧੁਰਾ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਗਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਹੀ ਸਾਰੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੫

ਤਾਂਤਰਾ ਦਾ ਗੋਲ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ, ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ, ਤਾਂਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਹੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹੀ ਅਭਿਵਿਅੰਜਨ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਨਿਹਿਤ ਹੈ।

ਅਭਿਵਿਅੰਜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਹਿਸਾ ਆਪਣਾ ਸਥਿਤਕ ਗੁਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਨਪ੍ਰਗਟ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਤਰ ਯੋਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਗੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ, ਅਨੰਦ ਸ਼ਿਵ ਵਿਸ਼ਵ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹਨ, ਅਲੱਗ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ ਕੋਲ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਖਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਚੇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ।

ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਗਤੀਸ਼ੀਲ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਭਾਗ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ, ਆਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਾਰਾ ਭੌਤਿਕ ਤੱਤ ਹੈ, ਮਨ ਹੈ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ ਜਿਸ

ਨੇ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੜ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੋ ਨਿਯਮ ਬਿਲਕੁਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਇੱਕ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਗਤੀਸ਼ੀਲ, ਗੁਪਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗਤੀਹੀਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਚੇਤਨਾ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਓਦੋਂ ਉਹ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਸੱਪ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ।

ਤਾਂਤਰਿਕ ਫਿਲੋਸਫੀ ਮਨੁੱਖ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਰੂਪ। ਜਿਸ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਚਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਜਿਹੜੇ ਨਿਯਮ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਨਿਯਮ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਤੱਤ ਬਾਹਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਭਾਵ ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਹਵਾ, ਆਕਾਸ਼ ਉਹ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਤਾਂਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਕਾਵਿ ਚਿੰਨ ਤੇ ਗੁੱਝੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਸ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਭਿਆਸ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੁੱਝੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਥਿਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਇਹ ਹੀ ਇਕ Brand potential ਭਾਵ ਇੱਕ ਉਤਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੈ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੰਮ ਹਰ ਕਾਰਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸਥਿਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਥਿਰ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੀ ਹੀ ਗਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਵੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ ਉਹ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਵਿੱਚ

ਹੀ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਟਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ ਸਤੋ ਗੁਣ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਹੋਂਦ, ਰੋਸ਼ਨੀ, ਚਾਨਣਾ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਗਤੀਵਿਧੀ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੋਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਵਾਯੂ ਦੀ ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ। ਬਿੰਦੂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੀਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ, ਨਾਦ, ਆਵਾਜ਼ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਰੋਤ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁੱਝੀ ਗੁਪਤ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਚਾਨਣ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੋਹਫੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਇਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਯੋਗੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਮਾਤਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ - ਤਟਸੱਥ, ਕੇਂਦਰ ਮੁਖੀ, ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ, ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਮੁਖੀ ਵੇਗ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਾਤਮਕ ਵੇਗ (sensory current) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰੰਟ ਨੂੰ ਚਾਲਕ (motor current) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰੰਟ ਤਟਸੱਥ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ, ਭਾਵ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਆਕਸੀਜਨ ਤੇ ਗਿਜ਼ਾ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕਰੰਟ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਤੇ ਹੋਰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਦਾਰਥ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੇ ਕਰੰਟ ਬਾਹਰ ਸੁਟਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਈਟਲ ਫੋਰਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਤੇ ਸਰੋਤ ਹੈ; ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਾਂ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਜਨਾ ਨਾਲ ਉਲਝਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਤਾਂਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇੱਕ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਇਹ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਵਰਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਹੀ ਸੱਪ ਦੇ ਚਿੰਨ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਇਹ ਹੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਲਪੇਟਾ ਲਾ ਕੇ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਥਿਤਕ ਛੋਹ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਪਰਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਪਤ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੀ ਮਕੈਨੀਕਲ ਸ਼ਕਤੀ

ਤੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕੀ ਹੈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੋਜਿਆ ਹੈ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਕਰ

ਸਰੀਰ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ (vital force) ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਰੀਰ ਸਾਲ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨਾੜਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਾੜਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਯੋਗ ਵਿਗਿਆਨ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਨਾੜੀ ਤੰਤਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਤੰਤਰ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਤੰਤਰ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਚੱਕਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਕੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਭਾਵ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਣਮਈ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਗੁੱਝਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼, ਭਾਵ ਮਾਨਸਿਕ ਸਰੀਰ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਭੌਤਿਕ ਸਰੀਰ, ਸ਼ਕਤੀ, ਮਨ ਇਹ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੀ ਸਰੀਰ, ਸ਼ਕਤੀ (ਪ੍ਰਾਣ) ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੋਸ਼, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਬੰਧ, ਪੂਰਾ ਸਮਵਰਗ ਸਬੰਧ ਚੱਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਚੱਕਰ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕੁੰਡਲਨੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ

ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਮਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਿਰਦੇ ਚੱਕਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਦਿਆਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੀ ਭਾਵਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਚੱਕਰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਕੋਈ ਹਰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਰ ਘੜੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਥੱਲੇ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਕੇਂਦਰ ਚੱਕਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਵਿਅੰਜਨ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਣ ਲਈ ਅਵਸ਼ਕ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਚੇਤਨਾ ਪੁੰਦਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਚੱਕਰ ਤਾਮਸਿਕ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ।

ਅਗਲੇ ਦੇ ਚੱਕਰ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਦੇ ਜਾਲ (Plexuses) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਗੁਪਤ ਹੈ। ਏਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਘੱਟ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਦੋ ਚੱਕਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੰਸਾਰਕ ਸਬੰਧ ਘੱਟ ਹੈ। ਏਥੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਦੇ ਗੁਣ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜਸੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਵਧੇਰੇ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਚੱਕਰ ਗਰਦਨ, pituitary ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਸੰਸਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੈ, ਸੁੱਧ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਏਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੈ, ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਸਾਤਵਿਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੀ ਹੋਰ ਕਈ ਚੱਕਰ ਹਨ ਵਧੇਰੇ ਸੂਖਮ ਅਜਾਨ ਚੱਕਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਚੇਰੀ, ਸੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਸੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਹੰਸਾਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਿਵ ਦੀਥਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਵ ਕੁੰਡਲੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੋ ਕੇ ਚੱਕਰਾਂ ਤੇ ਨਾੜੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਰਹੇ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਗਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁੰਡਲੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਹੈ, ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਚੌੜਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇੱਥੋਂ ਹੀ 72,000 ਨਾੜੀਆਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਥੇ ਹੀ ਕੁੰਡਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੁਨਿਹਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਸਤ ਪਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਲ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੋਗ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਸ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਗਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੁੰਡਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਕ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਮੰਤਵ ਹੈ ਕੁੰਡਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਰੰਧਰਾ (Brahmarandhra) ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਖੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਹੈ। ਕੁੰਡਲੀ ਦਾ ਥੱਲੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਦਾ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲੀ ਜਾਗਰਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੇਵਲ ਕੁੰਡਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਕੁੰਡਲੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਪਰ ਸਹੰਸਾਰਾ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਹੈ, ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਜੋੜਨਾ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੁੰਡਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਵ ਸੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਚੇਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੁੱਤੀ ਜਾਂ ਸੁਸਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਥਿਰ ਸ਼ਕਤੀ ਗਤਿਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਚੁੰਬਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁੰਡਲੀ ਸਥਿਤ ਹੈ ਚੇਤਨਾ ਸੰਸਾਰਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁੰਡਲੀ ਦਾ ਮੇਲ ਭਾਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਚੇਤਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਬਿਨਾਂ ਆਕਾਰ, ਬਿਨਾਂ ਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੁੰਡਲੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਗਤਿਸ਼ੀਲ ਹੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਚੱਕਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਸੰਸਾਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਿਕਤਾ, ਪੂਰਾ ਪੌਟੈਂਸ਼ਲ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਾਸਤਵ ਗੋਲ ਪੂਰਨ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੋਂ ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਨਾ ਦਿਸੇ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਵਰਤ ਸਕੇ। ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਇੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਰਾ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਗੋਲ ਹੈ ਮੰਤਵ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਡਭਾਗੇ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਘੱਟ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਮ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ ਕੁੰਡਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਕੇ ਅੱਧ ਰਸਤੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ।

(-----)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਕੁਦਰਤੀ ਇਲਾਜ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਵਾਸਤੇ ਸੈਰ ਕਰੋ। ਪੈਦਲ ਤੁਰਨਾ ਫਿਰਨਾ ਸਿਹਤ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਚੰਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਿਨੋਵਾ ਭਾਵੇਂ ਜੀ, ਇਸਨੂੰ ਦਵਾਈ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਸੱਚ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਦਵਾਈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਰੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੈਦਲ ਤੁਰਨਾ ਫਿਰਨਾ ਜਾਂ ਟਹਿਲਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਕਸਰਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਵੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਦਬਾਅ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪੱਠੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਸੀਨਾ ਆ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਥਕੇਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਥਕੇਵਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਸਰਤ ਦਾ ਥਕੇਵਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਵੀ ਕਸਰਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਰਾਤ ਭਰ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਮੋਟਰਾਂ, ਇੰਜਨਾਂ ਦਾ ਧੂਆਂ, ਧੂੜ ਹੋਰ

ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਦਬੋ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਤੋਂ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਗੈੜ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੀੜ ਭਾੜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਔਸ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਜਾਦੂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਵੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੈਰ ਅੰਤਿਮ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਟਹਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਅੱਛੀ ਦੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਗੰਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਥਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਮੋਟਰਾਂ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਆਦਿ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅੱਛੀ ਘਾਹ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਸੁੰਦਰ ਮੈਦਾਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੰਗਲ ਜਾਂ ਬਗੀਚਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਇੱਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁੰਦਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ, ਬਾਗ, ਬ੍ਰਿਛ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਘਾਟੀਆਂ ਹੋਣ ਨਦੀਆਂ, ਤਾਲਾਬ ਜਾਂ ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਵੀ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਮਨ ਤੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਜਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲ ਸਕਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਾਭ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਹਰੇ ਘਾਹ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਚੰਗਾ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

ਰਿਨੀਊਵਲ

ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India			Annual	Life
Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.S.A. 50 US\$	500 US\$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	U.K. 30 \$	300 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Aus. 80 \$	800 \$
life	Rs.2000/2080		Europ 50 Euro	500 Euro

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ

ਫਰਵਰੀ

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ

ਅਗਸਤ

ਸਤੰਬਰ

ਅਕਤੂਬਰ

ਨਵੰਬਰ

ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....

.....Phone.....

E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਹੈ ਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਔਸ਼ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਤਨਾ ਤੇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹਲਚਲ ਹੋਵੇ। ਬਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਹਟਾ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਆਸਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਸਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਸਾਹ ਲੈਣ ਨਾਲ ਅੱਛੀ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਚੱਲਣਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁੱਲੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਸਾਹ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਵੇ। ਉਸ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਯਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅੱਖਾਂ ਹਰਿਆਲੀ ਵੱਲ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਲ ਘੁੰਮਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਦੋਂ ਟਹਿਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਸਰੀਰ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ, ਤੰਦਰੁਸਤ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਉਮਰ ਲੰਬੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਹਨ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦੇ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਫਰਕ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੈਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 1, 30 ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 2, 31 ਅਗਸਤ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.30 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ। ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਗਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਗਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਸਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੋਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs. 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਗਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ

ਮਹਾਂਸਾਖੀ ਦਿਵਸ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

28,29,30,31

ਅਕਤੂਬਰ

ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 4.00 ਠੋਂ

ਰਾਤ 10.00 ਵਜੇ ਠੱਕ

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

Here 'rajo gun' (passion and energy) and 'sato gun' (virtue and goodness) cease to have any effect and man reaches the 'Fourth state'. [This is the state of absorption in the Absolute (*Samadhi*) and is obtained through 'sehaj'. This state is characterized by supreme illumination and supreme bliss.]

'Here, without any springs, flows infinite nectar'. (Kabir Bhai Gurdas Ji 28)

At this place, the 'jeev' (individual soul; sentient being) experiences such indescribable joy that he does not feel like opening his eyes. Sitting in this state, he partakes of this flowing nectar which even the paradisaal or heavenly nectar cannot equal. Such a nectar starts flowing or streaming within him—

'Just as the sheldrake is delighted at seeing the sun, the partridge at seeing the moon and the peacock, the cloud.' (Kabir Bhai Gurdas Ji 28)

Just as the sheldrake is ecstatic at looking at the sun, the partridge by looking at the moon and the peacock by looking at the cloud, similarly—

He is delighted very much like banana and lotus surrounded by water.' (Kabir Bhai Gurdas Ji 28)

His mind or consciousness remains

unattached and untouched like banana and lotus in water. Water cannot touch them. Similarly, when the Divine Light is lit within, man becomes absorbed in its joy. This recitation of the Name with each breath enables him to reach the Tenth Door. That is why we are repeatedly directed to practise Divine Name meditation—

Refrain: Recite Waheguru (God's Name) with each breath-cycle.'

ਧਾਰਨਾ - ਸ੍ਰਾਸ-ਸ੍ਰਾਸ ਦੇ ਗੋੜੇ ਜਪ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ- 2, 2.

'Listen to the instruction of the Perfect Guru. See the Supreme Lord as near thee.'

P.295

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸੁ ॥

ਧਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਪੇਖੁ ॥

ਅੰਗ - 295

When you have to practise Divine Name meditation, then, first of all, consider God to be very near you; have firm belief—

'With each breath the Lord you contemplate. Thereby shall your mind's anxiety be shed.'

P.295

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - 295

The anxiety of our mind departs, when we meditate on the Name Divine with each breath. We have described earlier how Divine Name meditation is practised with *Ida* (air-channel extending from the head through the left nostril down to the left side of the vertebrate column), *Pingala* (air-channel in the right nostril) and

'Sukhmana' (breath passage lying between Ida and Pingala). Mostly the 'Panj Piarey' (Five Beloved ones) instruct the seekers at the time of administering 'amrit' (baptismal nectar). If they do not do so, then adept holy men tell the method of practising Divine Name meditation. They do not become Gurus; they only assist the seekers in meditating on the Name Divine. They help the stuck-up seekers move on the Divine Name contemplation path. This is the delusion we suffer from that they will become our Gurus. So, while we don't understand ourselves, we don't seek guidance from anyone. Therefore, by asking the holy men, we are able to reach the Tenth Door.

One is 'jaap' (Name recitation), the other is 'ajappa jaap' (silent meditation). The first is practised with the tongue and by speaking. The other is practised within, which is called silent—

'Merging in the Primal Lord, man forgets not mental (silent) meditation.' P.1291

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - 1291

So, in this way, silent or mental meditation is practised with the breaths. It starts from the breath. Thereafter, a little assistance is obtained from within, which is called 'dhian' (contemplation, and reflection). This is the first action, and then is renunciation which is not achieved until contemplation becomes steady and strong. The degree and kind of contemplation is in accordance with the devotee's intellect. There are three kinds of 'dhian' (contemplation): 'Parteek Dhian', 'Sampat Dhian' and 'Ahangrah Dhian'.

'Parteek Dhian' (contemplation of the

symbol or image) is that contemplation in which the devotee considers his Guru (Holy Preceptor) as God Himself. Second is contemplating some symbol or object as the Guru. Third is 'Ahangrah Dhian'. This is not contemplation, but acquisition of knowledge. There are four types of contemplation mentioned in Gurbani. First contemplation is that of the manifest and concrete form. Second is contemplation of the 'shabad' (hymn, or the holy Word). Many think that we should contemplate the letters in the word 'Waheguru' (God). No, holy congregation! 'Shabad' is the hymn or the holy Word. It is the Name sound or the holy melody—

'By the tune of holy melody is induced meditation;

By meditation comes realization—such is the inexpressible secret of the Divinely-inspired.' P.879

ਯੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਰਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - 879

This holy Name-melody is present in everyone. This holy melody is sounding within every being. Why is it not revealed? Because man is accustomed to regard his body as himself. This notion of being the physical body has not been shattered and dispelled.

'One to lucre (Maya) attached is blind and deaf in the extreme:

Amid hubbub of worldly concerns, to holy Word is he not attentive.' P.313

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲੁ ਘਰੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - 313

There is mammonic noise and tumult in the world. When we contemplate, make a tune of the holy chant and proceed ahead with this contemplation, then the Name-melody already sounding within us,

spontaneously joins it. About this, such is the Guru's edict—

Refrain: Let us meditate in our mind on the image of the Guru.

ਧਾਰਨਾ - ਧਰੀਏ ਮਨ ਵਿਚ ਧਿਆਨ

ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ - 2, 2.

'Reflect thou over the Guru's image in thy mind and by the

Guru's instruction propitiate thy soul with the Guru's hymns.' P.864

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - 864

'One that the True Guru's image in the heart lodges,

All heart's desires shall attain.' P.661

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਹਿਰਦੈ ਵਸਾਏ ॥

ਜੋ ਇਥੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਏ ॥ ਅੰਗ - 661

'On the Guru's form or person fix thou thy attention.

Thus shalt thou be honoured in this world and the next.' P.192

ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਸਿਉ ਲਾਇ ਧਿਆਨੁ ॥

ਈਹਾ ਉਹਾ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - 192

He, who fixes his thoughts on the Holy Preceptor, is honoured both here and in the hereafter. It is because the contemplator himself becomes the Lord's image whom he contemplates. It is the triad of the contemplator, contemplation and the object of contemplation. So about contemplation, devotees have many doubts. Whatever is the mental inclination of the contemplator, accordingly does he talk. When there is no goal or object before a contemplator, how can he practise contemplation? If you are to hang a cloth on a wall, how can you do it, if there is no peg in it? Therefore, it is the picture that is always contemplated.

In the history of the Gurus comes a reference about the seventh Guru Sahib. One day, after bathing early in the

morning, he was sitting among the devotees in a state of self-absorption. A lot of time passed in this state. The morning congregation was over; prayer was offered. Guru Sahib did not make any movement. All the devotees were sitting. The Singh in charge of the kitchen brought food. 'Ardas' (Sikh Prayer) for the food too was offered. But Guru Sahib neither opened his eyes, nor made any utterance, and kept sitting in trance till 4 O' clock in the evening. Then did he open his eyes uttering—'Satnam Sri Waheguru' [True and Supreme is God's Name]. All the congregation sat before him with folded hands. He cast his gracious glance over the entire congregation and delighted them. A Gursikh got up and submitted: "O Sovereign! today you kept sitting for a very long time. What is the cause?"

Guru Sahib said, "Dear devotees! at Kabul, there is a Gursikh named Bhai Gonda Ji. Today, since early morning, he had clasped my feet by focusing his attention on them, and if we tried to extricate our feet from his clasp, it would have inconvenienced him and disturbed his contemplation. So now when he rose from his deep contemplation, we extricated our feet from his hold."

The time was duly noted down. On the occasion of Baisakhi, Bhai Gonda Ji came with other devotees to Kiratpur Sahib. On that day, he was asked if on some day, he had acted in the manner described above. He replied, "Yes; one day, my mind became so absorbed in the contemplation of the Guru's lotus feet as if I held them clasped in my arms, and I came to senses at 4 O' clock in the

evening.”

There is a similar account from the history of the times of the Tenth Guru Sahib. There was a Minister named Devi Dass in the court of the Raja of Bilaspur. When all the Hill Rajas were collectively opposing Guru Sahib, he (Devi Dass) advised them, “Guru Sahib is a great holy personage. It is Guru Nanak Sahib’s spiritual seat that he is occupying. He is the grandson of Guru Hargobind Sahib, the same Guru who had got your forefathers released from the Gwalior Fort and their kingdoms restored to them. Why are you competing with him? Seek blessings from him. It is not right and proper to treat saints and holy men mockingly—

‘Mocking the saints is the way to wrecking one’s dynasty.’

ਸੰਤਨ ਸੇਤੀ ਮਸਖਰੀ ਕੁਲ ਡੋਬਨ ਕੀ ਰੀਤ।

He, who wants to go down, may quarrel with the holy. Therefore, you are doing a wrong.” At this the Rajas said, “Bhim Chand! this is the Guru’s spy sitting in your own home. Until he is severely punished, there can be no further talks.” Finally, it was decided that he (Devi Dass) should be taken to a mountain. Hot needles should be moved in his eyes and then he should be pushed down into the ravines below where he would die a painful and lingering death. He was taken to a mountain and seated on one side. The executioners started heating needles in fire. Devi Dass said to them, “Wait a little. Let the needles become hotter.” At that moment, he focused his mind on Guru Sahib’s lotus feet. When Guru Maharaj became manifest and visible within him, [Guru’s contemplation is done first, and

thereafter the Guru becomes ‘Light manifest’, and when the Guru’s form became veritable like this, with his finger he signalled to the executioners to go ahead.], they moved the hot needles in both his eyes. He kept sitting there unmoved in the same manner. While leaving, the executioners said, “Mr. Minister, we won’t push you down the mountain; after all we have served under you. So, we must be true to your salt. We have carried out the king’s command. Henceforth, may God be your saviour!” After quite some time, when he opened his eyes, he was surprised to find that no harm had come to his eyes. At that moment, he was so much overcome with renunciation from the world that he started wailing loudly saying— “O Guru-father! how capable and powerful art thou! I had only contemplated your feet and you did not let the hot needles do any harm to my eyes.” At once, he set out for Anandpur Sahib. After completing the journey, when he arrived near, he requested the Guru’s attendant to let him have a glimpse of the great True Guru. The attendant said, “Sir! Guru Sahib is inside. There is some trouble in his feet.” At once, he became apprehensive that the trouble in Guru Sahib’s feet had certainly to do something with him. Seeking permission, he went in and submitted, “O Sovereign! you have bandaged your feet and blood is oozing from the dressings.”

Guru Sahib said, “Devi Dass! when hot needles were being moved in the eyes of some dear devotee, he focused his attention on our feet and so they were bound to hurt us.”

So, holy congregation! this contemplation is very powerful and potent. A crane meditates. A tortoise also meditates and through meditation and contemplation, it matures its eggs by laying them on the earth and hatching them from inside water. You may contemplate anyone. If you have a little concentration of mind in you, the person you are contemplating will feel the pull of your love and devotion and will set out to see you. One is name and the other is form. If you utter some body's name, his form will automatically come before your eyes. Then how will you be able to prevent yourself from contemplating and saying insistently that you will not do contemplation. This is the case of the first type of persons. For the second type is focusing the mind on the holy tune or sound, which is called meditating on the holy Word or hymn.

Everybody does not know this contemplation. Unless and until he is instructed in it, he cannot know how to contemplate or reflect on the holy Word.

Third is contemplating God by considering Him 'Light-manifest' because when the Tenth Door is entered, there you have the Supreme Light which is called 'Unmani Jot' (Light seen through a yogic posture, which consists of pulling the eyebrows upwards and fixing the gaze on the tip of the nose; it is also a state of Divine knowledge). It is here that this 'Light' is contemplated, and this very 'Light' is transformed into 'Unmani Jot'. The fourth contemplation is not reflection; it is the knowledge that God is present everywhere; it is a contemplation of one's

own form. It is not understood without the guidance of saints. So, this is what Guru Sahib says—'

*'One that the True Guru's image in the heart lodges,
All heart's desires shall attain.'* P.661

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਹਿਰਦੈ ਵਸਾਏ ॥

ਜੋ ਇਛੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ - 66

'On the Guru's form or person fix thou thy attention.

Thus shalt thou be honoured in this world and the next.' P.192

ਗੁਰ ਮੁਰਤਿ ਸਿਉ ਲਾਇ ਧਿਆਨੁ ॥

ਈਹਾ ਉਹਾ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 192

So, further ahead, when man's attention becomes more concentrated, then he starts hearing voices from the entire cosmos. Guru Nanak Sahib writes—

*'Thou Persian wheel! uttering 'Thou! Thou!'
Pleasing is thy utterance.'* P.1420

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥ ਅੰਗ - 1420

What did we use to hear? We heard the sound of 'tick, tick' because persian wheels during the time of Guru Nanak Sahib used to produce a whirling or buzzing sound. But Guru Sahib did not hear a buzzing sound; he heard the sound of 'Thou! Thou!' The birds were chirping from which he heard a tune of music, and in this context his edict is—

Refrain: Recite God's Name

Do all the birds in the forests.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ,

ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਥਿਰੂ - 2, 2.

'Hearing the rumbling of the clouds, sparrow-hawks and peacocks chirp day and night.

Whatever the deer, the fish and the birds utter; without God they speak not of another.'

P.1265

ਚਾੜਕ ਮੋਰ ਬੋਲਤ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ

ਸੁਨਿ ਘਨਿਹਰ ਕੀ ਘੋਰ ॥

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਸ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖਿਹੁ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰੁ ॥ ਅੰਗ - 1265

Holy congregation! this is not a vain assertion. Inner understanding and awareness becomes so strong and sharp that not only is the holy melody or sound heard in the these birds and animals, but one starts hearing this universal melody every where on earth, and in sky, water and air also. All are in existence on the strength of imbibing God's Name—

'By the Name are sustained all the creatures. By the Name are supported the regions of the earth and solar systems.' P.284

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤੁ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ॥ ਅੰਗ - 284

This is the 'Name' which is called 'So Shabad' (That holy Word), which is called 'Adi shabad' (The Primal Word). The Sikhs had asked—

'Where is said to be the abode of that holy Word?' P.944

ਸੁ ਸਬਦ ਕਾ ਕਹਾ ਵਾਸੁ ਕਥੀਅਲੇ..... ॥ ਅੰਗ - 944

'O Guru Nanak—Then tell us: where abides that Word which sustains all the universes, when the 'Nirankar' (Formless One, God) was transcendent or unattributed?' Guru Sahib replied—

'... The Absolute in all spots without break abides.' P.940

..... ਸੁੰਨ ਨਿਰੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ਲੀਆ ॥ ਅੰਗ - 940

'This 'Shabad' (holy Word) is very much within you. When it comes to be heard, then everywhere is heard 'Waheguru-Waheguru,' God's Name—

Refrain: O my soul, earth, sky and nether world,

Do all meditate on God's Name.

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਪਾਤਾਲ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ,
ਜਪਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ - 2, 2.

Holy congregation! to say this is not just a figure of speech. When it mingles with the Name-sound from above, then this Name-melody is revealed on the strength of which is sustained the entire universe. So when one attains to the state of the Name Divine, then there is no part left in the physical body from where the Name-melody does not emanate—

Refrain: Every particle of the dear Guru-directed person utters and recites God's Name.

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਿ ਧਿਆਵੇ,
ਗੁਰਮੁਖ ਧਿਆਰੇ ਦਾ - 2, 2.

The Name Divine is an all-pervasive power. When such a state of the Name is achieved, then—

'When the knot of the three qualities is loosened, then opens the Tenth Door and the mind becomes inebriated, O brother.' P.1123

ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - 1123

Then the soul comes to abide in its own True Home.

Refrain: As the Tenth Door is opened, One goes into deep and tranquil meditation.

ਧਾਰਨਾ - ਖੁਲਿਆ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ,
ਲੱਗੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ - 2, 2.

'The body fortress has nine doors.

The tenth is kept unseen.

The admantine shutters of the Tenth Gate open not. Through the Guru's word alone they get opened.' P.954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - 954

When the Guru's word rises and enters the mind, then is it opened—

'Within the heart of the Guruward or God-directed is equipoise, and his mind mounts to the tenth sky.' P.1414

×¹ðî¹ÇÖ Á³âÇð ÆÖÛ¹ ÔË

ੱਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੇ ਆਕਾਸਿ॥ ਅੰਗ - 1414
 What is its characteristic mark?
*'There one slumbers and hungers not and lives
 in peace in the Nectar-Name of God.
 Nanak, pain and pleasure cling not to man
 there, where there is illumination of the All-
 pervading Soul.'* P.1414
 ਤਿਥੈ ਊਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਗੀ
 ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥ ਅੰਗ - 1414

*'As by meeting with the True Guru is the
 wandering mind set at rest,
 The Tenth Door it attains.'* P.441
 ਧਾਵਤੁ ਥੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲੀਐ
 ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 441

The mind that was wandering hither
 and thither dies and there now reigns
 peace, and attains to a tranquil and
 undisturbed state. One attains to the
 knowledge and understanding which
 destroys the self—

*'In that sphere are fashioned absorption,
 wisdom and enlightenment of mind;
 Forged therein is the vision of gods and
 mystics.'* P.8
 ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥
 ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ॥ ਅੰਗ - 8

One crosses the bounds or region of
 death, and enters the region of Eternity.
 Now, Death does not have the power to
 pull him back again. So, the wandering
 mind is set at rest.

*'The wandering mind is set at rest and comes
 to abide in his Own Home.
 It then purchases the Name, utters the Name,
 and in the Name it remains absorbed.
 As by meeting with the True Guru is the
 wandering mind set at rest.
 The Tenth Door it attains.
 Therein are served victuals of amrita (nectar),
 and melody of peace arises..... P.441
 ਧਾਵਤੁ ਥੰਮਿਆ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਆਏ॥*

ਨਾਮੁ ਵਿਹਾਝੇ ਨਾਮੁ ਲਏ ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਸਮਾਏ॥
 ਧਾਵਤੁ ਥੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲੀਐ
 ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ॥
 ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੋਜਨੁ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ .....॥
 ਅੰਗ - 441

There is again a reference to the holy
 melody. There sounds the Name-melody—
*'...with whose prop is sustained the whole
 world.'* P.441
 ..... ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਥੰਮਿ ਰਹਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 441

That holy Word pervades the whole
 world. 'Smadhi' (deep meditaion) is both
 'savikalap' (with an idea) and 'nirvikalap'
 (without an idea). Above them is 'Sehaj
 smadhi' (spontaneous meditation). 'Sehaj
 smadhi' can be achieved with eyes wide
 open. All around, the contemplator sees
 God pervading everywhere; the illusion of
 another is dispelled. When this state of
 deep meditation is attained, it is very
 difficult to know it and explain it. It is like
 the dumb tasting sweet. So Guru Sahib
 says like this—

*Refrain: 'Tranquil meditation, ecstasy have
 the mind occupied,
 The joy of this to none is known other than
 he who has it.*
 ਧਾਰਨਾ - ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰ,
 ਸੋ ਰਸ ਸੋਈ ਜਾਨੈ - 2, 2.

So, in this way, there are stages in the
 attainment of the Name Divine. He, who
 has fondness for it, in whose heart, there
 is a desire for the Name Divine, may see
 himself by practising Divine Name
 meditation. This is our destination for
 attaining the Manifest One. Thereafter,
 begins our ascent towards attaining the
 Formless One. That is a little difficult. In
 Gurbani are enshrined all the secrets, but
 for understanding them and following

them, you need the help and guidance of experienced holy men. You need their holy company to follow the path of spiritual progression, because there you are required to efface mind and desire, and you happen to achieve the state of gaining knowledge of the ultimate spiritual Reality and—

'Kabir, repeating 'Thy Name' I have become like Thee.

In me now 'I' has remained not. When difference between me and others has been removed, then wheresoever I see, there I see but thee, O Lord.' P.1375

ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਹੁਆ

ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ॥

ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ॥

ਅੰਗ - 1375

CHAPTER V

Invocation: True and supreme is God's Name. Blessed is Guru Nanak Dev Ji

ਸ਼ਾਨ .....

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ !

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord,

and save me from wavering, says Nanak.'

P.256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪੁਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਪੰਨਾ - 256

'After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer, is: "Attach me to Thy devotional service." P.289

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਪੰਨਾ - 289

'When I forget Thee, then everyone becomes my enemy, and when I remember Thee, then serve me they all.

I know not any other, but Thee, O True, Invisible and Inscrutable Lord.

When I think of Thee, then, I find Thee always merciful. What can the poor people do unto me?

Say, whom shall I call bad or good, as all beings are Thine. Thou art my shelter, Thou art my support and by giving Thy hand Thou hast protected me.

The man, on whom is Thy grace, him no suffering can swallow.

That alone is peace and that alone is greatness, which is pleasing to the mind of the Reverend Lord.

Thou art wise, Thou art ever compassionate. By obtaining Thy Name, I make merry.

Before Thee is my supplication. My soul and body are all Thine.

O Nanak, say all greatness is Thine. No one knows my name even.' P.383

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭ ਕੇ ਲਾਗੂ

ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ॥

ਅਵਰ ਨ ਕੋਊ ਦੂਜਾ ਸੂਝੈ ਸਾਚੇ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ॥

ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ

ਲੋਗਨ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰੇ॥

ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ॥

ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰਾ ਹਾਥ ਦੇਇ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ॥

ਜਿਸੁ ਜਨ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ

ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਖੈ॥

ਓਹੁ ਸੁਖੁ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਨਿ ਭਾਣੀ॥

ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਦ ਮਿਹਰਵਾਨਾ

ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ॥

ਅੰਗ - 383

Refrain : When the Name is meditated sorrows are removed.

By rendering devotional service is gotten honour.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ - 2, 2.

Revered saintly congregation! loud be thy utterance: 'True and Supreme is God's Name.' Getting free from worldly tasks,

you have come to the Guru's holy court. For the last many days, we have been discussing that all sorrows and sufferings are annulled by meditating on the Name Divine. By rendering devotional service, one gets honour both here and in the Divine Court, and one attains to the most exalted position. There are prescribed methods for both. There is a method for practising Divine Name meditation too. It has been described in great detail during the last four days how God's Name annuls all sorrows and sufferings. That man's life has been said to be inferior to that of even animals, who does not obtain the boon of the Name Divine. But where from is obtained the Name? Who is the Guru (Holy Preceptor)? What do you mean by the Perfect Guru or Capable Guru? When the devotee receives the boon of the Name, what is his inner state? What is our goal or destination?

'Tranquil meditation, ecstasy have the mind occupied—The joy of this to none is known, other than by that has it.' P.106.

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ
ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ॥ ਅੰਗ - 106

'Of what kind are they who are imbued with the Imperishable Lord? They are like Him, from whom they have emanated.' P.943

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ॥ ਅੰਗ - 943

By practising Divine Name meditation, the 'jeev' (sentient being) first becomes a soul and then rising further mingles with the Supreme Soul and becomes the image of God Himself and his position becomes highly exalted. Such is the Guru's edict—

Refrain: Like the Master Himself are they, Who forget not the Name.

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਈਂ ਹੀ ਵਰਗੇ ਨੇ,
ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ - 2, 2.

'What are they like who forget not the Name? They are like the Lord. Know that there is absolutely no difference between the two.'

P.397

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੁਲਿ ਸਾਈਂ ਜੇਹਿਆ॥ ਅੰਗ - 397

By meditating on the Divine Name, the 'jeev-atma' (individual soul), progressing gradually, finally merges with its Primal Origin—

'Find union with the Lord from whom art thou separated.' P.1371

ਜਾ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਬੀਛੁਰਾ ਤਾ ਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲਾਗੁ॥
ਅੰਗ - 1371

So this is the final destination of man—to unite with Lord God from whom he got separated on taking birth in the world. I had made submissions about the various stages through which a devotee has to pass and progress when he practises Divine Name meditation.

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue July, 2012)

He reached before the Righteous Judge confused and perplexed, but the old man's advice he remembered. The Righteous Judge said "See your books! has he done some virtuous deed?" The recording angels said, "Sir, he has uttered 'Rama' (God's Name) only once, but that too disrespectfully and abusively."

The Righteous Judge said, "What fruit or reward does he want?"

He said, "I don't want any reward; I want its value or price."

The Righteous Judge was surprised at the man's demand, for nowhere in his books was written the value or price of the Name Divine, though its fruit a reward was written there -

'By meditating on the Name for an instant with one mind, one falls not in the noose of death.' Akal Ustat

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਵਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ ॥

If God's Name is uttered with the mouth just once, one is saved from the cycle of death. But by asking for the value of the Name, this man had created a problem. So the Righteous Judge reflected over it and said, "I do not know the value of the Name. So ask Lord Brahma." They went to Lord Brahma, who said, "I also do not know the value or worth of the Name Divine ; but, I do know its fruit or

reward." Then they went to Lord Shiva, who too expressed ignorance in this regard. Finally, they went to Lord Vishnu. He said, "Well! have you brought him here?"

They said, "Yes sir! we have brought him to you."

He called his assayers, his attendants and sent him to paradise. After leaving him there, they came back and thought, "The question remains unanswered. If tomorrow, someone else comes and demands the price of the Name what shall we do?" So they came to Lord Vishnu and said, "Sir! the issue has not been decided."

Lord Vishnu said, "What is the matter?" They said, "You have sent him to paradise. But you haven't told us the price or worth of the Name Divine." He said, "My dear! the Name Divine is invaluable. I have only got rid of him by sending him to paradise. The worth of the Name is known only to the Formless Lord God, whose Name it is."

So Guru Sahib says - 'God's Name is invaluable. Recite like this -

Refrain: Invaluable is the Name of my Master ...

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਅਮੋਲਾ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ -2, 2.
ਨਾਮ ਅਮੋਲਾ, ਨਾਮ ਅਮੋਲਾ -2, 2.
ਨਾਮ ਅਮੋਲਾ ਜੀ,..... -2.

*'The Master's Name is invaluable.
None knows its worth.*

*Who have good luck recorded on their brow,
they, O Nanak, enjoy God's love.'*

P. 81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗ ਮਾਣਦੋ ॥

Guru Sahib said, "Salas Rai! God's Name abides within you. In fact, it is present in all mankind, which is called 'Amrita' (Nectar) also -

*'Nectar is the Name of the Lord God, O my
soul. By the Guru's instruction is the Name-
Nectar obtained.'* P. 538

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

What does this Name-Nectar do?

*'O my self! egoism and Maya are poison - this
poison by the 'amrita' (nectar) of the Name is
annulled.'* P. 538

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

He, who obtains 'Name-Nectar', his poison of egoism will be annulled. He will be liberated from the cycle of birth and death." Guru Sahib says, "Therefore, the Name Divine is invaluable, O Salas Rai! It is true that in your understanding, this ruby-stone is very precious, but it is not more valuable than God's Name. God's Name is invaluable."

Bhai Gurdas Ji has written an illustrative story about the great blessing of the Name Divine. In *Treta Yuga* (the second age in Hindu mythology; silver age with three feet of penance, compassion and charity), there has been a king named Janak. Right from childhood he worshipped God and meditated on His Name. He gained Divine knowledge from holymen.

Though living in the Maya-world (world of material riches), he remained unattached owing to his Divine knowledge and understanding.

'Janak was a great king.

*Being God-enlightened, though living in the
Maya-world, he remained unattached.'* Bhai
Gurdas Ji, Var 10/5

ਭਗਤੁ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕੁ ਹੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੀ ॥

He was going to depart from the world -

*'One who is God-directed, is born and dies
from fear of Yama (death) free.'*

P. 932

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

The *gurmukhs* (God-directed, or Guruwards) can stay or depart as they wish. If they like, they can come back in the human form again. There is no restriction or compulsion on them. Bhai Daya Singh abandoned the mortal frame. When Tenth Guru Sahib learnt about it, he said, "Call him. How is it that he has departed without meeting me? He has been our life-long companion." Bhai Sahib said, "Reverend sir! you are here as well as there. It was in obedience to your command that I departed."

Guru Sahib said, "Convey our message which I had given at Machhiwara." That is he first assumed the body, and then abandoned it. So, God-directed are under no restriction -

*'One who is God-directed, is born and dies
from fear of Yama (death) free.'*

P. 932

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

The God-directed comes and goes as per his own will. So, when King Janak was going to leave the world, he abandoned the path leading to heaven and said, "I will go through the region of the Righteous Judge."

Guru Sahib has made mention of five regions. First is 'Dharamkhand' (realm of righteous action). Second is 'Gyan khand' (Realm of enlightenment), where all the gods live. Third, is 'Saram khand' (Realm of spiritual endeavour), where is fashioned inner consciousness-

'In that sphere are fashioned Absorption, Wisdom, Enlightenment of Mind (or awareness);

Forged therein is the vision of gods and mystics.' P. 8

*ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥
ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥*

In that region is obtained the eye or understanding that can see God. then comes 'Karam khand' (Realm or sphere of Grace), the region of God's blessings - the fourth region. Fifth is the region where abides God Himself; rare are the souls that attain to this realm. The Muslims call it 'Fanah-e-Filah'; that is merging with God. The same is the case with us -

'The Formless Supreme Being abides in the Realm of Eternity or Truth.' P. 8
ਸਚਖੰਡ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

So, King Janak said that he would go through the Realm of righteous action. When he reached there, Dharamraj (Righteous Judge) came to know about it -

*'Janak was a great king.
Being God-enlightened, though living in the*

Maya-world, he remained unattached. He set out for Paradise accompanied by 'gann' (slaves of the gods) and 'gandharbh' (celestial musicians) singing his praises.' Bhai Gurdas Ji, Var 10/5

*ਭਗਤੁ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕੁ ਹੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੀ।
ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੋ ਚਲਿਆ,
ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਸਭਾ ਸੁਖਵਾਸੀ।*

So when he reached the 'Dharam khand' (Realm of righteous action), the Dharamraj (Righteous Judge) received him with respect and honour, and made the following utterance -

Refrain: Rendered holy was the mansion by the saints of God ...

*ਧਾਰਨਾ - ਕਰਤਾ ਭਵਨ ਪੁਨੀਤ,
ਹਰੀ ਦਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ -2, 2.
ਕਰਤਾ ਭਵਨ ਪੁਨੀਤ -2, 2.
ਕਰਤਾ ਭਵਨ ਪੁਨੀਤ,..... -2.*

'Nanak, the Righteous Judge addresses them thus, "My mansion hast thou rendered holy."' P. 1425

ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੋ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ ॥

He said to King Janak, "Sir! you have rendered my abode holy. Here come sinful souls; so how can there be any peace here?

'On the way he heard the wailings of the denizens of hell.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/5

*ਜਮਪੁਰਿ ਗਇਆ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਿ
ਵਿਲਲਾਵਨਿ ਜੀਅ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ।*

On hearing the wails and shrieks, he set out for the hells to see what happened to the souls condemned to live there, because the Righteous Judge is under God's commands -

'Evil-doers indulging in evil deeds wail and groan.

Saith Nanak: By Dharamraja (Righteous Judge) are thy churned as by churners.'

P. 1425

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥

'The Righteous Judge is under God's command to sit and dispense even-handed or true justice. The evil souls professing love for duality; they are thine subjects.'

P. 38

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

Last time also, I had stated here - 'He who embraces Sikhism, becomes the Guru's Sikh (disciple), starts practising Divine Name meditation and God's devotional worship, gives up jealousy and miserliness, back-biting and slandering, lives according to the Guru's commands and teachings, becomes aligned with the Guru, him the Dharamraj (Righteous Judge) never summons for arraignment, nor Yama's messengers come to take away. His region is different, and so only Guru's Singhs (disciples) will come to take him away to the world hereafter -

'God, the Treasure of excellences, abides within the heart of the spiritual wayfarers and they meditate on the One Lord-the enemy of ego.

The Righteous Judge does their service. Felicitous is the Lord, their adorer.'

P. 38

ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਤਾਸੁ

ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ ਧੁੰਨ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥

The Righteous Judge serves them as

well as lauds them. He serves even the companions of the holy -

'To those in holy company the Righteous Judge himself renders service.'

P. 271

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

But King Janak himself went to the Righteous Judge's mansion.

The Righteous Judge was very much pleased to see him and repeatedly said that by visiting his abode, King Janak had made it pious and pure. This is what is enshrined in Gurbani -

'Whoever honours such, by Yama (God of Death) is not summoned.'

P. 1328

ਜੇ ਕੋ ਜੀਉ ਕਰੈ ਓਨਾ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ ॥

He, who pays respect, to holy men, greets them with folded hands, for him even the Deaths' couriers do not come to take him away. Such is the fruit of honoring the holy and keeping their company. But King Janak specially went there. He saw the damned souls weeping and crying in hell. The Righteous Judge asked him again - 'Please let me know what service I can do unto you.'

King Janak said, "Will you be able to do what I tell you?"

He said, "Sir! you have only to tell me. I am at your service." King Janak said -

Refrain: Liberate these souls -

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਦੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ -2, 4.

'Said he to the Righteous Judge - liberate all these souls suffering in hell.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/5

ਧਰਮਰਾਇ ਨੋ ਆਖੀਓਨੁ,

ਸਭਨਾ ਦੀ ਕਰਿ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ॥

At this the Righteous Judge found himself on the horns of a dilemma. He said, "It is not in my power and authority to liberate these souls condemned to suffer in hell. In my power lies the authority to punish or to reward – whether a soul is to be sent to hell or to heaven. I don't have the authority to liberate anyone who is a sinner. At that moment, the Righteous Judge submitted with all humility, "Sir! I cannot disobey your command, but I am not the Master, I am a slave or a servant –

'The Righteous Judge submitted I am a servant of the Imperishable Lord.'

*Bhai Gurdas Ji, Var 10/5
ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ ਧਰਮਰਾਇ, ਹਉ ਸੇਵਕ ਠਾਕੁਰੁ ਅਬਿਨਾਸੀ।*

Sir, I am a servant of God. In my power lies nothing. I cannot free anyone." King Janak said, "Well! if you cannot free them, I cannot bear watching their weeping and wailing."

The Righteous Judge said, "Sir! these are rank sinners, who are crying here. They include killers and murderers too."

At Mecca, Rukandin asked Guru Nanak Sahib, "O Nanak! who is a murderer?" He asked Guru Sahib many things. I tell you one thing he asked, "How many kinds of sins are there?" Guru Sahib said, "There is no count of sins in the world."

He said, "Even then, sir! any guess or estimate?"

Guru Sahib said, "Ninety six crore sins are equal to committing one murder."

He asked, "How many types of

murders are there?"

We count six types of murders – killing of a Brahmin, cow-slaughter, killing an entire family or dynasty, ingratitude, going back on a solemn promise, refusal to pay back a loan. Patricide is equal to a hundred murders; matricide is equal to lakhs of murders. Such a one can never be liberated or emancipated. Apostasy too is a very serious offence. So, the Righteous Judge said, "Sir! these condemned sinners will continue to wail and weep till there are sun, moon and stars shining in the firmament. They cannot be liberated, because they have committed very grave sins." King Janak said, "Is there any way to liberate them?"

The Righteous Judge said, "Yes sir! there is a way. If you give good deeds in exchange for their sins, then an equivalent number of sins will be washed off and their doers liberated."

King Janak said, "Bring a weighing balance and weigh their sins or count them." At that moment, the sins of all the sinners in hell were counted. Then he said, "Now let me recite God's Name and weigh my devotional worship of God and see how many of the sinners can be liberated." Thus he started doing Divine Name meditation. Holy congregation! one is our reciting 'Waheguru, Waheguru' (God's Name). This is the first primary class of Name meditation or God's worship. Next, the recitation of the Name Divine is done in the throat, which yields ten times the fruit of the first recitation of the Name. When Name goes into the

heart, it increases hundred times. Recite 'Waheguru, Waheguru' (God's Name) hundred times outwardly, and once in the heart, it is called 'Pasanti bani'. 'Prah bani' is where there is deep silence, where there is no thought coming into the mind. Recite 'Waheguru, Waheguru' (God's Name) a thousand times outside; it is equal to reciting God's Name once in the region of silence. In this way, the quality of the Name within improves. Then with the help of the 'anhad naad' (unstruck Primordial sound of celestial music), it reaches the 'agya chakra' (ganglion in the middle of the two eyebrows), the 'trikuti' (middle of the forehead just above the eyebrows) and 'Dasam Dwar' (Tenth Gate). Then comes Divine enlightenment, the eye of knowledge and understanding gets opened, and the Name changes into all-pervasive Lord God. Only He is seen, and none other -

'The holy Lord in their mind and on their tongue;

Other than the Sole Divine Being behold they nothing in the Universe.

Saith Nanak: Such are the characteristics of the God-enlightened.'

P. 272

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

This Name recited or meditated within the self is invaluable. At that time-

'He (King Janak) mortgaged his Divine Name meditation and God's worship with the Righteous Judge in order to seek release of an equal number of sinners.

But even all the sinners in hell could not be a counter-weight to it. The Gurmukh's Name meditation was immeasurable.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/5

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਓਨੁ ਏਕ ਨਾਉ,

ਪਾਪਾਂ ਨਾਲਿ ਕਰੈ ਨਿਰਜਾਸੀ।

ਪਾਸੰਗਿ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁਜਨੀ,

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਅਤੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ।

No sin in the world can equal the Divine Knowledge gained through the God-enlightened. A Divine Name worshipper or practitioner can liberate lakhs of sinners just with a particle of his worship of God -

'Blessing even with a particle of the Name, the Exalted Guru saves myriads of men, O brother.'

P. 608

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ ॥

King Janak sat in the balance with his Divine Name meditation. The Righteous Judge said, "Sir! all these sins have become a mere counter-weight. The hells have been totally emptied of their denizens.

Recite the following -

Refrain: Emptied were the regions of hell by meditating on the Name for a 'ghari' (22.5 min.)

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਤੇ ਕੁੰਡ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਖਾਲੀ,

ਇਕ ਘੜੀ ਨਾਮ ਜਪਕੇ।

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਇਕ ਘੜੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ -2, 2.

ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਇਕ ਘੜੀ ਨਾਮ ਜਪਕੇ -2, 2.

ਕਰਤੇ ਕੁੰਡ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਖਾਲੀ,..... -2.

'All the dwellers of hell were liberated by breaking the nooses round their neck.

Both salvation and spiritual means are subordinate to Divine Name meditation.'

Bhai Gurdas Ji, Var 10/5

ਨਰਕਹੁੰ ਛੁਟੇ ਜੀਅ ਜੰਤ, ਕਟੀ ਗਲਹੁ ਸਿਲਕ ਜਮਵਾਸੀ।
ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨਾਵੈ ਦੀ ਦਾਸੀ॥

So Guru Sahib said, "O Salas Rai! the ruby about which you are talking so much, what worth is there in it? Seek the Name Divine that is lying within you, O dear!

'The city of the self within a citadel is situated.' P. 1083

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ॥

This body is called the 'city of the self'. It is a citadel -

'Within that the holy Eternal's abode lies in sky-town of the higher self (the Tenth Gate).' P. 1033

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥

Guru Sahib has explained still further. He says - 'God abides there. Where does He abide? In the Tenth Gate-

'That is an immutable spot, ever pure, which the Lord Himself creates.'

P. 1033

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ॥

God Himself has created this stable and immaculate spot -

*'Inside that town are awnings and streets
Where He Himself buys articles and looks after them.*

There are fixed admantine door-panels, that He Himself alone can fix -

These by the Guru's (Master's) Word are thrown open.' P. 1033

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ॥

It is only after receiving the Guru's

Word that these admantine shutters are opened.

'Within the city are citadels, caves, houses and open spots.

Therein by Divine decree and will are made nine abodes (the physical sources of sensation)

-

In the tenth abides the Supreme Being, indescribable, limitless, who Himself the inaccessible makes accessible.' P. 1033

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥

Who in the world is like us? That is why, it is called man's Divine or Godly body. Holy congregation! it is invaluable, priceless -

'This body, in whose heart is the light of the True One, is wholly meant to practise virtue, or is the seat of righteousness.' P. 309

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ॥

Now can we say 'no' to the Guru's edict? We do not know but God does abide within us -

'In it are hidden mysterious jewels, that only a God-directed devotee may dig out.' P. 309

ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ

ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਢੈ ਖੋਤਿ॥

In olden times, 'oads' (a Rajasthani tribe expert in digging out buried wells) used to come here. In the lands where there was less water, sand-dunes used to be flying, which sometimes occupied one man's field and sometimes that of another. Everybody knew about such happenings. When the sand-dune disappeared from there after ten or twenty or fifty years,

then elders used to tell where their well used to be located that had been buried under sand. Then they went to the 'oads' (name of a Rajasthani tribe) and said, "The sand-dune has blown away from our land. Find out our well - where it is located in our land." They used to make their flocks of sheep and goat roam about in the land. It is in the nature of a goat not to tread where there is a well. It circles round it. The 'oads' were asked to dig out the well. These were called 'khot'. Then they dug out sand from the well already existing there. In this manner, water started coming out again.

Guru Sahib says, "In the same manner, there is God within us who has been buried under the sand-dunes of *Maya* (Mammon; material riches). Ask the Guru to reveal Him from there." When man becomes a slave or a devotee of the God-directed, then he tells him the way to find out God within his own self. Guru Sahib says -

'In it are hidden mysterious jewels, that only a God-directed devotee may dig out.' P. 309
ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਢੈ ਖੋਤਿ॥

When it was dug out, what was found therein?

'When the mortal realizes the All-pervading Soul, then does he see the One Lord contained everywhere and the only One, interwoven like warp and woof.'

P. 309

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਖੋਤਿ॥

He sees that there is God pervading

everywhere. The same Waheguru (God) is within me, you and the ladies sitting here, as well as the children. He is present both in the rank sinner and the saint. The saint realizes Him within the self, while the sinner does not. He too is not bad, but he has not realized the Lord. Failing to realize Him, he has wasted his life. So at that time -

'He sees the One Lord, he believes in the One Lord, and with his ears, he hears the tidings of the Lord alone.

Praise thou the Lord's Name, O slave Nanak. This is thy service of the Truest of the true.'
P. 309

ਇਕ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣਨ ਸਰੋਤਿ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਸਚੁ ਸਚੇ ਸੇਵਾ ਤੇਰੀ ਹੋਤਿ॥

So, in this way, Guru Sahib advises us again and again -

'Endlessly vast is the citadel of the self, Bearing within it numerous markets. Whoever in it by the guidance of the God-directed (Master) makes commerce, Acquires the Divine commodity or God's Name.' P. 309

ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ ਅੰਦਰਿ ਹਟਨਾਲੇ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਉਦਾ ਜੋ ਕਰੇ ਹਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥

He, who makes commerce through the Guru, acquires the Name Divine. As regards the rest, it goes with them unrealized. The body is taken to the cremation ground and set on fire. Life of a such one goes waste. He just came and went. He was not able to acquire those things for which he had got human birth.

'Here may be bought treasure of the Name Divine, Overflowing with diamonds and pearls.

Those that such wealth seek away from the self are misguided goblins.

In wild thickets of illusion are they wandering.' P. 309

ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ ਵਣਜੀਐ ਹੀਰੇ ਪਰਵਾਲੇ ॥
ਵਿਣੁ ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੋਰ ਬੈ ਧਨੁ ਖੋਜਦੇ
ਸੇ ਮੂੜ ਬੇਤਾਲੇ ॥

Guru Sahib says - 'Those who seek Lord God outside their self are ghosts and goblins.

'Farid, why wanderst thou over wild places, Trampling thorns under thy feet?

God in the heart abides: Seek Him not in lonely wastes.' P. 1378

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ
ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੂਢਹਿ ॥

By meeting your holy preceptor, seek the Lord within your own self. He will show the Lord within you -

'As the musk-deer in bushes seeking musk.' P. 309

ਸੇ ਉਜੜਿ ਭਰਮਿ ਭਵਾਈਅਹਿ
ਜਿਉ ਝਾੜ ਮਿਰਗੁ ਭਾਲੇ ॥

They, who seek the Lord outside are like the musk-deer who has musk in his own navel but he seeks it outside in the bushes. So, Guru Sahib said, "My dear! invaluable is your human birth which you have obtained with great good fortune. It is rare indeed -

'Saith Kabir: Hard to attain is the human birth, and it comes not again and again. Fruits of the forest, falling to the ground, Again to the branch get not fixed.'

P. 1366

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ
ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥

ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ
ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥

Refrain: Human birth shalt thou not obtain again and again ...

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣੀ, ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ-ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ -2, 2.
ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ-ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ -2, 2.
ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣੀ,.....-2.

So human incarnation is extremely precious. Guru Sahib says - 'Don't you lose it for nothing, O dear. This is something invaluable which you have obtained. From where will you realize this? Come to the company of the holy. By doing so, you will earn virtuous and pious deeds. You will obtain the fruit equivalent to that of millions of sacred feasts. Then you will get a capable Guru (Holy Preceptor) who will put you on the path of the Name Divine. Guru Sahib has said - 'Some Gurmukh (God-directed) - some saint or holy man who is exalted, who has attained to God. This is their task or duty.

'Servant Nanak asks for the dust of the feet of that Sikh of the Guru, who himself contemplates on God's Name and makes others contemplate thereon.' P. 306

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

So, he will make you contemplate the Name Divine. Don't waste your human life in vain. Recite like this -

Refrain: Don't waste your life for a farthing,

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਾ ਗੁਆ ਲਈਂ, ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਬੰਦਿਆ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਬੰਦਿਆ -2, 2.
ਕਿਤੇ ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਾ ਗੁਆ ਲਈਂ...-2

Human birth is invaluable, O man.

Such precious human incarnation you have obtained after a long time -

'For several births thou

became a worm and a moth.

In several births thou wert an elephant, a fish and a deer.

In several births thou became a bird and a snake.

In several births thou wert yoked as a horse and an ox.'

P. 176

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥

After so many births has come your turn to be born as a human being -

'With the gift of human incarnation granted to thee,

Now is thy opportunity to have union with the Lord.'

P. 12

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

Get absorbed in this task because -

'Nothing else shall avail thee.'

P. 12

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

All other things you acquire, property worth crores of rupees - will you be able to carry it alongwith you when you depart from this world? You will leave all your possessions here. If you happen to have your mind absorbed in them at the time of your death, you will become a ghost or a goblin. So only the company of the holy that you have attended here in this world, shall avail you in the next world. Its importance is equivalent to millions of sacred feasts or sacrificial rituals. By

following the discourses you listen at these congregations, you should change the direction of your life towards Divine Name meditation. Meditate on the Name, and engage in God's devotional worship. Lodge God in your heart. Meditation is something else. Guru Sahib says that if the Name Divine comes to be lodged in the heart, then -

'The Nine Treasures and eighteen miraculous powers go after him, whoever keeps enshrined the Lord within his mind.'

P. 649

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ॥

What glory and greatness Name meditation has! All the miraculous powers go after him pleading - make use of me. Holy men living in accordance with spiritual discipline do not use these miraculous powers, but hidden miraculous powers do move about in the world which follow the holy men and saints who have lodged the Lord in their heart and mind. We have to attain to this stage; this is called Divine Name meditation. The Lord who comes to abide in the heart can never be forgotten. The child who comes to abide in the heart, or the memory of the dead that abides in the heart is not forgotten for years together. All of us have experienced this. So, for lodging Lord God in the heart, holy congregation is like a school. Endeavour to profit from it; it is a priceless commodity.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135, Vancouver
Email:-pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in